

RAUMAN TOISEN ASTEEN OPISKELIJOIDEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ

Jalmari Meriluoto

5/2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Tutkinto
Jalmari Meriluoto	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttö	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Markku Myllylä	Kvantitatiivinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän työn tarkoituksena oli selvittää Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttöä sekä heidän havaintojaan ympärillä tapahtuvasta huumeiden käytöstä. Tutkimuksessa vertaillaan Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun opiskelijoiden huumeiden käyttöä, huumeiden hankintaa ja mielipiteitä huumeisiin liittyen.</p> <p>Huumeiden käyttö on yleistynyt viime vuosien aikana Suomessa kaikissa ikäryhmissä, mutta varsinkin nuorten keskuudessa. Huumausaineasetteet ovat löyhentyneet ja huumeet ovat helpommin saatavilla kuin koskaan. Nuorten ongelmakäyttäytyminen huumeisiin liittyen onkin lisääntynyt ja se heijastuu sekä poliisille että sosiaali- ja terveysalalle. Raumalla ei ole ajantasaista tietoa nuorten huumeiden käytöstä, sillä Rauman lyseon lukio ei ole osallistunut kansalliseen kouluterveyskyselyyn, eikä Raumalla ole toiminut huumeepoliisia enää vuosiin.</p> <p>Työ toteutettiin kvantitatiivisilla menetelmillä. Kyselyaineisto kerättiin Webropol-sovellusta hyödyntäen anonymilla nettikyselyllä, johon vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen. Aineisto koostuu yhteensä 361 Rauman toisen asteen opiskelijan vastauksesta. Rauman lyseon lukion opiskelijoista 220 (32%) ja Rauman ammattikoulun opiskelijoista 141 (27%) vastasi tutkimuksen kyselyyn.</p> <p>Tulosten perusteella huumeita kokeillaan ja käytetään Rauman toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa muuta Suomea enemmän. Käyttö kohdistuu pääosin kannabikseen, mutta myös muiden huumausaineiden käyttöä esiintyy. Huumekokeilut ovat yleisempiä miesten ja ammattikoululaisten keskuudessa. Huumeiden vaaroja väheksytään ja niiden hankinnassa hyödynnetään yhä enemmän salattuja viestisovelluksia.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
63 + 20 liitesivua	Toukokuu 2020
Avainsanat	
Huumeet, huumeiden käyttö, huumausainerikollisuus, huumekuolema, lääkkeet, poliisi, lukio, ammatilliset oppilaitokset	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. HUUMAUSAINEPOLITIikka JA -LAINSÄÄDÄNTÖ	5
2.1. Huumetrendit maailmalla ja Suomessa	5
2.2. Huumausainepolitiikka.....	6
2.3. Huumausainelainsäädäntö	8
2.3.1. Huumausainelaki.....	8
2.3.2. Rikoslaki	10
2.3.3. Päihdehuoltolaki.....	12
3. HUUMAUSAINEET JA LÄÄKEAINEET	14
3.1. Huumausaineet	14
3.2. Lääkeaineet.....	16
4. HUUMAUSAINETILANNE SUOMESSA	18
4.1. Aikaisempia tutkimuksia	18
4.1.1. Huumeiden käyttö ja valmistus.....	19
4.1.2. Sosiaalinen altistuminen huumeille.....	22
4.1.3. Huumausainemielipiteet.....	23
4.2. Huumausainerikollisuus	24
4.3. Huumausainekuolemat	25
4.4. Rauma ja huumeet	26
4.4.1. Rauma	26
4.4.2. Nuorten huumeiden käyttö Raumalla.....	26
4.4.3. Koulujen huume-epäilymalli.....	28
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
5.1. Tutkimuksen lähtökohdat	29
5.2. Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät	29
5.3. Aineiston hankinta.....	31
5.4. Aineiston analysointi	33
6. TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1. Sosiaalinen altistuminen huumeille.....	36
6.2. Huumeiden käytön näkyvyys	38
6.3. Huumeiden käyttö	39
6.4. Huumeiden hankinta.....	44
6.5. Huumausainemielipiteet.....	46
6.6. Vastaajien omia kommentteja	48
6.7. Yhteenveto.....	49

7. POHDINTAA	53
LÄHTEET	58
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Huumausaineiden käyttö kriminalisoitiin Suomessa 1966. Kriminalisoinnilla haluttiin osoittaa nuorille sallitun ja kielletyn toiminnan raja selkeästi ja tehokkaasti (Hakkarainen ym. 2019, 10). Nykynuoret elävät kuitenkin globaalissa maailmassa, jossa ajatuksia ja toimintatapoja omaksutaan erilaisten yhteisöjen välityksellä. Mielipiteet ja asenteet voivat muuttua lyhyelläkin aikavälillä sosiaalisen median välityksellä. Näin on käynyt myös huumeiden suhteen. Keskustelua on käyty lieventyneiden asenteiden takia kannabiksen käytön laillistamisesta. Moni kyseenalaistaa kannabiksen terveyshaitat ja pitää sitä vaarattomampana vaihtoehtona alkoholiin nähden. Varsinkin nuoret suhtautuvat kannabiksen käyttöön positiivisesti. Laillistamista perustellaan muiden maiden, kuten Portugalin ja Kanadan ratkaisulla laillistaa kannabiksen käyttöä. (Tapio 2019.) Kannabiksen käytön laillistamiskeskustelu konkretisoitui 2019 lokakuussa, kun kansalaisaloite kannabiksen käytön laillistamisesta keräsi yli 50 000 allekirjoitusta Suomessa ja eteni eduskunnan ratkaistavaksi (Larmela ym. 2019).

Huumausaineiden käyttö on lisääntynyt väestötutkimusten (Hakkarainen ym. 2020) ja jättesitutkimuksen mukaan 1990-luvulta lähtien. Käyttö on yleistynyt eniten nuorissa ikäluokissa. Kannabiksen lisäksi myös amfetamiinin, ekstaasin ja kokaiinin käyttö ovat lisääntyneet. Alle 25-vuotiaista nuorista jopa neljäsosa on kokeillut elämänsä aikana kannabista. Nuorten keskuudessa huumeidenkäyttö onkin arkipäiväistynyt. Nuorten alkoholin juonti on vaihtunut kannabiksen poltteluun koulussa ja kotona. Ylikonstaapeli Aro-Heinilä kertoi Turun Sanomissa 10.11.2019, että heidän rikostutkintaryhmällään Turussa oli ollut lokakuuhun 2019 mennessä vuoden alusta 204 huumeisiin liittyvää rikosta, joissa tekijänä oli ollut alle 18-vuotias sekä 36 tapausta, joissa tekijä oli ollut alle 15-vuotias. Huumeiden käyttö ei välttämättä näy ulospäin nuoresta, jolloin vanhemmat eivät pysty reagoimaan huumeiden käyttöön. Kauppa tapahtuu suureksi osaksi vanhempien ja poliisien näkymättömissä salatulla Sipulitorilla sekä Wickr-viestisovelluksessa. (Yli-Parkas 2019.)

Huumeiden käyttö ei näy katukuvassa. Mennessään kauppaan tai kirjastoon ei törmää huumeita myyviin välittäjiin tai itseään piikittäviin käyttäjiin. Elokuvat, tv-sarjat ja sosiaalinen media luovat mielikuvia pimeillä kujilla tapahtuvasta huumekaupasta, yökerhon vessassa tapahtuvasta kokaiinin käytöstä sekä välitunneilla tapahtuvasta kannabiksen polttelusta. Huumeiden käytön ollessa kriminalisoitua se tapahtuu viranomaisilta salassa, jolloin sen paljastaminen vaatii runsaasti viranomaisten resursseja. Resurssien puuttuessa huumerikollisuus jää pitkälti piilorikollisuudeksi, rikollisuudeksi, joka ei tule poliisin tietoon (Koskinen 2020). Huumeiden käytön yleisyydestä ei saadakaan tarkkaa kuvaa poliisin tilastoista tai takavarikkomääristä. Huumeiden käyttöä on tutkittava erilaisin väestötutkimuksin. Tällä tutkimuksella pyritäänkin selvittämään paikallista huumeiden käyttöä toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa ja tuomaan esille mahdollisia ongelmakohtia.

Raumalla nuorten parissa työskentelevät tahot ovat huolestuneet nuorten kasvavasta huumeongelmasta. Rauman yläkouluikäiset suhtautuvat kouluterveyskyselyyn mukaan positiivisemmin kannabiksen käyttöön kuin keskimäärin muut saman ikäiset suomalaiset. Lisäksi

Rauman ammattikoulun opiskelijat ja yläkouluikäiset oppilaat ovat kertoneet kouluterveyskyselyssä kokeilleensa useammin jotain huumetta kuin muualla Suomessa keskimäärin. Huolta herättää myös tosiasia siitä, ettei Rauman lyseon lukio ole osallistunut kansalliseen kouluterveyskyselyyn, eikä koulussa toteutettu terveyskysely ole antanut kattavaa kuvaa koulun huumetilanteesta. Poliisin huumeryhmä lopetettiin Raumalla 2010-luvulla, minkä takia paikallisella poliisilla ei ole parasta mahdollista kuvaa Rauman huumetilanteesta. Näin ollen tutkimus lisää myös Rauman poliisin tietoisuutta Rauman huumetilanteesta nuorten osalta.

Tämä tutkimus käsittelee raumalaisnuorten huumeiden käyttöä. Tutkimuksessa Rauman lyseon lukion ja Rauman ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat kertoivat nettikyselyn välityksellä havainnoistaan ja kokemuksistaan huumausaineiden parissa. Tavoitteena oli kartoittaa huumausaineiden käytön yleisyyttä ja kannabiksen laillistamiseen tai huumausaineiden vaarallisuuteen liittyviä käsityksiä ja asenteita. Omakohtaisen käytön lisäksi selvitettiin havaintoja muiden ihmisten huumeiden käytöstä sekä huumeiden hankinta- ja käyttötapoja, miten ja missä nuoret hankkivat käyttämänsä huumeet. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman objektiivista tilastotietoa nuorten huumeiden käytöstä Raumalla. Tutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, eroavatko lukion ja ammattikoulun opiskelijoiden vastaukset jotenkin toisistaan.

Poliisiammattikorkeakoulussa ei ole aiemmin toteutettu vastaavanlaista kvantitatiivista kyselytutkimusta toisen asteen opiskelijoiden huumausainetilanteesta. Muita koulukohtaisia tutkimuksia huumausaineisiin ja muihin päihteisiin liittyen on toteutettu muun muassa Savonlinnassa (Jaatinen 2018) ja Lapinlahdella (Harjunen ym. 2019).

Seuraavissa luvuissa käsitellään huumausainelainsäädäntöä ja huumausainepolitiikkaa Suomessa sekä esitellään yleisiä huumausaineita. Tämän jälkeen perehdytään aiempiin huumausainetutkimuksiin, joista selviää tämän tutkimuksen konteksti. Luvussa 4.1 tarkastellaan huumausainetilannetta yleisesti erityisesti Suomen ja nuorten osalta. Ennen tämän tutkimuksen luvussa 6 esiteltäviä tuloksia esitellään luvussa 5 tutkimuksen toteutusta sekä tavoitteita. Lopuksi pohditaan kokonaiskuvaa raumalaisnuorten huumeiden käytöstä sekä verrataan tämän tutkimuksen tuloksia aiempiin tutkimuksiin.

2. HUUMAUSAINEPOLITIikka JA -LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1. Huumetrendit maailmalla ja Suomessa

Kansainvälisille markkinoille tulee jatkuvasti uusia huumeita tarjolle. Käyttötavat ovat dynaamisia, eivätkä käyttäjät voi olla varmoja käyttämistään huumeista. Useampaa huumetta käytetään samanaikaisesti, joko tarkoituksella tai tahattomasti, jolloin yliannostusriski ja terveysvaarat moninkertaistuvat. Iso osa huumeiden terveydellisistä ja sosiaalisista kustannuksista johtuvat opioidien käytöstä. Opioidien suhteen heroinin käytöstä on siirrytty Euroopassa muiden synteettisten opioidien käyttöön. Heroiinista johtuvia hoitoonohjauksia on vähemmän kuin koskaan, ja samalla myös suonensisäinen käyttö on vähentynyt, jolloin käytöstä johtuvat HIV-tartunnat ovat myös vähentyneet. Tästä huolimatta Euroopasta on löydetty viime aikoina uusia heroininlaboratorioita ja samalla heroinin takavarikkomäärät ovat kasvaneet. Kannabis on Euroopassa käytetyin huumausaine. Kannabiskasvilajikkeiden yhdistämisellä on viime aikoina luotu yhä voimakkaampia hybridikasveja, joiden THC-pitoisuus on korkeampi kuin koskaan. Nämä hybridikasvit on alkaneet syrjäyttää perinteisempiä kannabiskasvilajikkeita. Tullin raportin (2019) mukaan kannabista tuodaan Suomeen yhä perinteisesti kaupallisen tavaraliikenteen mukana, pikarahtilähetysten sekä matkustajaliikenteen mukana, vaikka sen kotikasvatus onkin lisääntynyt. Kannabista tuodaan Suomeen eniten Hollannista ja Espanjasta, mutta esimerkiksi Albania on noussut EU:n ulkopuolisista maista suosituksi lähtömaaksi. (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019.)

Kokaiinin saatavuus on lisääntynyt kansainvälisillä markkinoilla ja sitä kautta myös sen käyttö on lisääntynyt. Kokaiinin poltettavan muodon crackin käytön lisääntymisestä on myös viitteitä monessa Euroopan maassa. YK:n huumausaineraportin mukaan kokaiinin tuotantomäärät ovat tuplaantuneet vuosien 2013 ja 2017 välillä. Raportin perusteella 100-prosenttista kokaiinia valmistettiin maailmalla lähes 2000 tonnia tuona aikana. Kokaiinin tuotannon ja käytön lisääntyminen onkin näkynyt nousuna Suomen poliisin ja Tullin takavarikkomäärissä vuodesta 2016 lähtien (Liite 1, Taulukko 1). Myös yksittäisissä takavarikoissa kokaiinin määrät ovat kasvaneet. Kokaiinia pyritään tuomaan Suomeen meriteitse, lentomat-kustajien mukana vaatteisiin tai kehoon kätkeytyneenä sekä postitse. (Tulli 2019; Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019.)

Suomi on huumausaineiden vähäisen viljelyn ja valmistuksen takia niin sanottu loppukäyttäjämäa, jolloin huumausaineet tuodaan maahan jostain muualta (Bergström ym. 2001, 111). Suomen huumetrendit ovat tämän takia olleet samansuuntaisia muun maailman kanssa. Ensimmäinen suurempi huumeaalto tuli 1960-luvulla ja jälkimmäinen 1990-luvulla (Forsell ym. 2014, 28). Uuden tanssi- ja klubikulttuurin siivittämänä Suomeen virtasi 1990-luvun loppupuolella uusia huumausaineita. Näistä tunnetuimpia ovat ekstaasi, gamma eli GHB ja lakka eli GBL. Näiden lisäksi uusia huumekokemuksia haettiin monista muistakin aineista, joita ei ennen ollut välttämättä huumeina käytetty eli niin sanotuista muuntohuumeista. Samalla kovien huumeiden ongelmakäytössä siirryttiin heroininista synteettisiin opioideihin, kuten korvaushoidossa käytettävään buprenorfiiniin, sekä uusiin lääkeopioideihin, kuten tramadolin, fentanyylin ja oksikodonin väärinkäyttöön. (Hakkarainen ym. 2020, 9.)

Tämän vuosituhanen puolella suomalaisten huumeiden käyttö on lisääntynyt voimakkaasti ja käyttöön on tullut uusia aineita. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman tutkimuksen (2020) mukaan kannabiksen käyttö ja kokeilu ovat kasvaneet eniten. Vuonna 2018 joka neljäs 15–69 -vuotias suomalainen kertoi kokeilleensa joskus elämänsä aikana kannabista, kun 2000-luvun alussa ainoastaan joka kymmenes kertoi kokeilleensa kannabista. Erot ikäryhmittäin ovat kuitenkin suuret. Eniten huumeiden käyttö on lisääntynyt nuorten keskuudessa. Erityisesti nuorten kannabiksen käyttö on lisääntynyt. Kannabiksen lisäksi amfetamiinin ja ekstaasin käyttö ovat lisääntyneet 2010-luvun alkupuolelta ja kokaiinin käyttö vuodesta 2014 alkaen. Kokaiinin käytön lisääntyminen on seurausta kokaiinin tuotantomäärien noususta. Lääkkeiden väärinkäyttö on pysynyt pääpiirteittäin ennallaan viimeiset vuosikymmenet. Tosin huumeista ainoastaan kannabiksen käyttö on yleisempää kuin lääkkeiden väärinkäyttö. Muuntohuumeiden käyttöaste on alhainen väestötasolla, mutta niihin liittyvä huoli on aiheellinen niiden ennalta arvaamattomien vaikutusten vuoksi. (Hakkarainen ym. 2020, 3,35.)

Hakkarainen raportin (2020) mukaan huumeet ovat tulleet entistä tutummaksi ilmiöksi Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Tätä havainnollistaa hyvin se, että 15–69 -vuotiaista lähes puolet kertoo tuntevansa henkilökohtaisesti jonkun huumeidenkäyttäjän. Vuosituhanen vaihteessa ainoastaan joka viides tunsi jonkun huumeidenkäyttäjän. Huumeiden käytön yleistyessä myös huumeasenteet muuttuvat. Näin ollen myös suhtautuminen huumeiden aiheuttamiin terveysriskeihin muuttuu. Suomalaisten huumeasenteisiin on voinut vaikuttaa myös maailmalla tapahtunut kannabiksen käytön laillistaminen esimerkiksi Portugalissa, Uruguayssa ja Kanadassa. Lisääntynyt huumetietoisuus ja henkilökohtaisesti tunnetut huumeidenkäyttäjät ovat karsineet huumeita kohtaan tunnettuja pelkoja, mikä on voinut johtaa osaltaan asenteiden ja mielipiteiden lieventymiseen huumeita kohtaan.

2.2. Huumausainepolitiikka

Kansainvälinen huumausainepolitiikka ja huumausainevalvonta perustuu YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimukseen, vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevaan yleissopimukseen sekä vuoden 1988 psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehtyyn yleissopimukseen. YK:n huumausainetoimikunta CND (Commission on Narcotic Drugs) arvioi maailman huumausainetilannetta ja asettaa Maailman terveysjärjestö WHO:n suosituksesta huumausaineita ja psykotrooppisia aineita kansainvälisen valvonnan alaisuuteen. Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus EMCDDA kerää Euroopan unionin jäsenmaista vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa huumeiden käytöstä, jota hyödynnetään kansainvälisessä päätöksenteossa. Suomi on omassa huumausainepolitiikassaan sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin ja EU:n väliseen yhteistyöhön. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

Suomen huumausainepolitiikalla tavoitellaan huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäisemistä. Tavoitteena on minimoida huumausaineiden käytöstä aiheutuvat terveydelliset, taloudelliset ja sosiaaliset kustannukset ja vaikutukset. Yhteiskuntapoliittisilla toimilla, lain-

säädännöllä sekä kansainvälisillä sopimuksilla pyritään estämään huumausaineiden kysyntää ja tarjontaa, vähentämään huumausaineiden aiheuttamia haittavaikutuksia, saattamaan huumausaineongelmaiset hoidon piiriin sekä laittomaan toimintaan syyllistyneet rikosoikeudelliseen vastuuseen. (Jääskeläinen ym. 2016, 27.)

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa Suomen huumausainepolitiikkaa, jota eri hallinnonalat yhdessä toteuttavat. Tärkein yhteistyöelin on sosiaali- ja terveysministeriön johtama kansallinen huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä, jonka edustukseen kuuluvat muun muassa sisäasiainministeriö, Poliisihallitus, oikeusministeriö, Valtakunnansyyttäjävirsto, valtiovarainministeriö, Tulli, Opetushallitus ja THL. Koordinaatioryhmä käsittelee huumausaineisiin liittyviä lainsäädäntömuutoksia sekä uusia tutkimustuloksia, joiden pohjalta se tekee aloitteita uusista toimenpiteistä. (Forsell ym. 2014, 11, 16.)

Suomen ensimmäinen huumausainestrategia valmistui vuonna 1997. Kansallisen huumausainepoliittisen koordinaatioryhmän valmisteleman strategian tavoitteena oli pysäyttää huumausaineiden käytön ja huumausainerikollisuuden kasvu. Valtioneuvosto on antanut periaatepäätöksen strategiaan liittyen vuosina 1998, 2000, 2004, 2008, 2012 ja 2016. Viimeisimmässä vuoden 2016 periaatepäätöksessä huumausainepoliittisen yhteistyön tärkeimmiksi tavoitteiksi esitettiin huumausainepolitiikan kansallinen koordinaatio, ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen, huumausainerikollisuuden torjunta, huumausaineriippuvuuden hoito ja huumeongelman haittojen vähentäminen sekä EU- ja kansainvälinen yhteistyö huumeiden suhteen. Periaatepäätöksessä korostetaan pitkäjänteistä perustason työtä ja sen kehittämistä, eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä huumausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentämistoimien tasapainoisuutta, haittojen vähentämistä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamista. Suomi sitoutuu strategiassaan YK:n huumausaineyleissopimusten lisäksi Euroopan unionin huumausainestrategiaan vuoteen 2020 asti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Suomi osallistuu aktiivisesti huumausaineiden vastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan neuvoston, Itämeren alueellisen yhteistyön ja Pohjoismaiden ministerineuvoston huumausainepoliittisilla foorumeilla sekä muissa vakiintuneissa yhteistyöryhmissä (Varjonen 2015, 22).

Hakkaraisen (2020, 33) mukaan Suomessa otettiin 2000-luvun vaihteessa käyttöön useita uusia huumausainepoliittisia toimenpiteitä, jotka tähtäsivät joko huumeiden käytön haittavaikutusten vähentämiseen tai huumeiden parempaan kontrollointiin. Haittavaikutusten vähentämiseen pyrittiin esimerkiksi korvaushoidon sallimisella ja parempaan kontrolliin poliisin oikeuksien laajentamisella sekä huumeetestauksen kehittämällä.

Kansallinen huumausainepolitiikka tukeutuu vahvasti rikosoikeusjärjestelmään ja perustuu osaltaan huumausaineiden kriminalisointiin (Kinnunen 2008). Sitä toteutetaan esimerkiksi rikoslain rangaistussäännösten avulla, mutta myös huumausainelaista löytyvällä yleiskielto-tykälällä, joiden taustalla vaikuttavat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä kansanterveydelliset näkökohdat. Rikosoikeuden korostaminen huumausainepolitiikassa lähtee vuoden 1988 YK:n yleissopimuksesta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan, jossa puollettiin rikosoikeudellisten keinojen käyttöä. Huumausaineiden

laittoman tuotannon, kysynnän ja käytön nähtiin uhkaavan ihmisten terveyttä ja hyvinvointia sekä vaikuttavan negatiivisesti yhteiskunnan taloudellisiin, kulttuurisiin, sivistyksellisiin ja poliittisiin rakenteisiin. Sopimuksen tarkoituksena oli tehostaa kansainvälistä yhteistyötä huumausainekaupan rajoittamiseksi. (Siro 2017, 2.)

2.3. Huumausainelainsäädäntö

Huumausaineiden sääntely perustuu sekä kansalliseen että kansainväliseen normistoon. Sääntelyn pohjana toimivat YK:n vuosien 1961 ja 1971 huumeisiin liittyvät yleissopimukset. Huumausaineet määritellään osaltaan sekä YK:n yleissopimuksissa että Euroopan unionin ja Suomen kansallisessa huumausainelaisissa (HE 108/2018). Rikoslaisissa kriminalisoidaan lääkinnällisestä, tutkimuksellisesta tai valvonnallisesta poikkeava huumeisiin liittyvä toiminta. Suomessa huumausaineet ovatkin vahvasti kriminalisoituja. (Forsell ym. 2010, 14.)

Vuoden 1961 YK:n huumausaineyleissopimuksella (SopS 43/1965 ja SopS 42/1975) pyrittiin luomaan ensimmäistä kertaa kansainvälinen valvontajärjestelmä huumeille. Huumausaineiden tuotanto, kauppa ja käyttö mahdollistettiin ainoastaan lääketieteellisiin ja tutkimuksellisiin tarkoituksiin. Sopimuksen tarkoituksena oli kriminalisoida huumeet ja saada ne kattavan valvonnan piiriin. Sopimuksen liitteiksi lisättiin listat huumausaineina pidettävistä aineista. Huumausaineina pidettiin aineita, joilla oli suuri väärinkäyttömahdollisuus sekä aineita, joita oli mahdollisuus käyttää lääkinnällisesti tai, jotka aiheuttivat voimakasta riippuvuutta. Vuoden 1971 YK:n psykotrooppisia aineita koskevalla yleissopimuksella (SopS 60/1976) lisättiin kansainvälisen valvonnan alaisten huumausaineiden lukumäärää. Valvonnan piiriin lisättiin muun muassa amfetamiini ja LSD. (Siro 2017, 12–13.)

2.3.1. Huumausainelaki

Huumausainelain (2008/373) tarkoituksena on huumausaineiden laittoman maahan tuonnin, maasta viennin, valmistuksen, levittämisen sekä käytön ehkäiseminen. Lisäksi huumausaineena käytettävien aineiden terveyshaittoja pyritään estämään ja vähentämään. Huumausaineet määritellään huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Huumausaineeksi katsotaan ensinnäkin YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa ja vuoden 1971 yleissopimuksessa mainitut huumausaineet. Sopimusten liitteistä löytyviä listoja päivitetään ja täydennetään muutaman vuoden välein. (HE 108/2018.) YK:n sopimusten mukaan huumausaineilla tarkoitetaan:

- a) vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen listoihin I–IV kuuluvia aineita ja valmisteita;*
- b) psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen listoihin I–IV kuuluvia aineita ja valmisteita.*

Euroopan unioni on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi ottaa hallituksen esityksen (108/2018) mukaan uudet synteettiset huumeet YK:n päätöksentekoa nopeammin valvonnan piiriin, joten se on itsenäisesti määritellyt huumausaineeksi ne aineet:

- c) joiden sisällyttämisestä huumausaineen määritelmään on päätetty neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna--Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2017/2103, mukaisesti.*

Kansainvälisen yhteistyön hitauden sekä uusien muuntohuumeiden markkinoille tulon nopeuden vuoksi Suomi on halunnut määritellä tiettyjä aineita huumausaineeksi myös kansallisesti (HE 108/2018). Valtioneuvoston asetuksella kuluttajamarkkinoilta kielletyistä psykoaktiivisista aineista (1130/2014) Suomi pyrkii puuttumaan juuri edellä mainittujen muuntohuumeiden markkinoille tuloon. Asetuksella kielletään sellaiset huumaantumistarkoituksessa käytettävät aineet, jotka ovat terveydelle vaarallisia ja joista on tehty ilmoitus valvontaan ottamisesta tai jotka sisältävät tällaisten aineiden paikkaisomeereja. Edellä mainitun asetuksen liitteessä määriteltyjä muuntohuumeita ei ole määritelty laissa aiemmin lääkeaineeksi tai huumausaineeksi. Aineilla ei ole lääkinnällistä käyttötarkoitusta, vaan niitä käytetään ainoastaan päihtymistarkoituksessa tajunnantilan muuttamiseksi. (Valtioneuvoston asetus STM 2018/39.) Suomi on kansallisesti määritellyt huumausaineilla tarkoitettavan:

- d) khat-kasvia (Catha edulis), meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja ja Psilocybesieniä; sekä*
- e) sellaisia huumaantumistarkoituksessa käytettäviä aineita, jotka ovat terveydelle vaarallisia ja joista on toimitettu tieto uusia psykoaktiivisia aineita koskevassa tiedonvaihdossa ja varhaisen varoituksen järjestelmässä Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1920/2006--mukaisesti tai jotka ovat tällaisen aineen paikkaisomeereja taikka jotka ovat farmakologisilta ominaisuuksiltaan huumausaineeksi rinnastettavissa olevia lääkeaineita.*

Kansallisesti huumausaineet sekä huumausaineiksi luokiteltavat valmisteet ja kasvit on määritellyt Valtioneuvoston asetuksen huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008) liitteinä olevissa listoissa. Listat 1 ja 2 sisältävät YK:n huumausaineiksi määrittelemät aineet, lista 3 sisältää EU:n huumausaineiksi määrittelemät aineet ja lista 4 Suomen kansallisesti huumausaineiksi määrittelemät aineet (HE 108/2018).

Kuten edellä mainittiin, huumausainelain 1 luvun 5 §:n mukaan huumausaineiden valmistus, kauppa, hallussapito, käyttö ja kaikki lääkinnällisestä, tutkimuksellisesta tai valvonnallisesta poikkeava huumausaineiden parissa tapahtuva toiminta on kiellettyä. Tarkemmat rangaistussäädökset löytyvät rikoslaista.

2.3.2. Rikoslaki

Rikoslain (39/1889) 50 luvussa huumausainerikokset jaetaan huumausainerikokseen, sen valmisteleluun ja edistämiseen tai näiden yritykseen, törkeään huumausainerikokseen sekä huumausaineen käyttöririkokseen. Vuoden 1988 YK:n yleissopimuksella huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan YK halusi tehostaa huumeiden vastaista toimintaa, johon Suomikin pyrki, vaikka se oli siihen mennessä säilynyt lähinnä huumausainekaupan laitamaana. Rikoslain huumausaineita koskeva luku tulikin voimaan yleissopimuksen siivittämänä vuonna 1994. Rangaistuspykälät haluttiin tuoda huumausainelaista rikoslakiin ja samalla täyttää Suomen hyväksymien kansainvälisten sopimusten toteutuminen. (HE 180/1992, 1–3.)

Huumausainerikos. Huumausainerikokseen syyllistyy rikoslain 50 luvun 1 §:n mukaan se, joka:

1. *valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (*Catha edulis*) tai *Psilosybe-sieniä*,*

Valmistamisella tarkoitetaan kaikkia menetelmiä, joilla huumausainetta voidaan saada aikaiseksi. YK:n huumausaineyleissopimuksen terminologiassa valmistamisesta erotetulla tuotannolla tarkoitetaan oopiumin, kokalehden, kannabiksen ja kannabishartsin erottamista kasvista, josta sitä saadaan. (HE 180/1992, 20.)

2. *viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkaa, hampua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,*

Oopiumunikon, hampun ja meskaliinia sisältävien kaktuskasvien viljelytarkoitukseksi on tarkennettu huumausaineeksi viljely, sillä kyseisiä kasveja voidaan viljellä myös muuhun tarkoitukseen kuin huumausaineena käytettäväksi. Tällainen viljely haluttiin pitää edelleen laillisena. Viljelyn yritystä ei ole kriminalisoitu, sillä jo pelkkä siementen istuttaminenkin katsotaan kyseisten kasvien viljelyksi. (HE 180/1992, 20.)

3. *tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,*

Maahantuonnin ja maasta viennin lisäksi kuljettaminen sekä kuljetuttaminen on haluttu lisätä pykälään. Kuljettaminen edellyttää kuljettajan tietoisuutta siitä, että aine on huumausainetta. (HE 180/1992, 20.)

4. *myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai*

Välittämisellä tarkoitetaan huumausaineen toimittamista myyjältä hankkijalle. Tietyille huumausaine-erälle ostajan tai myyjän etsiminen lasketaan myös välittämiseksi. Levittämisen

yrityksenä saatetaan tulkita kaupaksi tarjoamista tai ystävälle ilmaiseksi tarjoamista. (HE 180/1992, 20–21.)

5. pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta.

Hallussa pidettävän huumausaineen määrän on oltava vähäistä suurempi tai tapahduttava muuhun kuin omaan käyttöön ollakseen huumausainerikoksen piirissä. Muussa tapauksessa hallussapitoon sovelletaan huumausaineen käyttörikosta. Hallussapidon ei tarvitse olla fyysistä hallintaa, vaan huumausaine voi olla esimerkiksi jossain noudettavissa. Hallussapidon ei tarvitse olla yksinomaista, vaan joukko, joka pitää hallussaan yhdessä käytettäväksi tarkoitettua huumausainetta, syyllistyy kokonaisuudessaan huumausainerikokseen, jos määrä ylittää vähäisen määrän. Vahingossa huumeita haltuunsa saava voi syyllistyä myös huumausainerikokseen, mikäli hän ei toimita huumausaineita viranomaiselle ja määrä ylittää vähäisen määrän. (HE 180/1992, 21; HE 213/2000, 19.)

Törkeä huumausainerikos. Törkeään huumausainerikokseen syyllistyy rikoslain 50 luvun 2 §:n mukaan, jos huumausainerikoksessa kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta, tavoitteena on huomattava taloudellinen hyöty, rikos on osa laajamittaista huumausainerikollisuutta, usealle ihmiselle aiheutetaan vakavaa hengen tai terveyden vaaraa taikka levitetään huumausaineita alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Erittäin vaarallisella huumausaineella tarkoitetaan sellaista huumausainetta, jonka virheellisestä annostelusta voi seurata välitön hengenvaara, lyhytaikaisestakin käytöstä voi seurata vakava terveydellinen vaurio tai voimakkaat vieroitusoireet (Poliisi.fi). Huumausaineen vaarallisuus ja määrä vaikuttavat rikosnimikkeen määrittämiseen ja rangaistuksen mittaamiseen. Huumausaineen laatu ja määrä ilmentävät rikoksen vahingollisuutta ja vaarallisuutta. Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2017:9 korkein oikeus vahvisti entuudestaan käytettyä linjaa, jossa huumausaineen määrä, laatu sekä pitoisuus määrittelevät rangaistuksen mittamista. Huumausaineen vaarallisuutta määrittelee lajin lisäksi huumausaineen pitoisuus eli se, miten paljon aine sisältää puhdasta huumausainetta. Pitoisuus vaikuttaa myös huumausaineen arvoon. Mitä puhtaampaa huumausaine on, sitä arvokkaampaa ja samalla vaarallisempaa aine on. (Ali-Rekola ym. 2019.)

Huumausaineen käyttörikos. Huumausaineen käyttörikokseen syyllistyy rikoslain 50 luvun 2a §:n mukaan se, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta.

Hallituksen esityksessä HE 213/2000 käsiteltiin huumausaineen vähäisen määrän hallussapidon ja käytön siirtämistä huumausainerikoksen piiristä uuden huumausaineen käyttörikoksen piiriin. Kriteereinä huumausaineen käyttörikoksessa oli, että tekijän tarkoituksena olisi itse käyttää huumausaineet ja, että kyseessä olisi niin vähäinen määrä huumausainetta, että syytetty voisi sen itse käyttää (Liite 1, Taulukko 2). Lakiuudistuksen tarkoituksena oli nopeuttaa ja yhtenäistää oman käytön tai omaan käyttöön tapahtuvan hallussapidon rangaista-

vuotta. Suurin osa poliisin huumausaineisiin liittyvistä rikoksista liittyi käyttöön. Ankarimman rangaistuksen oltua kaksi vuotta vankeutta, asiaa ei voitu kuitenkaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä eli nykyisessä sakkomenettelyssä. Uudistuksen jälkeen poliisi saattoi rangaista tekijää suoraan sakolla. Jos käyttöön liittyisi myös salakuljetusta tai myyntiä, käsiteltäisiin teko kokonaisuutena jatkossakin huumausainerikoksena.

Toimenpiteistä voidaan kuitenkin luopua Rikoslain 50 luvun 7 §:n perusteella, jos tekijä on hakeutunut Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon tai teko itsessään olosuhteet huomioiden on vähäinen. Tällöin poliisi voi antaa asiasta kirjallisen tai suullisen huomautuksen (Poliisihallitus 2018, 5). Hallituksen esityksessä (213/2000, 19–21) muina rajoittamisperusteina mainitaan muun muassa nuoruusperuste.

Alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttöririkoksiin puuttumista pidetään erityisen tärkeänä. Toimenpiteistä luopumista voidaan soveltaa nuoriin ja ensikertalaisiin muita helpommin. Poliisin tulee lähtökohtaisesti välttää sakko- tai rangaistusvaatimuksen antamista alle 18-vuotiaalle huumausaineen käyttöririkokseen syyllistyvälle. Asian kuitenkin mennessä esitutkintaan se on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja siitä on ilmoitettava lastensuojeluviranomaiselle. Esitutinnan rinnalla nuorelle annetaan hoitoonohjausta. Ensimmäistä kertaa huumausaineen käyttöririkoksesta kiinni jääneelle alle 18-vuotiaalle nuorelle varataan puhutteleilaisuus, jossa läsnä on nuoren lisäksi tämän huoltaja, poliisi ja sosiaalityöntekijä. Puhuttelun tarkoituksena on mahdollistaa esitutkintalain mukaisen huomautuksen antaminen. Jos kuitenkin katsotaan, ettei huomautuksen antaminen tai vastaavanlainen toimenpiteistä luopuminen ole tarkoituksenmukaista, niin asia siirretään syyteharkintaan. Toistamiseen käyttöririkokseen syyllistyvälle alle 18-vuotiaalle varataan mahdollisuus osallistua suoritetun esitutinnan ja asian syyteharkintaan saattamisen jälkeen suulliseen neuvotteluun syyttäjän ja huoltajien kanssa. Neuvottelu tähtää rikosoikeudellisesti syyttämättä jättämiseen ja kasvatuksellisesti huumeista luopumiseen. (Poliisihallitus 2018, 5–7.)

Hallussa pidetyn huumausaineen määrä ja käyttötarkoitus ratkaisee, syyllistyykö tekijä huumausaineen käyttöririkokseen, huumausainerikokseen vai törkeään huumausainerikokseen.

Liikennejuopumukset. Liikennejuopumuksia käsitellään rikoslain 23 luvussa. Vuodesta 2003 lähtien Suomen tieliikenteessä on ollut nollatoleranssi huumausaineiden ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkeaineiden käytölle (Forsell ym. 2014, 15).

2.3.3. Päihdehuoltolaki

Päihdehuoltolain (1986/41) tavoitteena on vähentää ja ehkäistä päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä terveyshaittoja. Tarkoituksena on parantaa päihteiden ongelmakäyttäjien sekä heidän läheistensä elämäntilannetta. Päihteiden ongelmakäyttäjällä tarkoitetaan henkilöä, jolla on ongelmia alkoholin, huumeiden tai lääkkeiden kanssa. Lakia valmisteltiin silmällä pitäen alkoholin ongelmakäyttöä (HE 246/1984, 4), mutta 1990-luvulta lähtien myös huumeiden ongelmakäyttöön alettiin kiinnittää enemmän huomiota. Huumeongelmien enustettiin lisääntyvän, jolloin tavoitteeksi asetettiin huumeongelmien ennaltaehkäisy sekä

huumeongelmaisten palveluiden piiriin saattaminen. Kaikkein huonoimmassa asemassa olevien ongelmakäyttäjien perusturvallisuus haluttiin taata. (HE 233/1990, 1, 7.)

Palvelujen tarjoamisvastuu on kunnilla, joiden tulee tarjota asukkailleen riittävät päihdehoitopalvelut. Päihdehuoltolaki velvoittaa antamaan hoitoa henkilölle, jolla on päihteisiin liittyviä ongelmia, sekä hänen läheisilleen. Henkilö voidaan määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta, jos hän huumeongelmasta tai muusta päihdeongelmasta johtuen on välittömässä hengenvaarassa tai hänelle on syntymässä vakava terveydellinen vaurio. Hoitoon voidaan määrätä myös henkilö, joka päihdeongelmasta johtuvalla väkivaltaisuuksellaan vaarantaa perheenjäsentään tai muuta henkilöä. Tahdosta riippumatonta hoitoon määräystä ei kuitenkaan sovelleta alle 18-vuotiaisiin ilman erityistä syytä. (Päihdehuoltolaki 1986/41, 3§, 7§ ja 10§.)

Päihdehuoltolaissa (HE 233/1990, 7) korostetaan viranomaisten yhteistyötä päihdeongelmien vähentämisessä ja ehkäisemisessä. Poliisin on yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ja muiden viranomaisten kanssa pyrittävä puuttumaan huume- ja muihin päihdeongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

3. HUUMAUSAINHEET JA LÄÄKEAINHEET

Mikäli aine tai valmiste mainitaan asetuksessa huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008) ja sitä nautitaan omatoimisesti muussa kuin lääkinnällisessä tarkoituksessa, luetaan aine huumausaineeksi. Lääkinnällisestä käyttötarkoituksesta poikkeavia käyttötarkoituksia voivat olla esimerkiksi stimulaation, sedaation eli rauhoittavan vaikutuksen tai euforian tavoittelu, vieroitusoireiden helpottaminen tai kivun lievittäminen. (Ahlström 2003, 43.)

3.1. Huumausaineet

Kannabis

Kannabista tuotetaan Cannabis sativa -hampukasvista. Hampukasvin vaikuttavia ainesosia kutsutaan kannabinoideiksi. Painomäärältään ja huumaavilta ominaisuuksiltaan tärkein kannabinoidi on tetrahydrokannabinoli eli THC. Jos hampukasvin THC-pitoisuus ylittää 0,3 painoprosenttia, pidetään sitä huumehampuna. Marihuana, hasis ja kannabisöljy ovat erilaisia kannabistuotteita, joiden THC-pitoisuus vaihtelee suuresti marihuanan 0,35 painoprosentista kannabisöljyn jopa 60 painoprosenttiin. Mitä suurempi THC-pitoisuus kannabistuotteella on, sitä vaikuttavampi ja huumaavampi tuote on. THC-prosenttia voi ajatella alkoholiprosenttina (Vanha-Majamaa 2018, 24). Kannabiksen vaikutukset riippuvat käyttäjästä ja ympäristöstä. Yleisimmät vaikutukset ovat keskushermostolama, johon liittyy mielihyvän tunnetta, ulospäinsuuntautumisen kasvua, aistikokemusten voimistumista, silmien valkuaisten punoitusta, sydämen tykytystä, huimausta sekä ruokahalun lisääntymistä (Bergström ym. 2001, 10-13.)

Nuorilla aikaisin aloitettu kannabiksen käyttö lisää riskiä muiden laittomien pähteiden käyttöön. Samoin kannabisiippuvuuden ja psykoosin riski nousevat tällöin. (Heinälä 2006.)

Amfetamiini

Amfetamiini on keskushermostoa kiihdyttävä huumausaine. Matalat käyttöannokset saattavat lisätä hyvänolon tunnetta, energisyyttä ja seksuaalisuutta. Käyttö saattaa aiheuttaa myös unettomuutta, vapinaa, suun kuivumista, sydämen lyöntitiheyden kiihtymistä sekä aggressiivisuutta. Erityisesti amfetamiinin suonensisäiseen käyttöön liittyy riski infektioista, tulehduksista sekä veriteitse leviävistä B- ja C-hepatiitista sekä HIV:stä. Amfetamiinin vahvuus voi vaihdella paljon. (Bergström ym. 2001, 15-16.)

Metamfetamiini

Metamfetamiini eli kristalli on amfetamiinin tavoin keskushermostoa kiihdyttävä huumausaine. Sitä valmistetaan amfetamiinista johtamalla. Sen vaikutukset ovat hyvin pitkälti vastaavanlaiset amfetamiinin kanssa, mutta sen teho on amfetamiinia voimakkaampi. (Sairanen 2005.)

Ekstaasi

Ekstaasi on amfetamiinijohdannainen keskushermostoa kiihdyttävä huumausaine. Vaikutukset ovat amfetamiinin kaltaiset. Näiden lisäksi mahdollisia vaikutuksia ovat liikehäiriöt, hampaiden kiristely ja leuan jäykkyys. (Bergström ym. 2001, 17.)

Kokaiini

Kokaiini on pääosin Etelä-Amerikassa viljeltävän kokapensaän vaikuttava ainesosa. Kokaiinilla on amfetamiinin kaltaisia piristäviä vaikutuksia. Kokaiini on valkoista jauhetta, jota voidaan käyttää nuuskaamalla tai suonensisäisesti. **Crack** on kokaiinin, veden ja ammoniakkin emäksistä seosta, jota voidaan polttaa piipussa tai savukkeessa. (Bergström ym. 2001, 19.)

LSD

LSD on kemiallisesti lysergihaposta ja dietyyliamiinista valmistettava hallusinogeeni. LSD:n vaikutukset ovat yksilölliset. Vaikutuksia ovat näkyhallusinaatiot, aistien herkistyminen ja vääristyminen sekä unenomainen tila. LSD:n vaikutukset alkavat noin 30 minuutin kuluttua nauttimisesta ja ovat voimakkaimmillaan 3–4 tuntia nauttimisesta. LSD:tä tavataan tabletteina, kapseleina, jauheena sekä pieniruutuisiin kuviopapereihin imeytettynä. (Bergström ym. 2001, 23-24.)

Heroiini

Oopiumunikon siemenkodasta erittyvästä raakaopiumista voidaan uutaa morfiinia sekä sitä kemiallisesti jatkamalla heroïinia. Oopiumunikosta saatavia aineita nimitetään yhteisesti opiaateiksi. Opiaatteja käytetään lääkinnällisesti kiputilojen lievittämiseen. Heroïinia esiintyy pääosin ruskeana tai valkoisena jauheena ja sen vahvuudet voivat vaihdella suurestikin siihen sekoitetun glukoosin takia (Sairanen 2005). Se on määritelty käyttäjälleen vaarallimmaksi ja haitallisimmaksi huumeeksi. Heroïinia voidaan suonensisäisen käytön lisäksi myös polttaa. (Bergström ym. 2001, 21; Amsterdam ym. 2015, 658–659.)

Huumaavat sienet

Suomessa tunnetaan useita huumaavasti vaikuttavia sieniä, joista huumeikäytössä yleisin on suippomadonlakkisieni. Suippomadonlakkisientä eli Psilocybe-sientä esiintyy laajalti Suomen luonnossa etelästä aina Kuusamon korkeudelle. Suippomadonlakkisienellä on LSD:n kaltaisia huumaavia ja aistiharhoja aiheuttavia vaikutuksia. (Bergström ym. 2001, 26.)

Kat-kasvi

Kat-kasvilla tarkoitetaan *Catha edulis* -pensaän lehtiä ja oksia. Lehtiä pureskeltaessa kasvilla on amfetamiinin kaltainen piristävä vaikutus. (Bergström ym. 2001, 20.)

Meskaliini

Meskaliini on kemialliselta rakenteeltaan amfetamiinia ja vaikutuksiltaan LSD:tä muistuttava peyote-kaktuksesta saatava aine, jota valmistetaan Etelä- ja Väli-Amerikassa (Bergström ym. 2001, 27).

Gamma ja lakka

Gamma eli gammahydroksivoihappo (GHB) on keskushermostoa lamaava huumausaine. Sitä valmistetaan lakasta ja voidaan käyttää rakeina, kapseleina, jauheena tai liuoksena. Sen vaikutuksia voivat olla tajunnan tason lasku, verenpaineen lasku, uneliaisuus, pahoinvointi, muistamattomuus sekä hengityksen hidastuminen. Lakka (GBL) on gamman esiaste, joka on vaikutuksiltaan selvästi voimakkaampaa kuin gamma. Lakka muuttuu kehossa gammaksi. (Päihdelinkki)

Muuntohuumeet

Muuntohuumeilla tarkoitetaan uusia tai vasta huumaustarkoituksessa tavattuja aineita, joita ei ole vielä määritelty huumausainelaisissa huumausaineiksi. Euroopan markkinoilla tavattuja muuntohuumeita on otettu kansallisesti valvonnan piiriin valtioneuvoston asetuksella kuluttajamarkkinoilla kielletyistä psykoaktiivisista aineista (1130/2014). Aineet ovat synteettisesti valmistettuja ja niiden vaikutukset vaihtelevat suuresti niiden kemiallisen rakenteen mukaan. Osalla on keskushermostoa stimuloivia vaikutuksia ja toisilla taas keskushermostoa lamaavia vaikutuksia tai hallusinogeenisia vaikutuksia. (Szilvay 2017.)

3.2. Lääkeaineet

Useita huumausaineita tai huumausaineeksi luokiteltavia valmisteita käytetään myös lääkkeinä (HE 22/2008, 14). Huumausaineista ja huumausaineiden lähtöaineista, joita käytetään lääkkeinä, säädetään lääkelaisissa 395/1987. Lääkelaitos on listannut lääkevalmisteita, jotka sisältävät huumausainelain 3§:n 1 momentin 5 e) -kohdan tarkoittamia farmakologisilta ominaisuuksiltaan huumausaineeksi rinnastettavia lääkeaineita. (Lääkelaitos 2009.)

Lääkkeillä on sekä suotuisia että haitallisia vaikutuksia. Osa lääkkeistä aiheuttaa mielihyvän ja päihtymyksen tunnetta, mikä lisää niiden riippuvuusriskiä (Bergström ym. 2001, 29). Lääkkeiden päihdyttävässä ja huumaavassa käytössä rauhoittavia tai muita reseptilääkkeitä käytetään ilman reseptiä, reseptillä, yliannostuksina, yhdessä alkoholin kanssa tai normaalista käyttötavasta poiketen, kuten murskatut tabletit nuuskaten tai normaalisti suun kautta otettavat lääkkeet nesteeseen uutettuna suonensisäisesti. (Holopainen 2005.)

Bentsodiatsepiinit, lääkeopioidit, lyhytvaikutteiset unilääkkeet sekä ADHD-lääkityksessä käytettävät keskushermostostimulantit ovat eniten päihdyttävässä käytössä käytettyjä lääkkeitä. Näistä bentsodiatsepiinit ja varsinkin lääkeopioidit aiheuttavat eniten terveydellisiä kustannuksia ja kuolemantapauksia (Rönkä 2019). Lääkkeiden väärinkäytössä monesti useita lääkeaineita käytetään sekaisin. (Joukanen 2015.)

Bentsodiatsepiinit

Bentsodiatsepiinejä käytetään mieliala-, uni- ja epilepsialäkkeinä sekä lihasrelaksanteina. Ne ovat reseptin vaativia pääasiassa keskushermostoon vaikuttavia eli PKV-lääkkeitä. Keskushermostoon vaikuttavat aineet saattavat muuttaa psyykkisiä kokemuksia (Bergström ym. 2001, 29). Yleisiä bentsodiatsepiinejä ovat *diatsepapaami* (Diapam, Medipam), *klonatsepaami* (Rivatriil), *loratsepaami* (Temesta), *alpratsolaami* (Xanor, Alprox) sekä *oksatsepaami* (Opamox) ja *tematsepaami* (Tenox). (Kallio 2017.)

Opioidit

Opioideja käytetään kipulääkkeinä sekä opioidiriippuvaisten korvaus- ja vieroitushoidossa. Opioidit ovat pääasiassa keskushermostoon vaikuttavia PKV-lääkkeitä. Opioidit ovat eniten kuolemia aiheuttava lääkeryhmä. Eniten väärinkäytettyä buprenorfiinia on alettu väärinkäytön vuoksi valmistamaan laastarina, jotta yliannostuksen mahdollisuus pienentyisi. Opioideihin kuuluu edellä mainittujen opiaattien (morfiini ja heroïini) lisäksi muun muassa *kodeiini* (Panacod), *tramadoli* (Tramal), *buprenorfiini* (Subutex, Suboxone, Temgesic), *fentanyyli*, *hydromorfoloni*, *metadoni* (Dolmec) sekä *oksikodoni* (Oxycontin, Oxynorm). Erittäin voimakkaat opioidit, kuten fentanyyli, voivat aiheuttaa hyvin nopeasti käytön jälkeen kuolemaan johtavan hengityslaman tai sydämenpysähdyksen. Fentanyylin arvellaan olevan lähes 100-kertaa voimakkaampaa kuin morfiinin, jolloin yliannostuksen riski on suuri. Fentanyyliä käytetään yleensä lääkelaastrarimuodossa, mutta sitä voidaan käyttää myös sumutteenä tai injektoimalla. (Mäenpää 2017; Surakka 2010.)

4. HUUMAUSAINETILANNE SUOMESSA

4.1. Aikaisempia tutkimuksia

Huumeiden käyttöä voidaan tutkia erilaisin menetelmin sen mukaan, mitä halutaan selvittää. Perinteisimmin huumeiden käyttöä voidaan tutkia erilaisin väestökyselyin. Tällaisia väestökyselyitä ovat muun muassa kansalliset Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet - tutkimus sekä Kouluterveyskysely. Euroopan laajuisesti nuorten huumeiden käyttöä tutkitaan koululaisten ESPAD-tutkimuksella. Tarkempaa tietoa itse käytöstä saadaan henkilökohtaisilla haastatteluilla. Tällöin tieto koskee yksittäistä käyttäjää tai muuta tahoa, eikä saatua tietoa voi juuri yleistää. Yksi tapa tutkia huumeiden käyttöä ja sen levinneisyyttä on jäteveden ja siitä löytyvien huumeainejäämien tutkiminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vuodesta 2012 tutkinut huumejäämiä jätevedestä. Tutkimus järjestetään parillisina vuosina ja se kattaa noin 55 prosenttia Suomen väestöstä. Kansainvälisesti jäteveden tutkinta on ollut käytössä jo kymmenisen vuotta. (Gunnar ym. 2020.)

Suomalaisten huumeiden käyttöä ja huumeasenteita on selvitetty 1990-luvulta lähtien erilaisin väestökyselyin. Koko väestön huumeikäyttäytymistä on pyritty selvittämään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen neljän vuoden välein järjestämällä **Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet** -väestötutkimuksella. Tutkimus toteutetaan Tilastokeskuksen tekemällä Päihdekyselyllä, jonka kohderyhmänä ovat 15–69 -vuotiaat suomalaiset. Kyselyn rakenne ja kysymykset ovat pysyneet samankaltaisina kerrasta toiseen, joten niistä on saatu hyvä kuva huumeainekentässä tapahtuvista muutoksista. Kahtena viime kertana, vuosina 2014 ja 2018, tutkimuksen otos on koostunut 7000 vastaajasta. Vastausprosentti näillä kerroilla on ollut viidenkymmenen prosentin luokkaa. (Hakkarainen ym. 2019, 2.)

Nuorten huumeikäyttäytymistä on pyritty selvittämään Euroopan laajuisella Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen -**ESPAD** (European School survey Project on Alcohol and other Drugs) -tutkimuksella. Tutkimus seuraa 15–16 -vuotiaiden eurooppalaisten koululaisten alkoholin, tupakan, huumeiden käytön sekä rahapelaamisessa tapahtuvia muutoksia. Neljän vuoden välein toteutettava ESPAD-tutkimus toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 1995. Viimeisimmässä vuoden 2018 tutkimuksessa vertailukelpoista aineistoa saatiin 39:stä eri Euroopan maasta. Euroopan huumeiseurantakeskus EMCDDA käyttää tutkimuksen tuloksia hyväkseen tiedottaessaan Euroopan huumeilanteesta. (Härkönen ym. 2019, 2.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen joka toisena vuonna toteuttamalla **Kouluterveyskyselyllä** hankitaan tietoja perusopetuksen 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan, lukioiden 1. ja 2. vuoden sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden hyvinvoinnista, terveydestä sekä muun muassa koulunkäynnistä. Tutkimus sisältää huumeaineita koskevan osuuden. Viimeisin kouluterveyskysely on toteutettu vuonna 2019. (Helakorpi ym. 2019.)

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan edellä mainittujen tutkimusten huumeaineita koskevia kohtia tarkemmin ja kerrotaan Suomen yleisestä huumeainetilanteesta, varsinkin nuorten

näkökulmasta. Tämän lisäksi selvitetään, miltä raumalaisten huumausaineiden käyttö näyttää kouluterveyskyselyn ja muiden paikallisten tutkimusten valossa. Lisäksi kerrotaan Raumalla toimivasta huume-epäilymallista.

4.1.1. Huumeiden käyttö ja valmistus

Huumeiden käyttöä tarkasteltaessa se jaetaan yleisesti joskus elinaikana käyttäneisiin (elinikäisprevalenssi), viimeisen vuoden aikana käyttäneisiin (vuosiprevalenssi) sekä viimeisen kuukauden aikana käyttäneisiin (kuukausiprevalenssi). Prevalenssilla tarkoitetaan suhteellista esiintyvyyttä jossain joukossa. (Hakkarainen ym. 2020, 16.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen huumausainetutkimuksen (Hakkarainen ym. 2020) ja jätevesitutkimuksen (Gunnar ym. 2020) perusteella huumeiden käyttö on lisääntynyt voimakkaasti viimeisten vuosien aikana (Kuvio 1, sivu 21). Vaikka päähuomio kohdistuu kannabiksen käytön lisääntymiseen, on muittenkin, kuten amfetamiinin, ekstaasin ja kokaiinin käyttö lisääntynyt. Myös LSD:n käyttö Suomessa on lisääntynyt tutkimusten mukaan. Huumeiden käyttö on lisääntynyt kaikissa sukupolvisissa, mutta eniten nuorilla. Lisääntyneen käytön lisäksi myös asenteet huumeita kohtaan ovat muuttuneet. Yli puolet suomalaisista piti kannabiksen käyttöön liittyvän enintään vähäinen riski.

Huumeiden käyttö

Suomalaisten huumeiden käyttöä ja huumeasenteita tutkineen väestötutkimuksen (Hakkarainen ym. 2020, 16,53-54) mukaan vuonna 2018 joka neljäs (24%) suomalainen kertoi joskus elämänsä aikana kokeilleensa jotain huumausainetta (Taulukko 1). Vastaavasti 8 prosenttia kertoi kokeilleensa jotain huumausainetta viimeisen vuoden aikana ja 3 prosenttia viimeisen kuukauden aikana. Tulokset osoittavat, että huumekeoilut ovat selvästi korkeammat miesten kuin naisten keskuudessa. Miehistä 28 prosenttia kertoi joskus kokeilleensa jotain huumetta, kun taas naisista huumeita kertoi kokeilleen 20 prosenttia. Ikäryhmittäin eniten huumeita on kokeillut 25–34 -vuotiaat, joista lähes puolet kertoi joskus kokeilleensa jotain huumetta. Tuloksista voidaan päätellä, että huumekeoilut jäävät usein vain kokeiluiksi, sillä joskus elämänsä aikana kokeilleiden prosentuaalinen määrä on kolminkertainen esimerkiksi viimeisen vuoden aikana kokeilleisiin ja kahdeksankertainen viimeisen kuukauden aikana kokeilleisiin. Kyseisissä tuloksissa väärinkäytettyjä lääkkeitä ei ollut laskettu huumeiksi.

Hakkaraisen raportissa (2020, 55–56) ilmenee, että kannabis on selvästi suosituin huumausaine Suomessa. Lähes jokainen huumeita joskus elämänsä aikana kokeillut on kokeillut elämänsä aikana myös kannabista. Vuonna 2018 joka neljäs vastaajista oli joskus elämänsä aikana kokeillut kannabista. Viimeisen vuoden sisällä kannabista oli kokeillut seitsemän prosenttia ja kuukauden sisällä kolme prosenttia vastaajista. Kuten muissakin huumeissa, miehillä (28%) kannabiskokeilut olivat yleisempiä kuin naisilla (19%).

Hakkarainen (2020, 24–25) jatkaa, että kannabiskokeilut aloitetaan yleensä 15–24 -vuotiaana. Noin 85 prosenttia kannabiksen ensikokeiluista tehdään alle 25-vuotiaana sukupuolesta riippumatta.

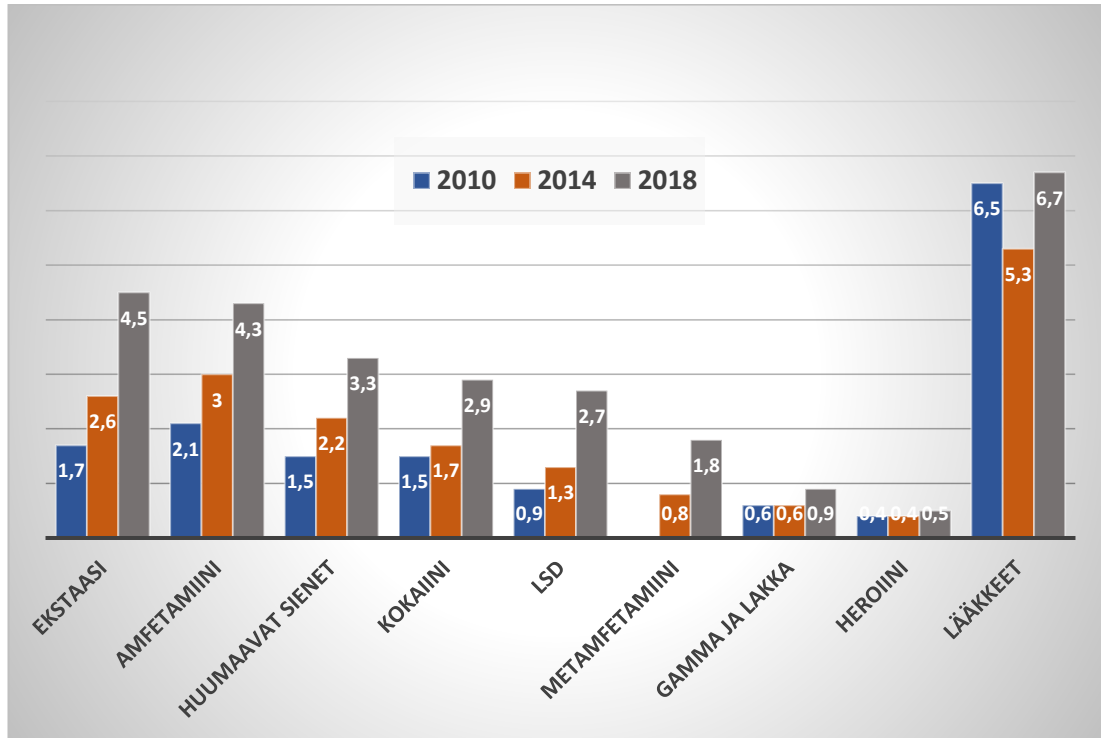
TAULUKKO 1. Huumeita käyttäneiden osuus sukupuolen ja iän mukaan (Hakkarainen ym. 2020, 53–54), %

<i>Sukupuoli / Ikä</i>	<i>Kuukausiprevalenssi</i>	<i>Vuosiprevalenssi</i>	<i>Elinikäisprevalenssi</i>
<i>Kaikki (15-69)</i>	3	8	24
<i>Miehet Yhteensä</i>	5	11	28
<i>Naiset Yhteensä</i>	2	5	20
<i>15–24</i>	6	15	26
<i>25–34</i>	7	18	45
<i>35–44</i>	3	7	32
<i>45–69</i>	1	1	12

Vuonna 2018 kannabiksen jälkeen toiseksi käytetyin huumausaineryhmä oli lääkkeet ei-lääkinnällisessä käytössä. Vastaajista seitsemän prosenttia kertoi kokeilleensa elämänsä aikana lääkkeitä ei-lääkinnällisessä tarkoituksessa. Muista huumeista poiketen, miesten ja naisten vastaukset eivät poikenneet toisistaan juurikaan. Seuraavaksi käytetyin huumausaine kannabiksen ja väärinkäytettyjen lääkkeiden jälkeen oli ekstaasi, jota kertoi kokeilleensa viisi prosenttia vastaajista elämänsä aikana. Amfetamiinia kertoi kokeilleensa neljä prosenttia, huumaavia sieniä ja kokaiinia kolme prosenttia ja LSD:tä kolme prosenttia vastaajista. Käyttökokemuksia vastaajilta löytyi myös metamfetamiinista, gammasta ja lakasta, heroiinista sekä kationeista muun muassa. (Hakkarainen ym. 2019, 8.)

Huumausaineiden käyttö kohdistuu selvästi nuorempiin ikäryhmiin. Yleisintä huumeiden käyttö ja kokeilu on 25–34 -vuotiaiden keskuudessa. Tämän ikäryhmän miehistä lähes puolet kertoi joskus kokeilleensa kannabista. Kannabiksen jälkeen käytetyimpiä huumeita olivat muun väestön lailla ekstaasi ja amfetamiini. Ekstaasia kertoi kokeilleensa 13 prosenttia ja amfetamiinia 12 prosenttia 25–34 -vuotiaista. (Hakkarainen ym. 2020, 55–56.)

Myös THL:n toteuttaman jätevesitutkimuksen perusteella amfetamiini ja ekstaasi ovat kannabiksen jälkeen käytetyimpiä huumeita. Niiden jäämiä havaitaan runsaasti jätevedessä. Kokaiinin käyttö on tutkimuksen mukaan lisääntynyt viime vuosien aikana. Kokaiinin käyttö painottuu kuitenkin pääkaupunkiseudulle sekä Lahteen. Vuonna 2016 ensimmäisen kerran jätevedessä mitatun metamfetamiinin käyttö lisääntyi tutkimuksen mukaan nopeasti, mutta on vuodesta 2018 lähtien jälleen vähentynyt. Huumeiden käytössä on tutkimuksen perusteella suuria alueellisia eroja. Käyttö painottuu Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin ja varsinkin pääkaupunkiseudulle. Koko Suomen tulokset ovat hyvin yhteneväisiä huumerattijuopumustilastojen sekä Tullin ja poliisin tekemien takavarikkotilastojen kanssa. Huumerattijuopumusten määrä on yli kaksinkertaistunut vuosien 2012 ja 2018 aikana (Sutela 2019). Vuonna 2014 käytetyn amfetamiinin, metamfetamiinin ja kokaiinin määrän arvioitiin olleen 5–10 -kertainen poliisin ja Tullin tekemiin takavarikoihin nähden. (Gunnar ym. 2020.)

KUVIO 1. Huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69 -vuotiaista suomalaisista vuosina 2010, 2014 ja 2018 (Hakkarainen ym. 2020), %

Nuorten huumeiden käyttö

Hakkaraisen (2020, 53–56) mukaan nuorilla 15–24 -vuotiailla käyttö ja kokeilu on isoksi osaksi ensikokeilua, mikä näkyy korkeana kuukausi- ja vuosiprevalenssina, kun taas elinikäisprevalenssi saattaa jäädä muita ikäryhmiä alhaisemmalle tasolle (Taulukko 1). Jotain huumetta elämänsä aikana kertoi kokeilleen 26 prosenttia 15–24 -vuotiaista vuonna 2018. Lähes jokainen näistä oli kokeillut vähintään kerran kannabista. Miehistä suurempi osa oli kokeillut huumeita kuin naisista. Tämän ikäluokan miehistä huumeita kertoi kokeilleen 30 prosenttia ja naisista 23 prosenttia. Viimeisen vuoden aikana huumeita kertoi kokeilleen 15 prosenttia ja viimeisen 30 päivän aikana kuusi prosenttia 15–24 -vuotiaista (Liite 2).

Huumeiden käyttö ja kokeilu olivat yleisempää ammattikoulun opiskelijoilla kuin lukiolaisilla. Miehillä huumeekokeilut olivat naisia yleisempiä, mutta poikkeuksen teki ammattikoulu, jossa naisista 20,5 prosenttia ja miehistä 19,8 prosenttia kertoi joskus kokeilleensa jotain huumetta. Huumausaineista poikkeuksen teki väärinkäytetyt lääkkeet, joita 15–16 -vuotiaista tytöistä oli kokeillut 8 prosenttia ja pojista 6 prosenttia (Härkönen ym. 2019). Lähes jokainen huumeita kokeillut koululainen oli kokeillut vähintään kerran kannabista. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista huumeita kertoi kokeilleen 14 prosenttia ja ammattikoulun opiskelijoista 20 prosenttia. Peruskoulussa olevista 15–16 -vuotiaista vuonna 2019 huumeita kertoi koittaneen joka kymmenes (9–12%). (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2019; Härkönen ym. 2019.)

Hakkarainen kertoo raportissaan (2020, 55), että 15–24 -vuotiaista 25 prosenttia kertoi kokeilleen joskus kannabista. Viimeisen vuoden aikana kannabista oli kokeillut 14 prosenttia. Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 14 prosenttia kertoi kokeilleen kannabista, joten lähes jokainen huumeita kokeillut oli kokeillut myös kannabista. Samoin oli myös ammattikoululaisilla, joista 20 prosenttia kertoi kokeilleen joskus kannabista, sekä naisista että miehistä. Viimeisen 30 päivän aikana kannabista kertoi kokeilleen lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 4 prosenttia ja ammattikoulun opiskelijoista 6 prosenttia. Peruskoulun 15–16 -vuotiaista 4 prosenttia kertoi kokeilleensa kannabista viimeisen 30 päivän aikana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Ekstaasi, huumaavat sienet, amfetamiini ja LSD olivat vuoden 2018 (Hakkarainen 2020, 59–65) huumausainetutkimuksessa kannabiksen jälkeen käytetyimpiä huumeita 15–24 -vuotiaiden keskuudessa. Ekstaasia ja huumaavia sieniä kertoi kokeilleen 15–24 -vuotiaista viisi prosenttia. Amfetamiinia kertoi kokeilleen neljä prosenttia, LSD:tä kolme prosenttia ja kokaiinia kaksi prosenttia. Miehistä suurempi osa oli kokeillut näitä kuin naisista. Peruskouluikäisistä 15–16 -vuotiaista kolme prosenttia kertoi kokeilleen jotain muuta huumetta kuin kannabista (Härkönen ym. 2019).

Kasvatus

Vuonna 2018 joka kymmenes (11%) 15–69 -vuotiaasta suomalaisesta tunsi henkilökohtaisesti jonkun, joka on kasvattanut elämänsä aikana kannabista. Ikäryhmien väliset erot olivat suuret, sillä 25–34 -vuotiaista 20 prosenttia tunsi jonkun kannabiksen kasvattajan, kun taas muissa ikäryhmissä noin joka kymmenes tunsi henkilökohtaisesti jonkun kannabiksen kasvattajan. Kannabista itse kertoi kasvattaneen 2 prosenttia vuoden 2018 vastaajista. Miehistä kannabiksen kasvattaminen oli yleisempää kuin naisissa. Eniten kasvattajia oli 25–34 -vuotiaissa, joista viisi prosenttia kertoi itse kasvattaneen joskus kannabista. (Hakkarainen ym. 2020, 25, 92.)

4.1.2. Sosiaalinen altistuminen huumeille

Sosiaalisella altistumisella huumeille tarkoitetaan sitä, että henkilö tuntee henkilökohtaisesti huumeidenkäyttäjää tai, että hänelle on tarjottu tai kaupattu huumeita. Huumeita käyttävien ihmisten tunteminen kertoo huumausaineiden levinneisyydestä. Huumeita käyttävien henkilöiden tunteminen on lisääntynyt yli 25-vuotiailla jo 90-luvulta lähtien ja 15–24 -vuotiailla vuodesta 2006 lähtien. Miehet tuntevat naisia enemmän huumeita käyttäviä henkilöitä. Vuonna 2018 lähes puolet (43%) suomalaisista tunsi henkilökohtaisesti jonkun huumeidenkäyttäjän. Eniten huumeidenkäyttäjää tunsi 25–34 -vuotiaat, joista 62 prosenttia tunsi henkilökohtaisesti jonkun huumeidenkäyttäjän. Nuorista 15–24 -vuotiaista 56 prosenttia tunsi henkilökohtaisesti huumeidenkäyttäjän. (Hakkarainen ym. 2020, 13, 45.)

Hakkarainen (2020, 13, 46) jatkaa, että huumeiden tarjontaa kokeneiden määrä on pysynyt tasaisena vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2018 yli kolmannelle suomalaisista (37%) oli tarjottu joskus elämän aikana huumausaineita. Miehistä 44 prosentille oli tarjottu huumeita ja naisista 30 prosentille. Eniten huumausaineita oli tarjottu 25–34 -vuotiaille, joista 60 pro-

sentille oli joskus tarjottu huumausaineita. Nuorista 15–24 -vuotiasta 43 prosentille oli joskus tarjottu huumausaineita. Viimeisten kahdentoista kuukauden aikana huumeita oli tarjottu eniten nuorille 15–24 -vuotiaille, joista 32 prosentille oli tarjottu huumausaineita.

Huumeiden hankinnan helppous koetaan eri tavalla eri ikäryhmissä. Koko väestöä tarkasteltaessa 37 prosenttia suomalaisista kokee kannabiksen hankinnan ja 21 prosenttia muun huumausaineen hankinnan helpoksi 24 tunnin sisällä. Nuorissa 15–24 -vuotiaissa kannabiksen hankinnan helpoksi kokee yli puolet. (Hakkarainen ym. 2020, 15,4.)

4.1.3. Huumausainemielipiteet

Rangaistavuus

Mielipiteet huumeita kohtaan ovat muuttuneet sallivammaksi viimeisten vuosikymmenten aikana, varsinkin kannabiksen suhteen. Vuonna 2018 joka viides (20%) 15–69 -vuotias suomalainen oli sitä mieltä, ettei huumeiden käytöstä tulisi rangaista mitenkään. Sakkorangaistuksen kannalla oli 31 prosenttia ja vankeusrangaistuksen kannalla 29 prosenttia. Myönteinen suhtautuminen on noussut varsinkin miehissä. Miehistä joka neljäs on sitä mieltä, ettei huumeiden käytöstä tulisi rangaista. Ikäryhmistä huumeiden käytön laillistamiseen positiivisimmin suhtautuu 25–34 -vuotiaat, joista lähes kolmannes (29%) olisi huumeiden käytön laillistamisen kannalla. (Hakkarainen ym. 2020, 29-32, 97-106.)

Muiden huumeiden ohella varsinkin kannabikseen suhtaudutaan positiivisemmin, Hakkarainen (2020, 105) jatkaa. Kannabiksen käytön sekä kasvatuksen sallivien suhteellinen osuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä, sekä miehillä että naisilla. Positiivisimmin kannabiksen käyttöön suhtautuvat 25–34 -vuotiaat, joista alle puolet (42%) olisi rangaistuksen kannalla kannabiksen käytöstä. Koko väestön osalta kannabiksen käytöstä rankaisisi 58 prosenttia. Nuorista 15–24 -vuotiasta kannabiksen käytöstä 50 prosenttia oli rangaistuksen kannalla kannabiksen käytöstä. Kannabiksen kasvattamisesta rangaistuksen kannalla oli 75 prosenttia vastaajista.

Kiinnostus huumeiden käyttöä kohtaan

Hakkaraisen (2020, 15, 50) mukaan joka viides suomalainen olisi kiinnostunut kokeilemaan tai käyttämään kannabista, jos sen käyttö olisi laillista. Miehet (24%) olivat kiinnostuneempia kokeilemaan kannabista kuin naiset (14%). Eniten kannabiksen käytöstä kiinnostuneita olivat 25–34 -vuotiaat, joista 37 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan kannabista sen ollessa laillista. Nuorista 15–24 -vuotiasta 34 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan tai käyttämään kannabista, jos se olisi laillista.

Muista huumeista ekstaasia olisi kiinnostunut kokeilemaan viisi prosenttia suomalaisista, jos se olisi laillisia Suomessa. Nuorista 15–24 -vuotiasta 9 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan ekstaasia, jos sen käyttö olisi laillista Suomessa. Tutkimuksessa ekstaasin lisäksi selvitettiin kiinnostusta heroiinin käyttöön. Ikäryhmästä ja sukupuolesta riippumatta heroiinista kiinnostuneita oli vähän, noin prosentti. (Hakkarainen ym. 2020, 51-52.)

Riskit

Miehet sekä nuoremmat ikäryhmät kokevat huumeisiin liittyvät riskit vähäisempinä kuin naiset ja vanhemmat ikäryhmät. Kannabiksen kokeiluun sekä säännölliseen käyttöön liittyvät riskit on koettu yhä vähäisemmiksi. Vuonna 2018 koko väestöstä yli puolet (52%) ja 15–16 -vuotiaistakin lähes puolet (48%) koki kannabiksen kokeilun sisältävän vain vähäisen riskin tai ei riskiä ollenkaan (Härkönen ym. 2019). Kannabiksen säännöllisen käytön riskittömäksi tai vain vähäisen riskin sisältäväksi koki 15 prosenttia vastaajista. Suomalaiset pitävät kannabiksen säännöllistä käyttämistä sekä alkoholin viikoittaista humalajuomista keskimäärin yhtä vaarallisena terveydelle. (Hakkarainen ym. 2020, 30, 99.)

Hakkarainen jatkoi tutkimuksessaan (2020, 100–103), kuinka suomalaiset kokivat ekstaasin useimmin vähiten vaaralliseksi huumeeksi kannabiksen jälkeen. Ekstaasin kokeilun vain vähäisen riskin tai ei riskiä ollenkaan sisältäväksi koki joka viides suomalainen. Nuorista 15–24 -vuotiaista ekstaasin kokeilun korkeintaan vähäisen riskin sisältäväksi koki lähes kolmannes (30%) ja 15–16 -vuotiaista 28 prosenttia (Härkönen ym. 2019). Amfetamiinin kokeilun vain vähäisen riskin tai ei riskiä ollenkaan sisältäväksi koki 13 prosenttia kaikista vastaajista ja 19 prosenttia 15–24 -vuotiaista sekä 20 prosenttia 15–16 -vuotiaista (Härkönen ym. 2019). Kokaiinin kokeilun korkeintaan vähäisen riskin sisältäväksi koki kuusi prosenttia kaikista vastaajista ja 10 prosenttia 15–24 -vuotiaista. Lääkkeiden väärinkäytön korkeintaan vähäisen riskin sisältäväksi koki yli neljännes (27%) kaikista vastaajista ja jopa kolmannes (32%) 15–24 -vuotiaista.

Yhä useampi suomalainen kokee myös huumeiden kohtuullisen käytön olevan mahdollista ilman ongelmia. Käsitys on yleistynyt kaikissa ikäryhmissä. Joka neljäs suomalainen kokee huumeiden kohtuullisen käytön olevan mahdollista. 15–24 -vuotiaissa kohtuullisen käytön mahdolliseksi kokee 41 prosenttia. (Hakkarainen ym. 2020, 104.)

4.2. Huumausainerikollisuus

Vuonna 2019 Suomessa tuli ilmi 29 454 huumausainerikosta, mikä on yli 3000 enemmän kuin vuonna 2018. Huumausainerikoksista 60 prosenttia (17 703 kpl) oli nuorten alle 31-vuotiaiden tekemiä. Joka viides (18%) huumausainerikoksista oli alle 21-vuotiaan tekemä. Vajaa prosentti (247 kpl) huumausainerikoksista oli alle 15-vuotiaan tekemä. Lähes yhdeksän kymmenestä (86%) huumausainerikoksesta oli miehen tekemä vuonna 2019. Lounais-Suomen alueella nuorten osuus huumausainerikosten tekijöistä on muuta maata korkeampi. Lounais-Suomen alueella 65 prosenttia (2424 kpl) huumausainerikoksista oli alle 31-vuotiaan tekemä ja 25 prosenttia (919 kpl) alle 21-vuotiaan tekemä. (Polstat 2020.)

Huumausainerikoksista yli kaksi kolmasosaa (20 784 kpl) oli huumausaineen käyttörikoksia ja noin kolmannes (27%) huumausainerikoksia. Törkeitä huumausainerikoksia oli 259 kappaletta vuonna 2019. (Polstat 2020.)

4.3. Huumausainekuolemat

Huumekuolemiksi voidaan tilastointitavasta riippuen laskea vain huumeiden suoraan aiheuttamat kuolemat, joita ovat erilaiset myrkytyskuolemat, tai myös huumeiden epäsuorasti aiheuttamat kuolemat, kuten huumeiden vaikutuksen alaisena ajetut kuolonkolarit, väkivalta-kuolemat tai tartuntatautikuolemat. Suomessa huumekuolemia tilastoidaan kolmella tavalla. Tilastokeskus ylläpitää suoriin huumekuolemiin ja päihderiippuvuudesta johtuviin kuolemiin liittyvää tilastoa. Luokitus perustuu EU:n huumeviraton EMCDDA:n ”Selection B” -luokitukseen, jonka mukaan huumekuolemaksi lasketaan tahaton, tahallinen tai tahallisuuden puolesta epäselvä huumeisiin liittyvä myrkytyskuolema sekä huumeiden ongelmakäytöstä johtuva kuolema (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction 2017). Edellä mainitun lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää kahta huumekuolematilastoa. *Ainelöydöksiin* perustuvassa tilastossa huumekuolemaksi lasketaan kaikki tapaukset, joissa ruumiinavauksessa on saatu huumepositiivinen löydös. Kolmas tapa tilastoida huumekuolemia on EMCDDA:n ”Selection D” -luokituksen mukaisesti kaikki *huumeisiin ja lääkkeisiin liittyvät myrkytykset* poisluettuna pelkästään uni- tai rauhoittavista lääkkeistä johtuvat kuolemat. (Rönkä 2019, 16-17.)

Tilastokeskuksen ylläpitämän huumekuolemiin perustuvan tilaston mukaan vuonna 2018 huumeisiin kuoli Suomessa 261 ihmistä (Tilastokeskus 2019). Luku on kasvanut vuodesta 2016 lähtien. Huumekuolemat painottuvat nuoriin ikäryhmiin. Huumeisiin kuolleiden suurin ikäryhmä oli 25–29 -vuotiaat (Tilastokeskus 2019). Vastaavanlainen nouseva trendi on ollut myös kuolonkolareissa, jonka aiheuttajana on ollut huumaavan aineen alaisena kuljettanut henkilö. Vuosien 2013 ja 2017 välisenä aikana huumeiden tai huumaavien aineiden alaisena autoa kuljettanut aiheutti yhteensä 155 ihmisen kuoleman liikenneonnettomuuksissa. Suurin osa kyseisissä onnettomuuksissa kuolleista oli huumaavien aineiden vaikutuksen alaisena olleita kuljettajia. Varsinaisia huumeiden vaikutuksen alaisena aiheutettuja kuolonuhrin vaatineita onnettomuuksia oli 78. Edellisen viisivuotisjakson vuosien 2008–2012 aikana vastaava luku oli 59. (Räty 2019, 7-8.)

Suurin osa huumekuolemista oli moniainekuolemia, joissa huume oli kuitenkin merkittävin tekijä. Huumeiden rinnalla käytettyjä aineita olivat alkoholi ja erilaiset lääkkeet. Eniten (65%) huumekuolemia seurasi tapaturmaisesta myrkytyksestä. Huumeriippuvuudesta johtuvat kuolemat ovat kasvaneet viime vuosina eniten. Vuonna 2018 huumekuolemista 19 prosenttia (49 kpl) oli huumeriippuvuudesta johtuvia ja 13 prosenttia (35 kpl) itsemurhasta johtuvia. Huumeisiin kuolleista yli 70 prosenttia oli miehiä, mutta huumeilla tehdyistä itsemurhista yli puolet oli naisten tekemiä. (Tilastokeskus 2019.)

Heroinin lähes kadottua Suomesta vuonna 2001 myös huumekuolemat vähenivät muutaman vuoden ajan, kunnes vuonna 2004 huumekuolemat jälleen lähtivät nousuun. Huumekuolemien nousua selitti lääkeopioidien käytön lisääntyminen, varsinkin buprenorfiinin käytön lisääntyminen. Muita huumekuolemien kasvua selittäviä synteettisiä opioideja olivat tramdoli, fentanyl, metadoni ja oksikodoni. Vuonna 2010 joka kolmannes huumekuolema (30%) johtui buprenorfiinista (Varjonen 2015, 89). Yleensä kuolemaan johtaneissa tilanteissa buprenorfiinin ohella käytettiin alkoholia tai muita lääkkeitä. (Rönkä 2019, 18.)

Suomen huumekuolleisuus väkilukuun suhteutettuna on korkealla tasolla muun Skandinavian tavoin muuhun Eurooppaan nähden. Suomessa oli vuonna 2017 jokaista miljoonaa asukasta kohden 55 huumekuolematapausta. Euroopan unionin keskimääräinen luku oli 23 huumekuolemaa jokaista miljoonaa asukasta kohden. Ainoastaan Virossa (130), Ruotsissa (92), Norjassa (75), Yhdistyneessä kuningaskunnassa (74) ja Irlannissa (69) huumekuolleisuus oli Suomea korkeampi. (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seuranta-keskus 2019, 92.)

4.4. Rauma ja huumeet

4.4.1. Rauma

Rauman kaupunki on vuonna 1442 perustettu merenrantakaupunki Lounais-Suomen Satakunnassa. Raumalla asuu noin 39 000 ihmistä ollen näin Suomen 27. suurin kaupunki väkiluvulla mitaten. Rauma on pinta-alaltaan lähes Porin (83 000 asukasta) kokoinen, jolloin Rauman asukastiheys 74,9 asukkaalla neliökilometriä kohden jää kohtalaisen alhaiseksi (Maanmittauslaitos 2020). Rauman suurimpia työllistäjiä ovat Rauman kaupungin lisäksi UPM sekä Rauman telakka, jossa rakennetaan esimerkiksi risteilyaluksia. Rauman työttömyysaste oli vuoden 2019 lopussa 8,1 prosenttia, kun se Suomessa keskimäärin oli 6,0 prosenttia (Tilastokeskus 2020, työvoimatutkimus). Rauman kaksi Unescon maailmanperintökohdetta, Vanha Rauma ja Sammallahtenmäki, sekä kesäiset tapahtumat tuovat turismia Raumalle. (Rauman kaupunki.)

Raumalla perusopetuksen vuosiluokkien 1–6 opetusta annetaan 13 koulussa. Vuosiluokkien 7–9 opetusta annetaan kolmessa ja vuosiluokkien 1–9 opetusta kolmessa koulussa. Raumalla on vuodesta 2007 toiminut yksi lukio, Rauman lyseon lukio, jossa on tällä hetkellä noin 700 oppilasta (Rauman lyseon lukio 2020). Ammatillisesta koulutuksesta vastaa Länsirannikon Koulutus Oy WinNova, joka järjestää toisen asteen ammatillista koulutusta Raumalla (WinNova 2020).

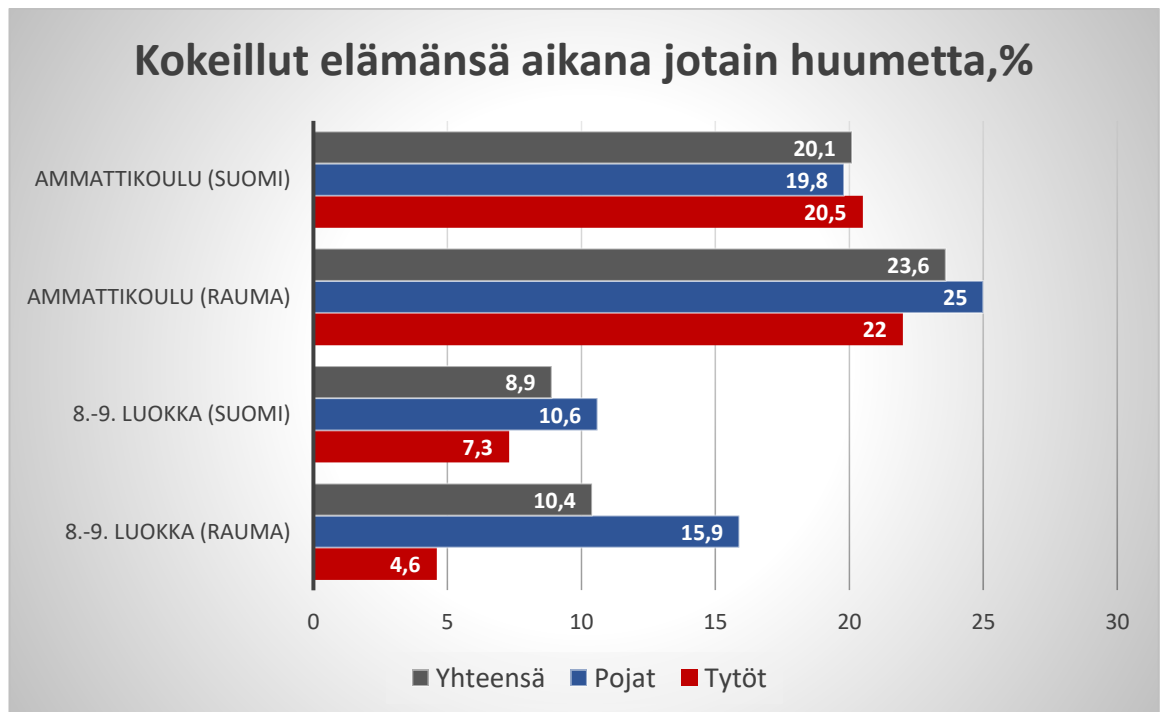
4.4.2. Nuorten huumeiden käyttö Raumalla

Rauman peruskoulujen 8. ja 9. luokkalaiset sekä Rauman ammattikoulu ovat osallistuneet kansalliseen Kouluterveyskyselyyn. Kouluterveyskyselyssä on kysytty elintapoihin ja päih-teisiin liittyviä kysymyksiä, joilla on saatu tietoa myös raumalaisnuorten huumeiden käytöstä. Kuten edellä mainittiin, Rauman lyseon lukio ei ole osallistunut Kouluterveyskyselyyn, eikä koulusta ole aiempaa tilastoitua huumetilannetietoa koulussa järjestetystä terveyskyselystä huolimatta.

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan huumeiden käyttö ja kokeilu nuorilla on yleisempää Raumalla kuin muualla Suomessa keskimäärin. Joka kymmenes Rauman 8. ja 9. luokan oppilaasta kertoo joskus kokeilleensa jotain huumetta. Rauman yläkouluikäisissä huumeiden

kokeilu painottuu poikiin. Ero muuhun Suomeen on huomattava. Joka kuudes (16%) Rauman 8. ja 9. luokkalaisesta pojasta kertoo joskus kokeilleensa jotain huumetta, kun koko Suomessa vastaava luku on 11 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa (2019) Raumalla ammatillisessa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla ero muuhun Suomeen on yhtä selkeä kuin perusopetuksessa olevilla 8. ja 9. luokkalaisilla (kuvio 2). Joka neljäs (24%) Rauman ammattikoulussa opiskelevista kertoi joskus kokeilleensa jotain huumetta, kun koko Suomessa joka viides kertoi kokeilleen jotain huumetta. Ammatillisessa koulutuksessa olevilla kokeilut painottuvat myös yläkouluikäisten tavoin poikiin, muttei yhtä selkeästi. Koko Suomen tasolla ammatillisessa koulutuksessa olleet tytöt olivat useammin kokeilleet jotain huumetta elämänsä aikana, kun taas Raumalla pojat olivat tyttöjä useammin kokeilleet jotain huumetta elämänsä aikana.

KUVIO 2. Joskus elämänsä aikana huumeita kokeilleiden osuus 8. ja 9. luokkalaisista ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista koko Suomessa sekä Raumalla (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019), %

Alaikäisten huumeiden käyttö ja huumekekoilut alkoivat näkyä Raumalla vuodesta 2011 lähtien nuorten parissa toimiville koulu-, terveydenhuolto- ja lastensuojelutyöntekijöille. Nuoret puhuivat huumeiden helposta saatavuudesta ja huumeiden käytön yleisestä lisääntymisestä. Nuoret alkoivat myös suhtautua huumeisiin, erityisesti kannabikseen, myönteisemmin. (Kiuru 2018, 8.)

Kiurun (2018, 34, 45) mukaan nuorten lisääntyvien huumekekoilujen myötä Raumalla alkoi nousta huoli eri toimijoissa. Paikallinen lastensuojelutyöntekijä ja huumeepoliisi alkoivat keskustella aiheesta 2010-luvun alkupuolella, miten tärkeää olisi puuttua nuoren tilanteeseen

ennen kuin asia ajautuu poliisin käsiteltäväksi. Nämä toimijat alkoivat valistaa koulujen henkilökuntaa, oppilaita ja muita tahoja huumeaineista ja niiden käytöstä. He alkoivat yhdessä kehittää toimintamallia, miten koulut voisivat puuttua tarkoituksenmukaisella tavalla nuoren elämäntilanteeseen huume-epäilytilanteessa.

4.4.3. Koulujen huume-epäilymalli

Raumalla on vuoden 2015 joulukuusta lähtien toiminut koulujen huume-epäilymalli, jonka tausta-ajatuksena on ollut nuoren suotuisan kehityksen tukeminen, varhainen välittäminen ja huumeiden kokeiluun ja käyttöön ajoissa puuttuminen. Toimintamalli luotiin koulujen henkilöstölle ohjeeksi, miten toimia, kun koululla tulee epäily oppilaan huumeiden käytöstä tai kokeilusta. (Kiuru 2018, 2, 12.)

Kiuru kertoo tutkimuksessaan (2018, 12, 46, 52), kuinka ensimmäiset versiot huume-epäilymallista kirjattiin paperille vuonna 2014. Tuota ennen huume-epäilyn tultua koulussa esille terveydenhoitaja saattoi satunnaisesti tehdä lähetteen laboratoriotesteihin tai päihdekliniikalle, mutta selkeää ohjeistusta toimintatavoista ei ollut. Raumalla ei tuolloin ollut alaikäisille tarkoitettuja päihdepalveluita. Toimintamallia kehitettiin yhdessä lastensuojelun, poliisin, kouluterveydenhuollon ja opetustoimen kanssa ja se otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön vuonna 2015. Tähän päivään mennessä toimintamallia on kehitetty moneen otteeseen ja päivitetty matkan varrella, viimeksi 24.2.2020 (Kiuru & Malinen 2020). Tällä hetkellä toimintamalli on käytössä Rauman lyseon lukiossa sekä kaikissa Rauman yläkouluissa, mutta ei ammattikoulussa.

Toimintamallilla pyritään antamaan selkeät ohjeet koulun henkilökunnalle, miten toimia eteen tulevassa opiskelijan huume-epäilytilanteessa. Terveydenhoitajalle on annettu mahdollisuus toteuttaa suostumuksella esimerkiksi huumeepikatesti. Toimenpiteet ja niistä vastaavat henkilöt on pyritty määrittelemään selkeästi rakennekaaviossa, jota en tässä työssä kuitenkaan esittele tarkemmin, ettei kaavion yksinkertaisuus aiheuta liiallisia yleistyksiä ja sitä kautta väärinkäsityksiä. (Kiuru & Malinen 2020.)

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimus alkoi esiselvittelyllä huumeaineiden tutkimustilanteesta Raumalla. Ilmeni, ettei paikallisesta huumeaineetilanteesta löydy kattavaa tutkimustietoa, etenkin toisen asteen opiskelijoista kouluterveyskyselyn ollessa huumeiden osalta varsin suppea. Tutkimuksen tekijän poliisikollegat sekä Rauman kaupunki kiinnostuivat aiheesta ja suosittelivat tutkimuksen toteuttamista Rauman toisen asteen opiskelijoille. Perusopetusikäisille teetetään runsaasti erilaisia kyselyitä, eikä vapaaehtoiseen kyselyyn olisi välttämättä saatu riittävästi vastauksia. Varsinkin Rauman lyseon lukio suhtautui tutkimuksen toteuttamiseen positiivisesti, sillä se ei ole osallistunut aiempina vuosina kansalliseen kouluterveyskyselyyn. Rauman lyseon lukion rehtoriin ja ammattikoulun opiskelijapalvelupäällikköön oltiin yhteydessä sähköpostitse ja keskusteltiin tutkimuksen toteutuksesta sekä tutkimusluvista. Kummatkin oppilaitokset myöntävät opiskelijoihinsa liittyvien tutkimusten tutkimusluvut itsenäisesti.

Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui Rauman lyseon lukion opiskelijat sekä Rauman ammatillisen oppilaitoksen alle 26-vuotiaat opiskelijat. Rauman lyseon lukiossa oli tutkimuksen toteutushetkellä noin 700 opiskelijaa ja Rauman ammattikoulussa alle 26-vuotiaita opiskelijoita 548, jolle tutkimuksen kysely lähetettiin. Rauman ammattikoulun yli 25-vuotiaat aikuisopiskelijat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nimenomaan nuorten huumeiden käyttöä. Tarkoituksena oli alun perin tutkia vain alle 20-vuotiaita, mutta asia jäi mainitsematta oppilaitosten vastaaville. Rauman ammattikoulun vastaajien rajauksen alle 26-vuotiaisiin teki kyselyn ammattikoulun opiskelijoille lähettänyt virkamies. Kyselyyn vastanneita yli 19-vuotiaita ei rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä kaikista vastanneista heitä oli vain vähän (Kuvio 4, sivu 35). Rauman ammattikoulun vastaajista 17 prosenttia (25 kpl) ja Rauman lyseon lukion vastaajista kaksi prosenttia (4 kpl) oli yli 19-vuotiaita.

Koska lähtökohtaisesti jokaiselta kohderyhmässä olleelta lukiolaiselta ja ammattikoulun opiskelijalta löytyy älypuhelin tai muu mobiililaitte, oli luontevaa toteuttaa tutkimus kokonaistutkimuksena. Kokonaistutkimuksessa tutkimus kohdistettiin jokaiseen perusjoukossa olleeseen Rauman lyseon lukion ja ammattikoulun alle 26-vuotiaaseen opiskelijaan (Kananen 2014, 174).

5.2. Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusongelmaksi eli tutkimusaiheeksi valikoitui Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Tutkimusasetelmalla tarkoitetaan asetetun tutkimusongelman ratkaisemista mahdollisimman tehokkaasti ja luotettavasti (Anttila 2014). Tutkimusongelmasta johdetaan yleensä tutkimuskysymyksiä, jotka ohjaavat tutkimusta ja tutkijaa, ja joilla pyritään saamaan vastaus itse ongelmaan, tässä tapauksessa Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeidenkäyttöasteeseen sekä huumeidenkäyttökokemuksiin ja -asenteisiin (Kananen 2014, 44).

Tämän tutkimuksen *tutkimuskysymyksiä* ovat:

1. Miten yleistä huumeiden käyttö on Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun opiskelijoiden keskuudessa?
2. Miten toisen asteen opiskelijat hankkivat huumeita?
3. Miten nuoret suhtautuvat huumausaineisiin?
4. Miten voimakasta nuorten sosiaalinen altistuminen huumeille on?

Tarkoituksena oli selvittää, miten yleistä huumeiden käyttö ja kokeilu ovat koulujen opiskelijoiden keskuudessa. Tavoitteena oli saada selville Rauman toisen asteen opiskelijoiden käytetyimmät huumausaineet sekä olosuhteet, joissa niitä käytettiin. Tutkimuksella pyrittiin saamaan vastauksia naisten ja miesten sekä lukiolaisten ja ammattikoululaisten huumeidenkäyttötottumusten eroavaisuuksista.

Aiemman tutkimustiedon pohjalta tutkimuksen hypoteesit eli oletamat olivat, että Rauman ammattikoulussa opiskelevilla huumeet ovat enemmän läsnä elämässä kuin lukiossa opiskelevilla. Ammattikoulussa opiskelevilla sekä huumeiden kokeilu että säännöllinen käyttö tulee olemaan aktiivisempaa kuin lukiolaisilla. Käyttöasteet tulevat olemaan Kouluterveyskyselyn tavoin myös korkeampia kuin muualla Suomessa keskimäärin. Kokaiinin käytön yleistyessä Suomessa (Hakkarainen 2020) on todennäköisesti sen käyttö nousussa myös Raumalla. Valtaosa huumeiden käytöstä tulee kohdistumaan kannabikseen. Miehillä huumeiden kokeilu ja käyttö tulee olemaan yleisellä tasolla korkeampaa kuin naisilla, mutta tietyt huumeet ja mielipiteet saattavat olla naisilla useammin edustettuna. Asenteet huumeita kohtaan ovat löyhentyneet kiihtyvällä tahdilla koko Suomea mitattaessa ja niin tulee olemaan myös Raumalla. Koulujen välistä eroa ei asenteiden suhteen välttämättä ole.

Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen tutkimusongelmaa pyritään selvittämään tutkimusmenetelmillä, jotka voidaan jakaa karkeasti kvantitatiivisiin eli määrällisiin ja kvalitatiivisiin eli laadullisiin menetelmiin (Hakala 2004, 113). Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan tutkimuksen tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Tiedonkeruumenetelmällä pyritään keräämään tutkimuksen kannalta oleellista tietoa eli aineistoa. Tiedonkeruumenetelmänä toimivat erilaiset teemahaastattelut, kyselyt, havainnointi sekä dokumentit. Kerätty aineisto taas analysoidaan tietyllä analyysimenetelmällä. Määrällisessä tutkimuksessa hankitun aineiston kuvaamiseen käytetään muun muassa suoria jakaumia, ristiintaulukointeja ja erilaisia tunnuslukuja, kuten aritmeettista keskiarvoa, mediaania tai keskihajontaa. (Kananen 2014, 17, 47-48.)

Kanasen (2014, 57, 133) mukaan kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus lähtee teorioista, jotka selittävät tutkittavaa ilmiötä. Ilmiön ja sitä selittävien teorioiden etukäteen tunteminen mahdollistaa yksityiskohtaisten kysymysten esittämisen ja sitä kautta varsinaisen kyselyn tekemisen. Teorioita testataan käytännössä hypoteesien eli ennakko-olettamuksien avulla.

Tämä tutkimus toteutettiin kvantitatiivisilla menetelmillä kyselytutkimuksena. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa esimerkiksi kyselylomakkeella hankitaan tietoa tutkittavan ilmiön muuttujista ja muuttujien välisistä suhteista (Kananen 2014, 133). Tiedonkeruumenetelmäksi valittiin internetin välityksellä täytettävä survey-nettikysely, johon vastaajat saivat vastata omilla mobiililaitteillaan. Tavoitteena oli näin nostaa kyselyn vastausprosenttia ja lisätä samalla kyselyn luotettavuutta kyselyn ollessa helposti tavoitettava sekä nopeasti ja vaivattomasti vastattava. Kohderyhmän ollessa nuoria, pääosin alle 20-vuotiaita, oli tavoitettavuutta ja vastaushalukkuutta mietittävä tarkkaan. Puhelimella tai muulla mobiililaitteella täytettävä kysely tavoittaa nuoret nykypäivänä tehokkaasti, kun perinteisten postikyselyiden täyttö ja postitus vaatii aikaa ja vaivaa.

Kyselytutkimuksella pyrittiin saamaan laaja ja kokonaisvaltainen kuva nuorten huumeiden käytöstä Raumalla. Laadullisella haastattelututkimuksella olisi voitu syventyä yksittäisten nuorten omakohtaisiin kokemuksiin tarkemmin ja saada näin enemmän tietoa itse käytöstä, mutta tiedot olisivat koskettaneet vain yksittäisiä nuoria, eivätkä olisi kertoneet yleisestä huumeidenkäyttötasosta mitään. Toiseksi huumeiden käytön myöntäminen ja siitä kertominen on helpompaa anonyymillä kyselyllä kuin kasvotusten käytävässä haastattelussa.

5.3. Aineiston hankinta

Jokaisella nuorella on lähtökohtaisesti mahdollisuus päästä nettiin, joko koulussa tai omalla mobiililaitteellaan, joten nettikyselyllä tavoitettiin ajateltu kohderyhmä tehokkaasti ilman postikyselyssä syntyviä kuluja. Survey-nettikysely toteutettiin ilmaisella Webropol-sovelluksella, jolla kyselystä pystyi muokkaamaan haluamansa kaltaisen. Nettikyselyn hyötyjä perinteiseen postikyselyyn verrattuna onkin kyselyn maksuttomuus ja muokattavuus. Kyselyn voi muokata kohderyhmälle sopivaksi ja houkuttelevaksi vastata.

Huumausaineet ja lääkeaineet tässä tutkimuksessa

Kyselyssä huumausaineella tarkoitettiin kaikkia kiellettyjä aineita, joita voidaan käyttää huumaavassa tai päihdyttävässä tarkoituksessa. Määritelmä pitää sisällään kaikki huumausainelain huumausaineeksi määrittelemät ja rikoslain rikonalisoidut huumausaineet sekä huumausaineeksi luokiteltavat lääkeaineet.

Kyselyssä lääkkeellä tarkoitettiin kaikkia uni-, mieliala- ja kipulääkkeitä sekä vastaavia, joita käytetään vastoin käyttötarkoitusta ilman reseptiä huumaavassa tarkoituksessa, joko yksin tai alkoholin kanssa (mm. Subutex, Lyrica, Metadon, Tramal, Diapam, Rivatril, Tenox, Xanor, Oxycodinit).

Kyselyn huumausainekokemuksia ja huumausaineiden käyttöä selvittäviin kysymyksiin vastausvaihtoehdoiksi valittiin huumeista kannabis, amfetamiini, metamfetamiini, ekstaasi, LSD, kokaiini, heroini, huumaavat sienet sekä lääkkeet huumaavassa tarkoituksessa. Koska vastausvaihtoehtojen kattavuus oli suppea, annettiin vastausvaihtoehdoksi myös ”joku muu, mikä?”, jolloin vastaaja sai itse määritellä havaitsemansa tai käyttämänsä huumausaineen, jos sitä ei vastausvaihtoehdoista löytynyt.

Kysely raumalaisnuorten huumeiden käytöstä

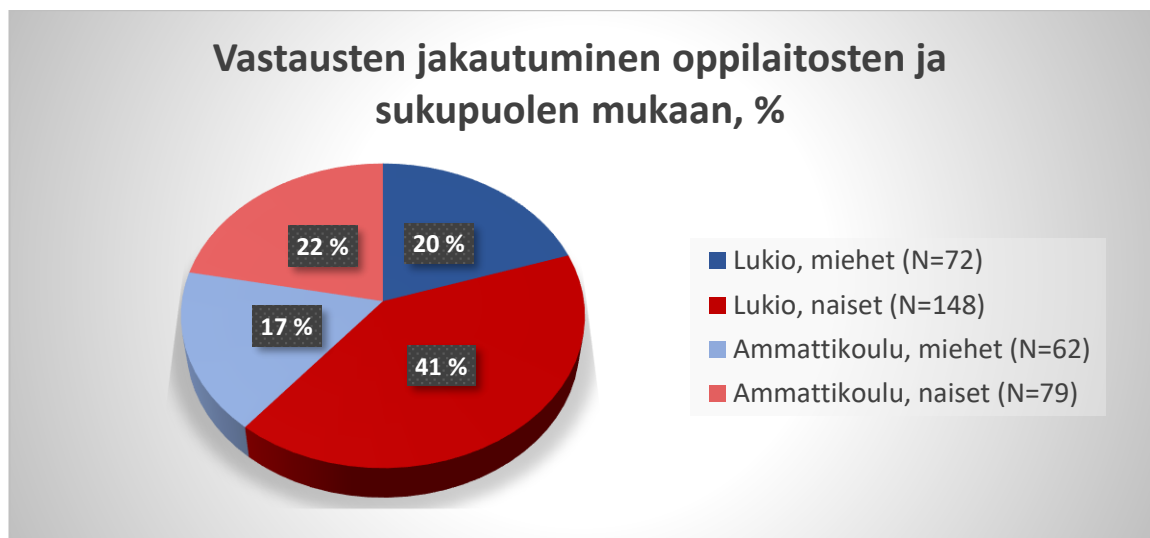
Kyselyn (Liite 3) rakenne optimoitiin mobiililaitteella täytettäväksi. Kysely jaettiin muutama kysymyksen sivuihin, joiden alalaidassa olleesta seuraava -painikkeesta pääsi jatkaamaan kyselyä seuraavalle sivulle. Kyselyyn lisättiin virikkeellisiä aiheeseen liittyviä kuvia avoimesta kuvapankista (Pixabay). Kyselyn lopussa olleesta lähetä-painikkeesta painamalla vastaukset tallentuivat Webropol-sovellukseen.

Vastausohjeiden jälkeen kyselyn alussa selvitettiin vastaajien taustatietoja sukupuolesta, iästä, asumismuodosta ja harrastuksista. Taustatietojen jälkeen kysyttiin vastaajien mielipiteitä ja asenteita huumeisiin liittyen. Kyselyn keskivaiheilla selvitettiin vastaajien sosiaalista altistumista huumeille. Lopuksi keskityttiin vastaajien omasta huumeiden käytöstä. Tarkentavia kysymyksiä huumeiden käyttöaktiivisuuteen, käyttötapoihin, hankintamuotoihin ja hankintapaikkoihin liittyen. Kysely koostui vähintään 18 kysymyksestä ja enintään 27 kysymyksestä. Kysymysmäärä riippui annetuista vastauksista. Kysymyksissä numero 12 ”Oletko nähnyt elämäsi aikana jonkun käyttävän jotain huumetta” ja 18 ”Oletko koskaan elämäsi aikana kokeillut huumausaineita” vastaaja ohjattiin seuraavien kysymysten ohi hänen vastattuaan kysymykseen kieltävästi. Suurin osa kyselyn kysymyksistä oli monivalinta-kysymyksiä. Kysely ei sisältänyt viimeistä kysymystä lukuun ottamatta yhtään avointa kysymystä. Kyselyn viimeisessä kohdassa ”vapaa sana” annettiin vastaajille mahdollisuus kertoa vapaasti haluamansa kyselyyn, huumeisiin tai muuhun liittyen.

Kyselyn toteuttamisessa hyödynnettiin aiempien huumausainetutkimusten kyselypohjia (Hakkarainen 2019). Jotkin kysymykset pyrittiin pitämään hyvin samankaltaisina aiempiin tutkimuksiin verrattuna, jotta tuloksia voitaisiin vertailla ja näin todeta tutkimuksen reliabiliteettia eli pysyvyyttä tiettyjen kysymysten suhteen (Kananen 2014, 261). Toisia kysymyksiä muokattiin tähän tutkimukseen paremmin soveltuviksi. Osa kysymyksistä luotiin kokonaan tätä tutkimusta varten selvittämään muun muassa huumeiden käyttöpaikkoja ja hankintapaikkoja. Kyselyssä hyödynnettiin eritoten Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018 -tutkimuksen Tilastokeskuksen tekemää kyselylomaketta ”Päihdetutkimus 2018”.

Webropol-sovelluksella tehdyn kyselyn vastauksia voidaan kerätä avoimella nettilinkillä, lähettämällä kysely suoraan vastaajien henkilökohtaiseen sähköpostiin tai lähettämällä linkki vastaajille tekstiviestinä. Vastaukset kerättiin luomalla avoin nettilinkki, mikä teki kyselyyn vastaamisesta automaattisesti anonyymiä. Kyselyssä ei myöskään erikseen kysytty vastaajien henkilötietoja, eikä muita tietoja, joita yhdistelemällä vastaajia olisi voitu tunnistaa. Näin jokaisen vastaajan henkilöllisyys pysyi salassa vastauksista riippumatta. Ennen kyselyn toimittamista opiskelijoille sitä testattiin lähettämällä se tutkimuksen toteuttajan lähipiirille vapaasti täytettäväksi. Näin saatiin testattua kyselyn vastausaikaa ja samalla saatiin karsittua muutamia muoto- ja kirjoitusvirheitä ennen kyselyn lopullista julkaisua. Muuten linkki ja kysely toimi jo testivaiheessa odotetusti.

Kyselyyn johtava avoin nettilinkki avattiin Rauman lyseon lukion opiskelijoille koulun omalle Wilma-sivustolle 10.3.2020. Rauman ammatillisen oppilaitoksen alle 26-vuotiaille opiskelijoille nettilinkki lähetettiin jokaisen opiskelijan henkilökohtaiseen sähköpostiin 13.3.2020. Linkki itsessään avattiin 9.3.2020. Linkin toimittaminen oppilaille sovittiin oppilaitosten vastuuhenkilöiden kanssa. Linkki kyselyyn suljettiin 21.4.2020. Tällöin kyselyyn oli vastannut yhteensä (N) 361 Rauman toisen asteen opiskelijaa. Rauman lyseon lukiosta vastauksia saatiin 220 opiskelijalta, jolloin Rauman lyseon lukion vastausprosentti oli 32 prosenttia. Rauman ammatillisesta oppilaitoksesta tutkimukseen vastasi 141 opiskelijaa (Kuvio 3), jolloin ammattikoulun vastausprosentiksi muodostui 27 prosenttia. Kokonaisuudessaan tutkimuksen vastausprosentti nousi 29 prosenttiin. Suurin osa vastauksista saatiin viikon sisällä linkin avaamisesta, minkä jälkeen saatiin vain yksittäisiä vastauksia.

KUVIO 3. Kyselyyn vastanneiden jakautuminen oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan, %

5.4. Aineiston analysointi

Tutkimuksen vastaukset tallentuivat Webropol-järjestelmään, jossa vastauksia pystyttiin analysoimaan ja käsittelemään. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset esitetään usein suorina jakaumina, ristiintaulukointeina sekä tunnuslukuina, jotka on laskettu kyselyn erilaisista muuttujista. Muuttuja on kvantitatiivisen tutkimuksen perustyökalu, jolla viitataan johonkin mitattavan kohteen ominaisuuteen (Tilastokeskus). Suorien jakaumien ja ristiintaulukointien esitysmuotona on taulukko, jossa muuttujien saamia arvoja esitetään suhteellisina prosenttiosuuksina. Niissä esitetään, miten aineisto on jakautunut kysymysten eri vaihtoehtojen kesken. Suorassa jakaumassa yhden kysymyksen muuttujan saamia vastauksia tarkastellaan aina suhteellisena osuutena vastausten kokonaismäärästä. Ristiintaulukoinnissa kahta muuttujaa tarkastellaan samanaikaisesti ristiin yhdistelmätaulukossa. Tunnusluvuilla kuvataan myös vastausten jakautumista eri vaihtoehtojen välille. (Kananen 2014, 209-218.)

Tämän tutkimuksen aineistoa käsiteltiin ja analysoitiin Webropolin sekä Wordin taulukointi- ja analysointisovellusten avulla. Vastauksia käsiteltiin kokonaisuutena, eikä yksittäisiin vastauksiin kiinnitetty juurikaan huomiota. Jokainen vastaus luettiin läpi, jotta vastausten eheyttä ja todenmukaisuutta pystyttiin tarkkailemaan.

Tilastollisessa tutkimuksessa pyritään otoksen avulla saamaan tuloksia, joita voitaisiin yleistää koko perusjoukkoon eli tässä tapauksessa Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun opiskelijoihin. Vaikka tutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena, oli syytä toteuttaa merkitsevyytestauksia, koska vastausprosentti jäi tutkimuksessa alle kolmannekseen. Tilastolliset merkitsevyytestit kertovat, millä varmuudella tulokset voidaan yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. Tulosten merkittävyyttä kuvataan p-arvolla ja kolmella termillä: tilastollisesti melkein merkitsevä ($p = 0,05$), tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,01$) ja tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p = 0,001$). Suluissa olevat luvut kertovat prosentuaalisesti (5%, 1% ja 0,1%), millä todennäköisyydellä tulokset eivät ole sitä miltä näyttää, jolloin niitä ei voida yleistää koskemaan koko perusjoukkoon. Khiin neliö -testi on helpoin tapa toteuttaa merkitsevyydesti, koska se ei edellytä jakauman tasaista jakautumista. Testitulokset (p-arvo) liitetään aina ristiintaulukoinnin yhteyteen, jolloin selviää liittyvätkö tutkitut muuttajat toisiinsa. (Valli 2015, 103–104.)

Khiin neliö -testin voi tehdä joko manuaalisesti tai valmiin tilasto-ohjelman avulla. Tässä tutkimuksessa tilastollinen merkitsevyydesti tehtiin khiin neliö -testillä muutamalle kysymykselle (Taulukko 6 ja Taulukko 7). Testi toteutettiin Webropolin professional statistics -ohjelmalla, jossa ohjelma laskee automaattisesti p-arvon muuttujien arvojen perusteella. Tutkimuksen tulosten merkittävyyttä on testattu luvussa 6.7 sivuilla 51 ja 52.

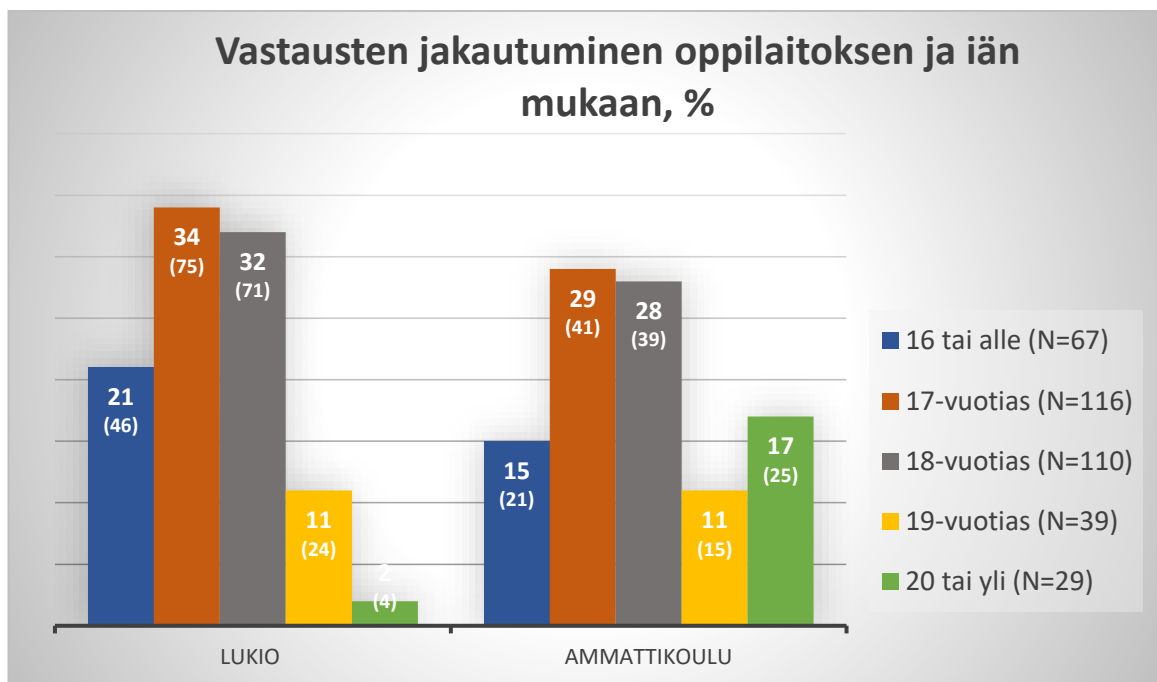
Kyselyn tuottama aineisto oli laaja, eikä kaikkea saatua aineistoa ollut tarpeellista tuoda tähän opinnäytetyöhön. Aineisto pyrittiin muokkaamaan helposti omaksuttavaan ja lukijajäskävälliseen muotoon. Edellä mainittuja suoria jakaumia sekä ristiintaulukointeja hyödynnettiin aineiston esiintuonnissa. Näiden lisäksi tietoja esitetään perinteisten pylväs-, palkki- ja ympyräkaavioin.

6. TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tämän tutkimuksen tuloksia. Tulokset perustuvat Rauman lyseon lukion ja Rauman ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden vastauksiin raumalaisnuorten huumeiden käyttö -kyselyyn (Liite 3). Tuloksista pyritään tuomaan oleellinen ja mielenkiintoa herättänyt tieto esille helposti luettavassa muodossa.

Vastaajien jakautuminen

Kyselyyn raumalaisnuorten huumeiden käytöstä vastasi kokonaisuudessaan 361 Rauman toisen asteen opiskelijaa. Rauman lyseon lukiosta vastasi 220 opiskelijaa ja Rauman ammatillisesta oppilaitoksesta 141 opiskelijaa. Vastaajista naisia oli 227 ja miehiä 134. Suurin osa (81%) vastaajista oli 16–18 -vuotiaita. Vastaajista 67 (19%) oli 16-vuotiaita tai nuorempia, 116 (32%) 17-vuotiaita, 110 (30%) 18-vuotiaita, 39 (11%) 19-vuotiaita ja 29 (8%) 20-vuotiaita tai vanhempia. Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun vastaajien ikäkaumat olivat saman suuntaisia yli 20-vuotiaita vastaajia lukuun ottamatta, joita oli Rauman ammattikoulussa suhteellisesti jonkin verran enemmän (Kuvio 4). Lukiolaisia ja ammattikoululaisia käsitellään tutkimuksessa kuitenkin omina ryhminään yli 19-vuotiaita ulos sulkeutumalla, sillä Rauman lyseon lukion vastaajista 87 prosenttia ja Rauman ammattikoulunkin vastaajista 72 prosenttia oli alle 19-vuotiaita. Vastaajista yksin asuvia oli 52 ja vanhempien kanssa asuvia 290. Jotenkin muuten asuvia oli 19. Jotain harrastavia oli 240 ja mitään harrastamattomia 121. Harrastuksella tarkoitetaan tässä joukkueurheilua, yksilöurheilua, musiikkia, partiota tai niihin rinnastettavaa harrastusta. Muita päihteitä kuin huumeita, kuten alkoholia tai tupakkatuotteita säännöllisesti kertoi käyttävänsä 124, kun vastaajista 237 kertoi, ettei käytä säännöllisesti alkoholia tai tupakkatuotteita.

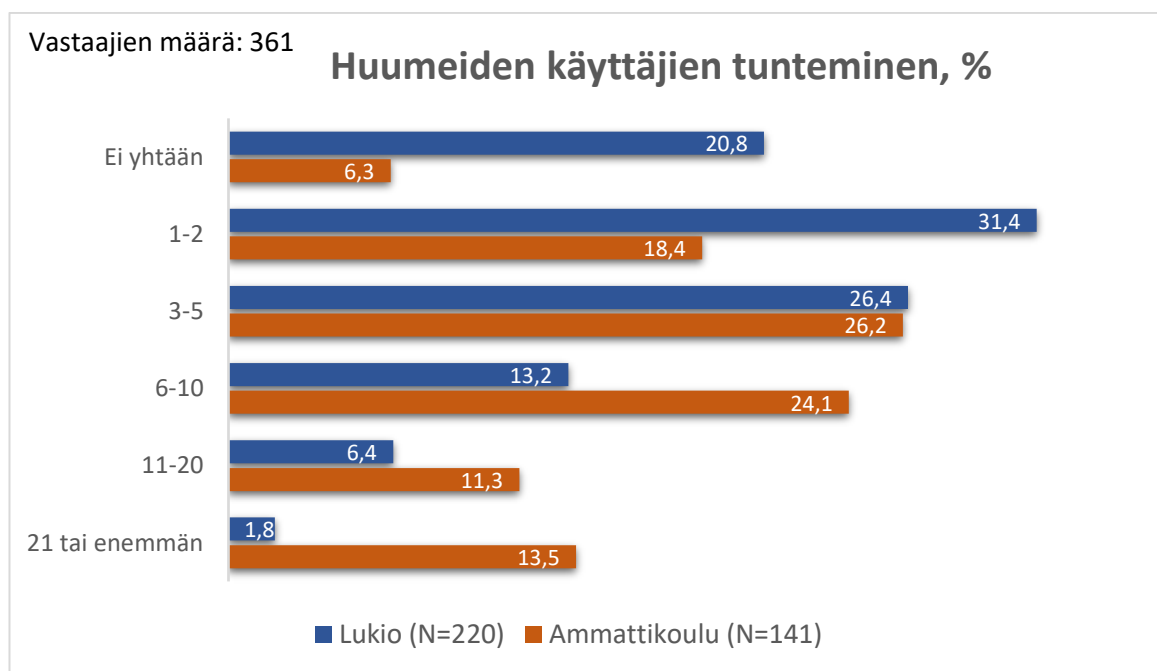
KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden jakautuminen oppilaitoksen ja iän mukaan, % (kpl)

Luvussa 6.1 tarkastellaan opiskelijoiden sosiaalista altistumista huumeille. Sosiaalisella altistumisella tarkoitetaan sitä, että ihminen tuntee henkilökohtaisesti huumeiden käyttäjiä tai hänelle on tarjottu tai kaupattu huumeita (Hakkarainen ym. 2020). Luvussa 6.2 tarkastellaan, miten moni vastaajista on nähnyt henkilökohtaisesti huumeiden käyttöä. Luvussa 6.3 perehdytään Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttöön. Luvussa tarkastellaan kyselyssä kysytyjen huumausaineiden käyttöasteita eri ryhmien kesken, huumausaineiden käyttötapoja sekä huumausaineiden käyttöpaikkoja. Luvussa 6.4 keskitytään huumausaineiden hankintaan ja hankintamuotoihin. Lopuksi esitellään opiskelijoiden mielipiteitä huumausaineisiin liittyen.

6.1. Sosiaalinen altistuminen huumeille

Huumeiden käyttäjien tunteminen

Lähes yhdeksän kymmenestä (85%) kyselyyn vastaajasta tuntee henkilökohtaisesti jonkun, joka on kokeillut elämänsä aikana jotain huumausainetta (Liite 4). Tulos on huolestuttava, sillä muualla Suomessa 15–24 vuotiaista huumeidenkäyttäjiä tunsi keskimäärin 56 prosenttia (Hakkarainen ym. 2020, 45). Tämän tutkimuksen vastaajien ollessa pääosin alle 20-vuotiaita (Kuvio 4) ei tuloksia voida kuitenkaan suoraan vertailla. Joka kolmas (32%) tämän tutkimuksen vastaajista tuntee henkilökohtaisesti enemmän kuin viisi huumausainetta kokeillutta ihmistä (Kuvio 5). Joka seitsemäs tuntee yli kymmenen huumausainetta kokeillutta ihmistä. Miesten ja naisten välillä ei ole suuria eroja vastausten osalta. Suurimmat erot olivat lukiolaisten ja ammattikoululaisten välillä. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista puolet (49%) tuntee henkilökohtaisesti enemmän kuin viisi huumausainetta kokeillutta. Rauman lyseon lukiossa vastaava luku oli 21 prosenttia. Mitä vanhempi vastaaja on, sitä useamman huumausainetta kokeilleen hän keskimäärin tuntee.

KUVIO 5. Montako huumeiden kokeilijaa Rauman toisen asteen opiskelijat tuntevat lukumäärällisesti oppilaitoksittain, %

Joka kahdeksas (12%) Rauman toisen asteen opiskelija on viikoittain tekemisissä säännöllisesti huumeita käyttävän kanssa (Liite 5). Miehet (18%) ovat useammin tekemisissä säännöllisesti huumeita käyttävän kanssa kuin naiset (9%). Rauman ammattikoulussa opiskelevista joka viides (18%) ja Rauman lyseon lukiossa opiskelevista joka kymmenes (9%) on viikoittain tekemisissä säännöllisesti huumausaineita käyttävän kanssa.

Huumeiden tarjoaminen

Neljälle kymmenestä (42%) Rauman toisen asteen opiskelijasta on tarjottu joskus elämän aikana jotain huumausainetta. Luku on yli kymmenen prosenttiyksikköä alhaisempi kuin 15–24 -vuotiailla keskimäärin Suomessa (56%) (Hakkarainen ym. 2020, 13,45). Lähes jokaiselle, jolle oli tarjottu jotain huumausainetta, oli tarjottu kannabista (Taulukko 2). Kannabiksen jälkeen yleisimmin opiskelijoille tarjottavia huumausaineita ovat lääkkeet huumaavassa tarkoituksessa (12%), amfetamiini tai metamfetamiini (9%), ekstaasi (8%) ja LSD (7%). miehille (53%) oli keskimäärin useammin tarjottu jotain huumausainetta kuin naisille (36%).

Raumalla ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien ja Rauman lyseon lukiossa opiskelevien vastaukset erosivat suuresti tarjottujen huumeiden suhteen. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 57 prosentille oli joskus tarjottu kannabista, kun vastaava luku Rauman lyseon lukiossa opiskelevilla oli 30 prosenttia. Eniten kannabista oli tarjottu ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville miehille, joista kahdelle kolmasosalle (65%) oli joskus tarjottu kannabista. Vähiten kannabista oli tarjottu lukiossa opiskeleville naisille, joista neljäsosalle (26%) oli sitä tarjottu. Kannabiksen ohella kaikkia muitakin kyselyssä kysyttäjä aineita oli tarjottu useammin ammattikoulussa opiskeleville kuin lukiossa opiskeleville (Taulukko 2). Suhteellisesti pienin ero oli kokaiinissa. Neljälle prosentille lukiolaisista oli joskus tarjottu kokaiinia, kun vastaava luku ammattikoulussa opiskelevilla oli 6 prosenttia.

TAULUKKO 2. Tarjottu joskus elämän aikana huumausainetta, yhteensä, oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan, %

	<i>Kaikki</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammattikoulu</i>	<i>Miehet</i>	<i>Naiset</i>
<i>Kannabis</i>	41	30	57	51	35
<i>Ekstaasi</i>	8	6	11	10	7
<i>Amfetamiini & metamfetamiini</i>	9	5	16	13	7
<i>Kokaiini</i>	5	4	6	4	5
<i>LSD</i>	7	6	9	10	5
<i>Huumaavat sienet</i>	5	2	11	10	2
<i>Lakka & gamma</i>	1	0	1	1	1
<i>Heroiini</i>	1	0	3	1	1
<i>Lääkkeet</i>	12	7	21	13	12

Jotain harrastaville oli harvemmin tarjottu huumeita kuin harrastamattomille. Joka kolmannele (37%) jotain harrastavalle oli joskus tarjottu jotain huumetta, kun harrastamattomilla vastaava luku oli jopa 52 prosenttia. Eroa löytyi myös harrastusten välillä. Joukkueurheilua

harrastavista joka neljännelle (24%) ja jotain muuta harrastusta harrastavista kuudelle kymmenestä (59%) oli joskus tarjottu kannabista.

Vastaajille oli tarjottu ensi kertaa huumeita pääosin 13–16 -vuotiaana. Tätä nuoremmille ei juurikaan ollut tarjottu huumeita ja kyse oli vain yksittäistapauksista.

6.2. Huumeiden käytön näkyvyys

Lähes kaksi kolmasosaa (62%) Rauman toisen asteen opiskelijoista on joskus elämänsä aikana nähnyt henkilökohtaisesti huumeiden käyttöä. Ammattikoululaisista 70 prosenttia ja lukiolaisista 54 prosenttia kertoi nähneensä joskus huumeiden käyttöä. Tästä käytöstä suurin osa on ollut kannabiksen käyttöä (Taulukko 3). Amfetamiinien käyttöä on nähnyt 16 prosenttia vastaajista ja ekstaasin käyttöä 13 prosenttia. Lääkkeitten väärinkäyttöä on nähnyt 22 prosenttia vastaajista.

Miehet ja naiset ovat havainneet suunnilleen yhtä paljon huumeiden käyttöä. Eroja löytyi kuitenkin kokaiinin ja huumaavien sienien suhteen. Naiset ovat nähneet miehiä enemmän kokaiinin käyttöä. Naisista seitsemän prosenttia on nähnyt jonkun käyttävän joskus kokaiinia. Vastaavasti miehet ovat nähneet enemmän huumaavien sienien käyttöä. Miehistä joka kymmenes (11%) on nähnyt elämänsä aikana jonkun käyttävän huumaavia sieniä.

TAULUKKO 3. Nähnyt elämänsä aikana huumausaineen käyttöä henkilökohtaisesti, yhteensä, oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan, %

	<i>Kaikki</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammattikoulu</i>	<i>Miehet</i>	<i>Naiset</i>
<i>Kannabis</i>	60	54	70	60	60
<i>Ekstaasi</i>	13	9	18	15	11
<i>Amfetamiini & metamfetamiini</i>	16	7	28	17	15
<i>Kokaiini</i>	7	5	10	5	7
<i>LSD</i>	8	6	12	10	7
<i>Huumaavat sienet</i>	8	5	14	12	7
<i>Lakka & gamma</i>	2	1	4	3	2
<i>Heraiini</i>	3	1	6	5	2
<i>Lääkkeet</i>	22	15	35	25	21

Raumalla ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista suurempi osa on joskus nähnyt huumeiden käyttöä kuin lukiossa opiskelevista (Taulukko 3). Ammattikoulussa opiskelevista 70 prosenttia on joskus nähnyt kannabiksen käyttöä. Lähes kolmannes (28%) ammattikoululaisista on nähnyt amfetamiinin käyttöä, joka viides (18%) ekstaasin käyttöä ja joka seitsemäs (14%) huumaavien sienien käyttöä. LSD:tä oli nähnyt käytettävän 12 prosenttia ammattikoulun vastaajista. Yli kolmannes (35%) ammattikoulun vastaajista oli nähnyt lääkkeitten väärinkäyttöä elämänsä aikana. Rauman lyseon lukiossa opiskelevista yli puolet (54%) oli nähnyt joskus kannabiksen käyttöä. Seitsemän prosenttia oli nähnyt amfetamiinien käyttöä, yhdeksän prosenttia ekstaasin käyttöä ja 15 prosenttia lääkkeiden väärinkäyttöä. Reilu viisi prosenttia lukiolaisista oli nähnyt kokaiinin, LSD:n ja huumaavien sienien käyttöä.

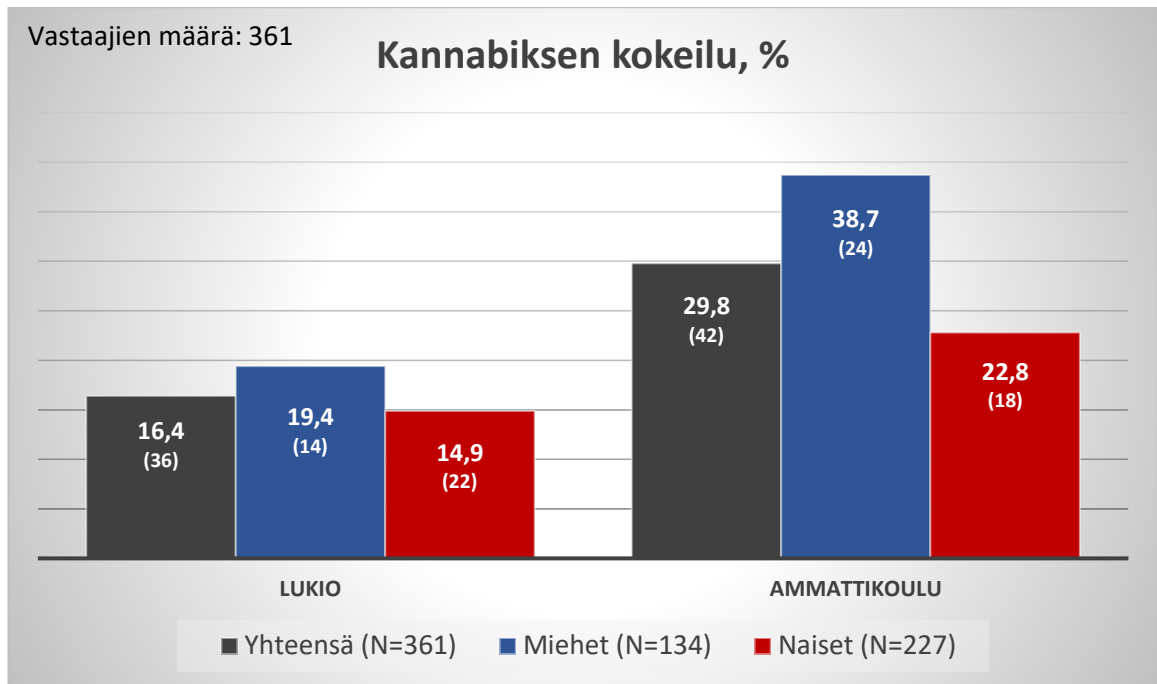
Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, kuinka moni oli nähnyt tai kuullut huumeita hallussa pidettävän koulussa. Vastaajista 98 oli nähnyt tai kuullut, että jollain olisi ollut joskus kannabista yläasteella koulun tiloissa hallussaan. Vastaajista 31 tiesi jonkun pitäneen kannabista hallussaan Rauman lyseon lukiossa. Jotain muuta huumausainetta kuin kannabista lukiossa hallussaan tiesi pitäneen 19 vastaajaa. Vastaajista 54 oli nähnyt tai kuullut jonkun pitävän kannabista hallussaan Rauman ammattikoulussa. Jotain muuta huumausainetta kuin kannabista ammattikoulussa hallussaan tiesi pitäneen 34 vastaajaa. Tutkimuksessa ei selvitetty kuinka moni on pitänyt huumeita koulussa hallussaan.

6.3. Huumeiden käyttö

Kyselyn 361 vastaajasta 81 (22%) kertoi kokeilleensa joskus jotain huumausainetta. Huumeiden kokeilu ja käyttö painottuu Rauman toisen asteen opiskelijoilla muun väestön tavoin kannabikseen (Hakkarainen ym. 2020; Härkönen ym. 2019). Muiden huumausaineiden käyttö on hyvin vähäistä, eikä esimerkiksi heroiinin käyttötapauksia ilmennyt yhtäkään. Lakkaa tai gammaa kertoi kokeilleen ainoastaan kaksi vastaajaa. Miehillä huumeiden käyttö on naisia yleisempää. Rauman ammattikoulussa opiskelevilla huumeiden käyttö on selvästi yleisempää kuin lukiossa opiskelevilla. Yleisintä huumeiden käyttö on ammattikoulussa opiskelevilla miehillä, joista 40 prosenttia oli joskus kokeillut jotain huumetta, kun taas lukiossa opiskelevista miehistä 19 prosenttia kertoi kokeilleensa huumeita. Mitään harrastamattomilla käyttöaste on korkeampi kuin jotain harrastavilla (Liite 6). Huumeita kertoi itse valmistaneen ainoastaan kaksi vastaajaa.

Rauman toisen asteen opiskelijoista yli viidesosa (22%) on joskus elämänsä aikana kokeillut jotain huumetta. Miehillä huumeiden kokeilu on yleisempää kuin naisilla (Kuvio 6). Miehistä lähes kolmasosa (29%) on kokeillut jotain huumetta ja naisista viidesosa (19%). Viimeisen vuoden aikana huumeita kertoi kokeilleen 14 prosenttia ja viimeisen 30 päivän aikana kahdeksan prosenttia vastaajista. Useammin kuin kerran jotain huumetta viimeisen 30 päivän aikana kertoi käyttäneen kuusi prosenttia vastaajista.

Huumeiden kokeilu painottuu kannabiksen käyttöön (Liite 6, Taulukko 1). Kaikista 81 vastaajasta, jotka kertoivat kokeilleensa jotain huumetta, 78 on kokeillut kannabista. Miehistä 28 prosenttia ja naisista 18 prosenttia on joskus kokeillut kannabista. Viidesosa (19%) miehistä on kokeillut kannabista viimeisen vuoden aikana ja seitsemän prosenttia viimeisen 30 päivän aikana. Naisista 10 prosenttia on viimeisen vuoden ja kolme prosenttia viimeisen 30 päivän aikana kokeillut kannabista. Kaikkiaan kannabista oli kokeillut viimeisen 30 päivän aikana 23 (6%) vastaajaa (Liite 6, Taulukko 2). Sekä miehillä että naisilla huumeiden säännöllinen käyttö (enemmän kuin kerran viimeisen 30 päivän aikana) on marginaalista kannabista lukuun ottamatta. Kannabista useammin kuin kerran viimeisen 30 päivän aikana kertoi käyttäneen 13 (4%) vastaajaa. Kannabista kokeilleista 17 prosenttia oli kokeillut sitä useammin kuin kerran viimeisen 30 päivän aikana. Tämä viittaa siihen, että joka viides kannabista kokeileva alkaa käyttämään sitä enemmän tai vähemmän säännöllisesti.

KUVIO 6. Rauman toisen asteen opiskelijoista kokeillut kannabista elämänsä aikana oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan, %

Kannabiksen jälkeen eniten kokeiltuja huumeita vastaajien keskuudessa sukupuolesta riippumatta ovat amfetamiini, ekstaasi sekä LSD (Liite 7). Vastaajista viisi prosenttia on kokeillut amfetamiinia, neljä prosenttia ekstaasia ja LSD:tä, kaksi prosenttia huumaavia sieniä ja prosentti kokaiinia. Rauman toisen asteen opiskelijoilla LSD:n käyttöaste on korkeampi muihin väestötutkimuksiin verrattuna. Muissa väestötutkimuksissa huumaavat sienet ja kokaiini ovat olleet nuorilla alle 25-vuotiailla useammin kokeiltuja kuin LSD, mutta Rauman toisen asteen opiskelijoilla esimerkiksi kokaiinin käyttöaste jäi hyvin alhaiseksi (Hakkarainen ym. 2020). Tämän tutkimuksen miesvastaajilla LSD on kolmanneksi käytetyin huume välittömästi kannabiksen ja amfetamiinin jälkeen. Miehistä kuusi prosenttia kertoi kokeilleensa joskus LSD:tä ja seitsemän prosenttia amfetamiinia. Naisilla muiden huumeiden kuin kannabiksen käyttö on vähäistä. Naisilla ekstaasi (3%) ja amfetamiini (3%) ovat kannabiksen jälkeen käytetyimmät huumeet. Huolestuttavaa on se, että naisista neljä kertoi kokeilleensa amfetamiinia viimeisen 30 päivän aikana vähintään kerran ja kolme useammin kuin kerran.

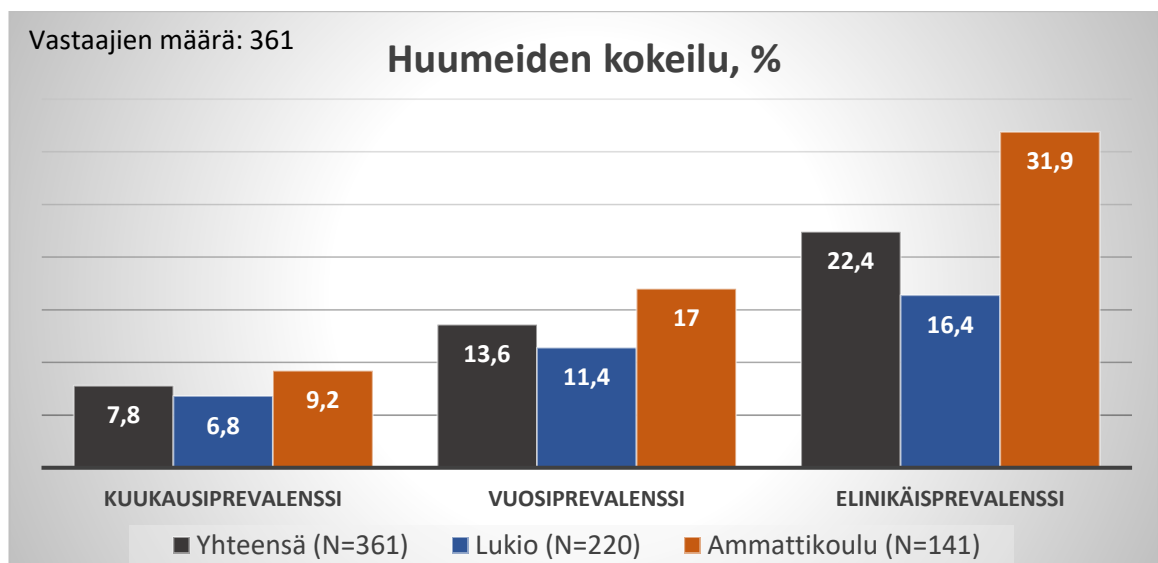
Koko Suomen väestöä tarkisteltaessa lääkkeitten väärinkäyttö on muista huumeista poiketen yhtä yleistä miehissä ja naisissa, vaikkakin nuorissa sukupolvissa käyttöä esiintyy muiden huumeiden tavoin enemmän miehissä (Hakkarainen 2020, 69). Näin on myös Rauman toisen asteen opiskelijoissa, joissa miehistä kahdeksan prosenttia ja naisista kuusi prosenttia kertoi käyttäneensä lääkkeitä väärin. Kaikista Rauman toisen asteen opiskelijoista lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa on kokeillut seitsemän prosenttia.

Vanhempien luona asuvilla toisen asteen opiskelijoilla huumeekokeilut ovat yksin asuvia selvästi vähäisempiä. Vanhempien luona asuvista 16 prosenttia ja yksin asuvista lähes puolet (44%) kertoi kokeilleensa joskus huumeita. Tähän asiaan yhteydessä voi olla myös ikä. Vanhempien luota poismuuttaneet ovat kokeilleet enemmän huumeita kuin yksin asuneet ja mitä

vanhempi vastaaja oli, sitä todennäköisemmin hän oli muuttanut pois vanhempien luota (Liite 6). Tutkimuksessa ilmeni, että jotain harrastavista opiskelijoista selvästi pienempi osa on kokeillut huumeita. Harrastuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä jotain urheilu-, musiikki- tai niihin rinnastettavaa harrastusta, kuten partiota. Jotain harrastavista alle viidennes (17%) on kokeillut elämänsä aikana jotain huumetta. Harrastusta vailla olleista opiskelijoista yli kolmannes (34%) on kokeillut elämänsä aikana jotain huumetta.

Rauman toisen asteen opiskelijoilla suurin osa huumeiden ensikokeiluista tapahtuu 15–17 -vuotiaana. Miehillä huumeiden ensikokeilut tapahtuvat keskimäärin nuorempana kuin naisilla. Kannabista kokeilleista miehistä lähes kolmannes (29%) oli kokeillut kannabista alle 15-vuotiaana. Naisilla vastaava luku oli 13 prosenttia. Kannabista kokeillaan ensi kertaa keskimäärin 16-vuotiaana. Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa kokeillaan nuorempana kuin muita huumavia aineita keskimäärin. Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa kokeilleista 41 prosenttia oli kokeillut niitä alle 15-vuotiaana.

Raumalla ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla, kuten muuallakin Suomessa (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019), huumeiden käyttö ja kokeilu on yleisempää Rauman lyseon lukion opiskelijoihin nähden (Kuvio 7). Ammattikoulussa opiskelevista joka kolmas on joskus kokeillut jotain huumetta. Lukiossa opiskelevista kuudesosa on kokeillut huumeita. Eniten huumeita oli kokeiltu ammattikoulussa opiskelevien miesten keskuudessa, joista 40 prosenttia oli joskus kokeillut huumeita. Luvut herättävät kysymyksiä erityisesti ammattikoulun suhteen. Vaikka muuallakin Suomessa ammatillisissa oppilaitoksissa huumeiden käyttö on yleisempää kuin lukioissa, niin ero muuhun Suomeen nähden on huolestuttava. Rauman ammattikoulussa opiskelevista 32 prosenttia on kokeillut joskus jotain huumetta, kun ammattikouluissa opiskelevista keskimäärin 20 prosenttia on kokeillut jotain huumetta. Rauman lyseon lukion opiskelijoista 16 prosenttia ja lukio-opiskelijoista koko Suomessa keskimäärin 14 prosenttia on joskus kokeillut jotain huumetta. Eli myös Rauman lyseon lukion tulokset ylittävät Suomen keskimääräisen huumeiden käyttöä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

KUVIO 7. Kokeillut huumeita viimeisen 30 päivän, viimeisen vuoden tai joskus elämän aikana oppilaitoksen mukaan, %

Rauman lyseon lukio

Rauman lyseon lukion 220 vastaajasta 36 (16%) vastasi joskus kokeilleensa jotain huumausainetta. Näistä vastaajista jokainen oli käyttänyt kannabista (Taulukko 4). Seuraavaksi käytetyin huume muista väestötutkimuksista poiketen oli LSD. LSD:tä kertoi käyttäneen kuusi vastaajaa (3%). Sekä ekstaasia että amfetamiinia kertoi kokeilleen neljä vastaajaa (2%). Käyttökokemuksia löytyi myös kokaiinista, huumaavista sienistä sekä lakasta ja gammasta. Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa kertoi kokeilleen kahdeksan vastaajaa (4%).

TAULUKKO 4. Rauman lyseon lukion opiskelijoista kokeillut joskus elämänsä aikana huumausainetta, %

	<i>Kaikki</i>	<i>Miehet</i>	<i>Naiset</i>
<i>Kannabis</i>	16	19	15
<i>Ekstaasi</i>	2	1	2
<i>Amfetamiini & met-amfetamiini</i>	2	3	1
<i>Kokaiini</i>	1	1	1
<i>LSD</i>	3	3	3
<i>Huumaavat sienet</i>	1	0	1
<i>Lakka & gamma</i>	0	0	0
<i>Heroiini</i>	0	0	0
<i>Lääkkeet</i>	4	4	3

Viimeisen vuoden aikana kannabista kertoi kokeilleen 25 vastaajaa (11%) ja viimeisen 30 päivän aikana 12 vastaajaa (5%). Useammin kuin kerran viimeisen 30 päivän aikana kannabista kertoi käyttäneen 4 vastaajaa. Myös ekstaasia, amfetamiinia ja LSD:tä oli kokeiltu viimeisen 30 päivän aikana. Lukiassa opiskelevat miehet (19%) ovat kokeilleet naisia (15%) useammin huumeita. Muiden huumeiden kuin kannabiksen kokeilukertojen jäätyä alhaiselle tasolle selkeää eroa sukupuolten välille ei syntynyt näiden huumeiden osalta.

Miehet ovat kokeilleet naisia useammin muita huumeita paitsi ekstaasia.

Rauman ammatillinen oppilaitos

Rauman ammattikoulun 141 vastaajasta 45 (32%) kertoi kokeilleensa joskus jotain huumetta (Kuvio 7). Luku on kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019), jonka mukaan Rauman ammattikoulussa opiskelevista 24 prosenttia oli kokeillut joskus jotain huumetta. Rauman ammattikoulun vastaajista 42 kertoi kokeilleensa kannabista (Taulukko 5). Amfetamiinia kertoi kokeilleensa 13 vastaajaa (9%), ekstaasia 10 (7%), huumaavia sieniä kahdeksan (6%), LSD:tä seitsemän (5%) ja kokaiinia kolme vastaajaa (2%). Lääkkeitä kertoi väärinkäyttäneen 16 vastaajaa (11%).

TAULUKKO 5. Rauman ammattikoulun opiskelijoista kokeillut joskus elämänsä aikana huumausainetta, %

	<i>Kaikki</i>	<i>Miehet</i>	<i>Naiset</i>
<i>Kannabis</i>	30	39	23
<i>Ekstaasi</i>	7	10	5
<i>Amfetamiini & met-amfetamiini</i>	9	13	6
<i>Kokaiini</i>	2	3	1
<i>LSD</i>	5	10	1
<i>Huumaavat sienet</i>	6	10	3
<i>Lakka & gamma</i>	0	0	0
<i>Heroini</i>	0	0	0
<i>Lääkkeet</i>	11	13	10

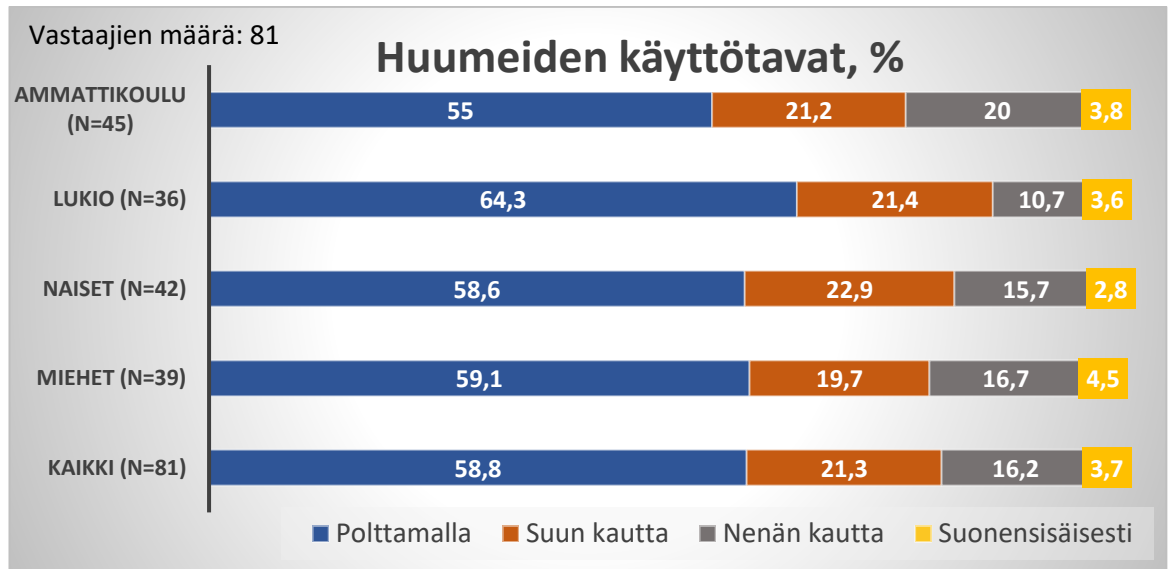
Rauman ammattikoulun vastaajista 24 kertoi kokeilleensa kannabista viimeisen vuoden aikana (17%) ja 11 viimeisen 30 päivän aikana (8%). Useammin kuin kerran kannabista viimeisen 30 päivän aikana kertoi käyttäneen yhdeksän (6%) opiskelijaa. Viisi kertaa tai useammin viimeisen 30 päivän aikana kannabista kertoi käyttäneen 3 vastaajaa. Näin ollen lähes joka kymmenes kannabista kokeillut ammattikoululainen käyttää keskimäärin viikoittain kannabista. Ammattikoulussa opiskelevista miehistä 39 prosenttia ja naisista 23 prosenttia kertoi kokeilleensa joskus kannabista. Miesten luku on 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomessa ammattikouluissa opiskelevilla miehillä keskimäärin (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos). Miehillä useimmin kokeiltuja huumeita ovat amfetamiinit, ekstaasi, LSD ja huumaavat sienet. Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa on kokeillut joka kahdeksas. Naisilla käyttökokemuksia löytyy kannabiksen lisäksi pääosin amfetamiineista sekä ekstaasista. Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa on kokeillut joka kymmenes.

Huumeiden havaitut käyttöpaikat

Huumeita on havaittu käytettävän yleisesti ottaen eniten ulkona tai kadulla. Yli kolmannes kyselyyn vastanneista on nähnyt henkilökohtaisesti huumeiden käyttöä ulkona tai kadulla. Iso osa nuorista on nähnyt huumeiden käyttöä myös ystävän luona, kotibileissä tai festareilla. Kotibileet ovat suosittu huumeiden käyttöpaikka. Kolmannes (33%) kaikista vastaajista on ollut läsnä ja nähnyt henkilökohtaisesti huumeiden käyttöä kotibileissä. Lukiolaisten ja ammattikoululaisten vastaukset eivät eronneet toisistaan tämän osalta juurikaan. Kaikista vastaajista viidesosa (18%) on nähnyt festareilla huumeiden käyttöä. Tutkimuksen 178 täysi-ikäisestä vastaajasta 28 prosenttia on nähnyt festareilla huumeiden käyttöä. Vastauksissa täytyy huomioda, että osa vastaajista ei ole välttämättä käynyt yksilläkään festareilla, mikä alentaa havaintojen osuutta. Täysi-ikäisistä vastaajista 16 prosenttia on nähnyt henkilökohtaisesti huumeiden käyttöä yökerhossa. Koulussa huumeiden käyttöä on nähnyt 20 vastaajaa (6%). Rauman lyseon lukion vastaajista kahdeksan (4%) ja ammattikoulun vastaajista 12 (9%) on nähnyt huumeiden käyttöä koulussa. Vastaajat mainitsivat muina yksittäisinä käyttöpaikkoina pikaruokaravintolan, risteilylaivan sekä ulkomaat.

Huumeiden käyttötavat

Iso osa huumeiden käytöstä tapahtuu polttamalla (Kuvio 8). Kyselyyn vastaajista 81 kertoi kokeilleensa joskus jotain huumetta. Näistä 81 vastaajasta 80 on nauttinut huumeita polttamalla. Kaikesta käytöstä 21 prosenttia tapahtuu suun kautta nielemällä, 16 prosenttia nenän kautta ja neljä prosenttia suonensisäisesti. Vastaajista 22 kertoi nauttineensa huumeita nenän kautta ja 5 suonensisäisesti. Lukiossa opiskelevista suonensisäisesti huumeita kertoi kokeilleensa kaksi vastaajaa ja ammattikoulussa opiskelevista kolme vastaajaa.

KUVIO 8. Huumeusaineiden käyttötavat huumeusaineita kokeilleilla, %

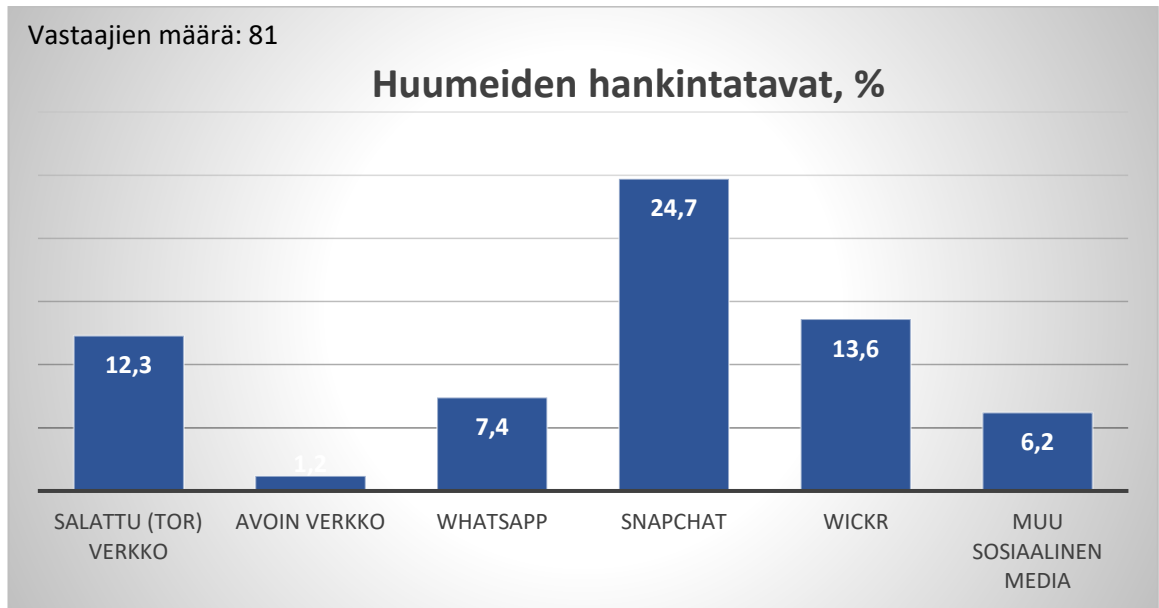
6.4. Huumeiden hankinta

Tutkimuksessa selvitettiin, miten huumeita hankkineet nuoret ovat saaneet huumeet haltuunsa, ja miten he ovat olleet huumeiden myyjään, välittäjään tai luovuttajaan yhteydessä. Iso osa huumeiden hankinnasta tapahtuu ystävän kautta ilman välikäsiä. Kuten luvussa 6.3 esiteltiin, huumeiden käyttö tapahtuu isoksi osaksi ystävän luona tai kotibileissä, jossa ystävä tai tuttu luovuttaa huumeita ilman suurempaa etukäteistä huumeiden käytön suunnittelua. Vastaajista 81 kertoi käyttäneensä ja sitä kautta jollain tavalla hankkineensa huumeita. Huumeusaineita joskus hankkineista 83 prosenttia on saanut tai ostanut huumeita kasvotusten ystävältä ilman internetin tai puhelimen välityksellä tapahtuvaa ostoon liittyvää yhteydenottoa.

Huumeiden hankintatavat

Yli kolmannes (35%) huumeita hankkineista on hyödyntänyt huumeiden hankinnassa jotain puhelimesta löytyvää viestisovellusta. Eniten huumeikauppaa on käyty Snapchat-sovelluksen välityksellä (kuvio 9). Joka neljäs huumeita hankkineista on hyödyntänyt Snapchat-viestisovellusta huumeiden hankinnassa. Snapchat-sovelluksessa lähetetyt viestit oletusarvoisesti poistetaan käyttäjän määrittelemän ajan kuluttua viestin lähetyksestä, mutta viestin vastaanottaja voi halutessaan myös tallentaa kuvan tai viestin ja ottaa siitä esimerkiksi kuvankaappauksen (Snapchat.com). Näin ollen huumeikaupasta ei jää jälkiä, vaan käyty keskustelu voidaan poistaa lopullisesti. Wickr-viestisovelluksen välityksellä huumeita hankki 14 prosenttia

huumeita hankkineista. Wickr-viestisovelluksessa lähetetyt viestit tuhotaan lopullisesti, eikä viestin lähettäjä pysty jäljittämään (Yle 2015). Whatsappia hyödynsi huumeiden hankintavaiheessa seitsemän prosenttia huumeita hankkineista.

KUVIO 9. Miten suuri osa huumeita hankkineista on hyödyntänyt huumeita hankkiessaan Tor-verkkoa, avointa verkkoa, eri viestisovelluksia tai sosiaalista mediaa, %

Anonymiteetin ja salatun verkkoasioinnin takaava Tor-verkko on ollut otsikoissa viime aikoina Suomen Tullin ja Ranskan poliisin keväällä 2019 suorittaman Silkkitie-myyntisivuston takavarikon johdosta. Silkkitie-sivusto oli vuosien ajan toiminut Tor-verkossa kauppaikkana huume-, lääke- ja dopingkaupalle. Palvelimen takavarikon takia poliisi on aloittanut tuhansien huumerikosepäilyjen tutkinnan. (Tulli 2019, Tulli, Keskusrikospoliisi ja poliisilaitokset tutkivat tuhansia Silkkitiehen liittyviä rikosepäilyjä.)

Tämän tutkimuksen huumausaineita hankkineista vastaajista 12 prosenttia on ollut yhteydessä huumausaineiden myyjään Tor-verkon kautta. Miehet hyödynsivät Tor-verkkoa naisia useammin. Huumeita hankkineista miehistä 18 prosenttia on hyödyntänyt Tor-verkkoa huumeiden hankinnassa.

Huumeita tarjonneet

Huumeita hankitaan pääosin ystäviltä tai muuten tutuilta henkilöiltä. Vaikka edellä mainitusta Tor-verkossa tapahtuvasta huumeikaupasta puhutaan paljon, iso osa huumeista välittyy ystävältä ystävälle esimerkiksi kotibileissä tai muuten ystävän luona (luku 6.3). Huumeita hankkineista kaksi kolmasosaa (62%) on hankkinut käyttämiään huumeita ystävältä. Joka neljäs (25%) huumeita hankkinut on hankkinut huumeita täysin tuntemattomalta henkilöltä. Perheenjäseneltä huumeita kertoi saaneensa vain kaksi vastaajaa.

Huumeiden hankintapaikat

Huumeiden vaihto myyjältä, luovuttajalta tai välittäjältä käyttäjälle tapahtuu suureksi osaksi ystävän luona tai yleisesti ulkona. Yli puolet huumeita hankkineista ja käyttäneistä on saanut

huumeita haltuunsa juuri ystävän luona. Yli kolmannes (37%) huumeita käyttäneistä on saanut huumeet haltuunsa kotibileissä. Huumeakauppaa tapahtuu tämän lisäksi myös koulussa, yökerhoissa ja festareilla. Jopa 14 prosenttia (11 vastaajaa) huumeita hankkineista on saanut käyttämänsä huumeita koulussa. Sekä lukiossa opiskelevat että ammattikoulussa opiskelevat kertoivat saaneensa huumeita koulussa. Tutkimus ei vastaa kysymykseen, missä koulussa ja millä kouluasteella huumeakauppaa käytiin. Yksikään vastaajista ei kertonut tilanneensa huumeita postin välityksellä.

6.5. Huumausainemielipiteet

Tässä luvussa tarkastellaan Rauman toisen asteen opiskelijoiden vastauksia huumeiden hyväksyttävyyteen, huumeiden vaarallisuuteen ja kannabiksen laillistamiseen liittyen. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, ovatko he kiinnostuneita kokeilemaan huumeita, jos niiden käyttö olisi laillista. Mielipiteitä kysyttiin kysymyksillä:

- *Miten koet huumausaineiden käytön? – Hyväksyttävää / En osaa sanoa / Tuomittavaa*
- *Koetko seuraavien huumausaineiden satunnaisen kokeilun (1–3 kertaa) vaaralliseksi?*
- *Olisitko kiinnostunut kokeilemaan seuraavia huumausaineita, jos niiden käyttö olisi laillista?*
- *Tulisiko kannabiksen käyttö laillistaa?*
- *Tulisiko kannabiksen kasvatusta laillistaa?*

Huumausaineiden käyttöä pidetään pääpiirteittäin tuomittavana nuorten parissa. Kannabiksen käyttöä pidetään selkeästi muita huumeita hyväksyttävämpänä. Huumausaineiden satunnaista kokeilua (1–3 kertaa) pidetään vaarallisena, vaikka huumausaineiden välillä on suurta eroa tämän suhteen. Vaikka amfetamiini on kannabiksen jälkeen kokeilluin huume (luku 6.3) Rauman toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa, pidetään sitä vaarallisempana huumeena ekstaasiin, LSD:hen tai huumaaviin sieniin nähden. LSD:n, ekstaasin ja huumaavien sienten kokeilu herättääkin kiinnostusta nuorten keskuudessa.

Huumeiden käytön tuomittavuus

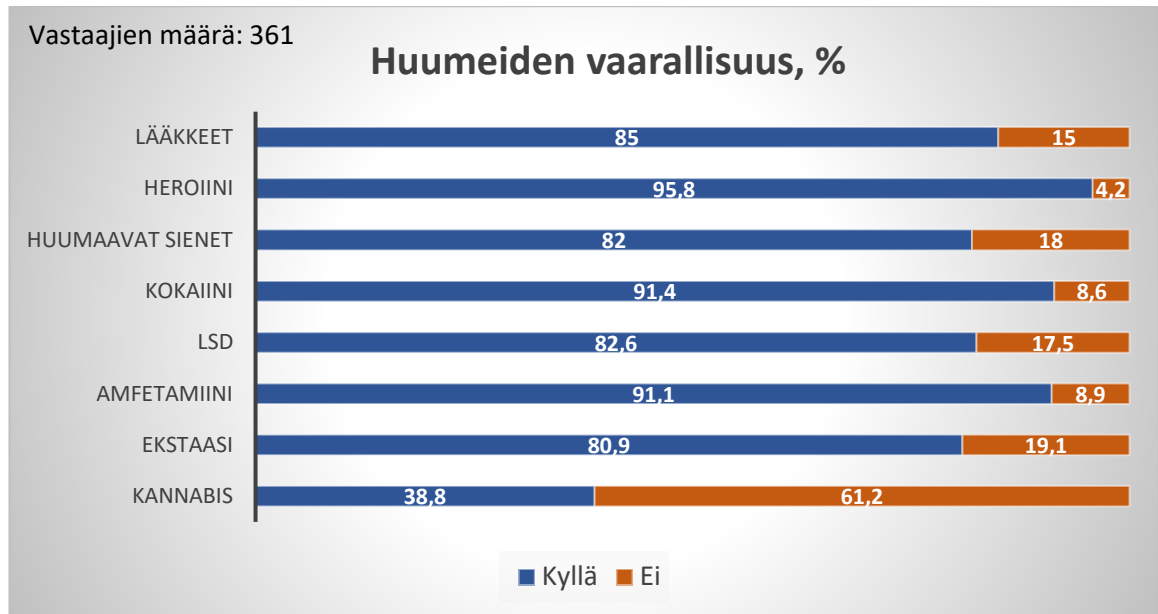
Rauman toisen asteen opiskelijoista kolmannes pitää kannabiksen käyttöä hyväksyttävänä. Ainoastaan 39 prosenttia pitää kannabiksen käyttöä tuomittavana. Miehistä lähes puolet (48%) pitää kannabiksen käyttöä hyväksyttävän ja naisista 22 prosenttia. Miehistä ainoastaan neljännes pitää kannabiksen käyttöä tuomittavana. Ammattikoululaisten ja lukiolaisten välinen ero ei ole yhtä huomattava kuin miesten ja naisten. Rauman ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat (35%) pitävät kannabiksen käyttöä hyväksyttävämpänä kuin Rauman lyseon lukion opiskelijat (29%). Muita huumausaineita pidetään kannabista tuomittavimpana. Vastaajista 78 prosenttia piti muiden huumeiden kuin kannabiksen käyttöä tuomittavana. Hyväksyttävänä niiden käyttöä piti ainoastaan kuusi prosenttia. Lääkkeiden käyttöä huumaavassa tarkoituksessa hyväksyttävänä piti ainoastaan viisi prosenttia vastaajista.

Huumeiden vaarallisuus

Lähes kaksi kolmasosaa (61%) vastaajista ei pidä kannabiksen satunnaista kokeilua vaarallisena (kuvio 10). Koulujen tai sukupuolten välillä ei ollut suurtakaan eroa tämän osalta.

Miehet pitivät naisia useammin huumeita vaarallisena. Kuitenkin esimerkiksi kokaiinin suhteen naiset pitivät sitä miehiä useammin vaarallisena.

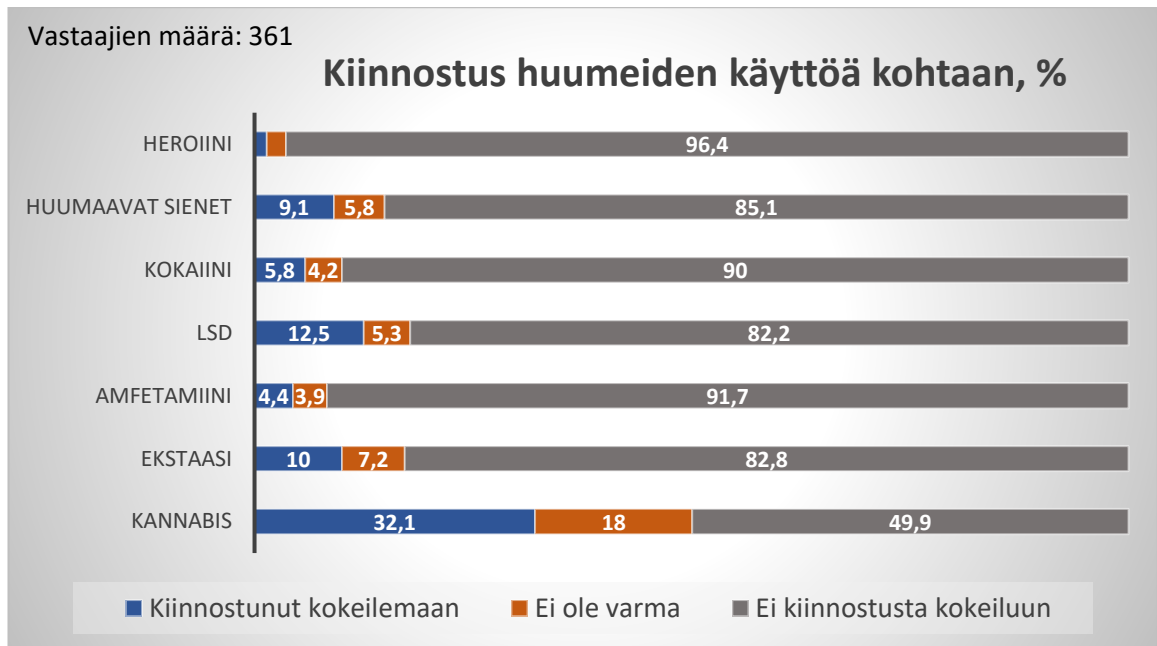

KUVIO 10. Kokee huumausaineen satunnaisen kokeilun (1–3 kertaa) vaaralliseksi, %

Heroiinia, kokaiinia ja amfetamiinia pidettiin useimmin vaarallisena vastaajien keskuudessa, vaikka amfetamiini onkin vastaajien keskuudessa toiseksi kokeilluin huume heti kannabiksen jälkeen. Heroiinin satunnaista kokeilua vaarallisena pitää 95 prosenttia ja amfetamiinin ja kokaiinin 91 prosenttia kaikista vastaajista. Ekstaasin, huumaavien sienten ja LSD:n satunnaista kokeilua vaarallisena pitää noin 80 prosenttia Rauman toisen asteen opiskelijoista. Lääkkeitten väärinkäytön vaaralliseksi kokee noin 85 prosenttia vastaajista.

Kiinnostus huumeita kohtaan

Rauman toisen asteen opiskelijat eivät poikkea huumeiden kiinnostuksen osalta muusta Suomen 15–24 -vuotiaasta väestöstä (Hakkarainen ym. 2020, 15, 50). Molemmista kolmannes olisi kiinnostunut kokeilemaan kannabista, jos sen käyttö olisi laillista (Kuvio 11). Opiskelijoista puolet haluaisi kokeilla tai ehkä kokeilla kannabista, jos sen käyttö olisi laillista. Miehistä ainoastaan kolmannes kertoi jättävänsä varmuudella kokeilematta kannabista sen ollessa laillista. Naisista lähes 60 prosenttia kertoi, ettei olisi kiinnostunut kannabiksesta, vaikka sen käyttö olisi laillista. Muista huumeista erityisesti LSD:n, ekstaasin ja huumaavien sienten kokeilu herätti kiinnostusta vastaajien keskuudessa. Vastaajista 12 prosenttia kertoi olevansa kiinnostunut kokeilemaan LSD:tä, jos sen käyttö olisi laillista. Miehistä jopa 22 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan LSD:tä. Naisista seitsemän prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan LSD:tä sen käytön ollessa laillista. Opiskelijoista 10 prosenttia olisi kiinnostuneita kokeilemaan ekstaasia ja yhdeksän prosenttia huumaavia sieniä, jos niiden käyttö olisi laillista. Huumeista ainoastaan heroiini ei herättänyt mitään kiinnostusta opiskelijoiden keskuudessa. Opiskelijoista yli 96 prosenttia kertoi, etteivät kokeilisi heroiinia, vaikka sen käyttö olisi laillista.

KUVIO 11. Rauman toisen asteen opiskelijoiden kiinnostus huumausaineen kokeilua kohtaan, jos sen käyttö olisi laillista, %

Kannabiksen laillistaminen

Iso osa vastaajista on kannabiksen käytön laillistamisen kannalla. Varsinkin miehet suhtautuivat kannabiksen käytön laillistamiseen positiivisesti. Miehet suhtautuivatkin kannabiksen laillistamiseen selvästi naisia positiivisemmin. Miehet suhtautuvat myös kannabiksen kasvattamisen laillistamiseen positiivisesti. Koulukohtaisia eroja ei juurikaan ollut. Ammattikoulussa opiskelevat suhtautuvat hieman positiivisemmin kannabiksen käytön ja kasvattamisen laillistamiseen kuin lukiossa opiskelevat.

Vastaajista 39 prosenttia on kannabiksen käytön laillistamisen kannalla. Kannabiksen laillistamista vastustaa alle puolet (47%) Rauman toisen asteen opiskelijoista. Miehistä 51 prosenttia on sitä mieltä, että kannabiksen käyttö tulisi laillistaa. Naiset suhtautuvat käytön laillistamiseen miehiä negatiivisemmin. Naisista 31 prosenttia on sitä mieltä, että kannabiksen käyttö tulisi laillistaa. Ammattikoulussa opiskelevat miehet suhtautuivat kannabiksen laillistamiseen positiivisimmin. Heistä 56 prosenttia on kannabiksen käytön laillistamisen kannalla. Kannabiksen kasvattamisen sallisi joka neljäs vastaaja. Miehistä kasvattamisen sallisi 38 prosenttia ja naisista 17 prosenttia.

6.6. Vastaajien omia kommentteja

Raumalaisnuorten huumeiden käyttö -kyselyssä (Liite 3) vastaajat saivat kommentoida vapaasti kyselyyn, huumeisiin tai muuhun aiheeseen liittyen kyselyn viimeisessä kohdassa ”Vapaa sana”. Vapaaehtoiseen kohtaan vastasi yhteensä 49 vastaajaa. Iso osa kommenteista koski kannabiksen laillistamista. Kannabiksen käytöstä ei tulisi monen vastaajan mielestä rangaista ollenkaan, vaan antaa tarpeen tullen hoitoonohjausta. Nuoret kaipasivatkin enemmän valistusta huumeisiin liittyen. Kannabista ja sen vaaroja verrattiin alkoholiin ja monesti kannabis nähtiinkin vähemmän haitallisena terveydelle kuin alkoholi ja tupakkatuotteet. Osa halusi korostaa kannabiksen hyötyjä esimerkiksi kivun poistossa ja stressin lievityksessä.

Osa kertoi olevansa kannabista käytettyään sosiaalisempia ja avoimempia. Toisaalta osa halusi kommentoida huumeiden vaaroista. Kommenteista näkee ihmisten hyvin erilaisen suhtautumisen huumeisiin ja erityisesti kannabikseen, joka jakaa ihmisten mielipiteitä.

Muutamit vastaajat halusivat kertoa omista käyttökokemuksistaan. He kertoivat käytön olevan hallittua viihdekäyttöä. Koulussa, työpaikalla tai muussa tarkkaavaisuutta vaativassa paikassa he eivät olisi huumeiden vaikutuksen alaisena.

”Käytin joskus huumausaineita ja olen nyt jo jonkin aikaa ollut käyttämättä. Lopettaminen oli elämäni yksi parhaimmista päätöksistä! Haluaisin myös mainita sen, että toivoisin ettei ihmisiä täysin tuomittaisi historiansa perusteella! Jotkut voivat oikeasti muuttua!”

6.7. Yhteenveto

Yhteenvedossa vastataan tiivistetysti luvussa 5.2 esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja verrataan tutkimustuloksia aiempiin tutkimuksiin sekä pohditaan tuloksissa esiintyvien erojen syitä. Taulukoissa 6 ja 7 on lisäksi laskettu tulosten tilastollista merkittävyyttä Khiin neliötestillä.

Miten yleistä huumeiden käyttö on Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun opiskelijoiden keskuudessa?

Rauman toisen asteen opiskelijoista 22 prosenttia on kokeillut huumeita. Vuonna 2018 suomalaisista 15–24 -vuotiaista huumeita kertoi kokeilleen 26 prosenttia (Hakkarainen 2020). Lukua ei voi kuitenkaan suoraan verrata tämän tutkimuksen tuloksiin, sillä tämän tutkimuksen vastaajista 81 prosenttia oli alle 19-vuotiaita (Kuvio 3). Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että mitä vanhempi opiskelija on, sitä todennäköisemmin hän on kokeillut huumeita elämänsä aikana (Liite 6). Tämän tutkimuksen tuloksia onkin syytä verrata myös Kouluterveyskyselyn koko Suomen tuloksiin.

Rauman lyseon lukion opiskelijoista 16 prosenttia ja Rauman ammattikoulun opiskelijoista 32 prosenttia kertoi kokeilleen jotain huumausainetta elämänsä aikana. Kouluterveyskyselyyn (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019) verraten luvut ovat korkeat. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan Rauman ammattikoululaisista 24 prosenttia kertoi kokeilleen joskus jotain huumetta ja kaikista Suomen ammattikoululaisista 20 prosenttia. Verraten kumpaan tahansa, Rauman ammattikoulun tilanne (32%) on huolestuttava. Kouluterveyskyselyn alhaisempia lukuja saattaa selittää kyselyn perinteinen paperillinen toteutustapa, joka ei välttämättä motivoi kaikkia vastaamaan totuudenmukaisesti. Kaikista Suomen lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 14 prosenttia kertoi kokeilleen jotain huumetta, joten myös Rauman lyseon lukion tulokset ovat keskimäärin muuta Suomea korkeammat. Tosin kouluterveyskyselyn otannasta puuttuvat lukion 3. vuoden opiskelijat kokonaan, mikä tulee huomioida tuloksia arvioidessa. Rauman lyseon lukion huumeidenkäyttöaste asettuikin Kouluterveyskyselyn ja 15–24 -vuotiaisiin kohdistuneen tutkimuksen (Hakkarainen ym. 2020) väliin, joten tilanne ei ole siinä mielessä erityisen huolestuttava muuhun Suomeen nähden.

Huumeiden käyttö kohdistuu pääosin kannabikseen. Lähes jokainen huumeita joskus kokeillut on kokeillut myös kannabista. Muista huumeista amfetamiini, ekstaasi ja LSD ovat kokeilluimpia. Niitä on kokeillut 4–5 prosenttia Rauman toisen asteen opiskelijoista. LSD:tä on kokeiltu useammin Rauman toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa kuin nuorten keskuudessa keksimäärin Suomessa. Vastaavasti huumaavia sieniä on kokeiltu vähemmän Raumalla kuin muualla Suomessa (Hakkarainen ym. 2020). Väärin käytetyt lääkkeet ovat kuitenkin omana ryhmänään kannabiksen jälkeen eniten kokeiltu huumausaineryhmä. Lääkkeitä väärin kertoi käyttäneen seitsemän prosenttia Rauman toisen asteen opiskelijoista. Huumeiden käyttö on yleisesti selvästi yleisempää miehillä kuin naisilla oppilaitoksesta riippumatta. Käyttö oli suureksi osaksi ensikokeilua (luku 4.1.1, Nuorten huumeiden käyttö). Vastaajista kuusi prosenttia on kokeillut huumausaineita useammin kuin kerran viimeisen 30 päivän aikana.

Miten toisen asteen opiskelijat hankkivat huumeita?

Huumeita käytetään kotibileissä, festareilla ja ystävän luona. Yli kolmannes Rauman toisen asteen opiskelijoista on nähnyt huumeiden käyttöä lisäksi kadulla tai ulkona. Huumeikauppaa käydään puhelimen viestisovelluksissa. Yli kolmannes huumeita hankkineista on hyödyntänyt huumeiden hankinnassa joko Whatsappia, Snapchattia tai Wickriä. Huumeita hankkineista 12 prosenttia on hyödyntänyt huumeiden hankinnassa Tor-verkkoa. Huumeita hankitaan pääosin ystäviltä. Kaksi kolmasosaa huumeita hankkineista kertoi saaneensa huumeita ystävältä ja ainoastaan neljäsosa täysin tuntemattomalta.

Miten voimakasta nuorten sosiaalinen altistuminen huumeille on?

Neljälle kymmenestä Rauman toisen asteen opiskelijasta on tarjottu huumeita ja lähes kaksi kolmasosaa on itse nähnyt huumeiden käyttöä. Opiskelijoista yhdeksän kymmenestä tuntee jonkun huumeita kokeilleen, kun taas suomalaisista 15–24 -vuotiaista keskimäärin 56 prosenttia tuntee jonkun huumeita kokeilleen (Hakkarainen ym. 2020). Kolmannes tuntee enemmän kuin viisi huumeidenkokeilijaa. Ero oppilaitosten välillä on suuri. Rauman ammattikoulun opiskelijoista puolet ja Rauman lyseon lukion opiskelijoista joka viides tuntee enemmän kuin viisi huumeiden kokeilijaa.

Taulukossa 6 on tehty ristiintaulukointi huumeiden kokeilijoiden tuntemisesta. Taulukossa vertaillaan Rauman lyseon lukion ja Rauman ammattikoulun eroja huumeiden käyttäjien lukumäärällisessä tuntemisessä. Taulukon viimeiselle riville on laskettu Khiin neliötestillä tuloksen tilastollinen merkittävyys ($P=0,000$). P-arvon jäädessä alle 0,001 tulos on tilastollisesti erittäin merkittävä ja se voidaan tietyin varauksin yleistää koskemaan myös niitä tutkittavaan joukkoon kuuluvia 71 prosenttia, jotka eivät vastanneet tutkimuksen kyselyyn (kts. luku 5.4, sivu 34). Tuloksia arvioidessa tulee kuitenkin huomioida tutkimuksen kato (kts. luku 7, sivu 55). Lukion ja ammattikoulun opiskelijoiden erot huumausaineiden kokeilijoiden tuntemisessä ovat niin suuret, että Khiin neliötestillä lasketun merkittävyydestin perusteella voidaan sanoa, että erot eivät johdu pelkästään sattumasta. (Valli 2015, 103–104.)

TAULUKKO 6. Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttäjien tunteminen lukumäärällisesti

<i>Huumeiden kokeilijoiden tunteminen</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammattikoulu</i>	<i>Kaikki</i>
Ei yhtään	46	9	55
1-2	69	26	95
3-5	58	37	95
6-10	29	34	63
11-20	14	16	30
21 tai enemmän	4	19	23
Yhteensä	220	141	361
P=0,000			

Miten nuoret suhtautuvat huumausaineisiin?

Huumeiden käyttöä pidetään pääosin vaarallisena. Kuitenkin kannabiksen satunnaista kokeilua vaarattomana pitää yli 60 prosenttia vastaajista. Kannabiksen käytön tuomitseekin vain 39 prosenttia vastaajista. Miehistä lähes puolet pitää kannabiksen käyttöä hyväksyttävänä. Muiden huumeiden kuin kannabiksen käyttöä pidetään yleisesti ottaen tuomittavana. Kannabiksen lisäksi erityisesti LSD:n, ekstaasin ja huumaavien sienten kokeilu herättää Rauman toisen asteen opiskelijoissa mielenkiintoa, jos niiden käyttö olisi laillista (Kuvio 11). Miehistä jopa 22 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan LSD:tä, jos sen käyttö olisi laillista. Kannabiksen käytön laillistamisen kannalla oli 39 prosenttia vastaajista. Miehistä yli puolet olivat sitä mieltä, että kannabiksen käyttö pitäisi laillistaa. Kannabiksen kasvattamisen sallisi joka neljäs Rauman toisen asteen opiskelija.

Taulukosta 7 ilmenee, että Rauman toisen asteen opiskelijoiden sukupuolella, iällä, asumistavalla, muiden päihteiden kuin huumeiden viikoittaisella käytöllä, oppilaitoksella ja harrastamisella on tilastollisesti merkittävä korrelaatiohuuhte huumeiden kokeiluun.

TAULUKKO 7. Khiin neliötestillä laskettuja p-arvoja Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden kokeilun riippuvuussuhteesta eri muuttujiin

<u>Muuttuja</u>	<u>Kokeillut joskus huumeita</u>
Sukupuoli	<i>P=0,020</i>
Ikä	<i>P=0,026</i>
Asuminen	<i>P=0,000</i>
Muiden päihteiden käyttö	<i>P=0,000</i>
Kokeillut kannabista viimeisen 30 pv aikana	<i>P=0,941</i>
Oppilaitos	<i>P=0,001</i>
Harrastaminen	<i>P=0,002</i>

Edellä tässä työssä esiteltyt eroavaisuudet näiden tiettyjen kysymysten (muuttujien) vastausten jakautumisessa vastaajien kesken ja huumeiden kokeilun välillä eivät johdu siis vain sattumasta, vaan ne ovat tilastollisesti merkittäviä (Valli 2015, 104). Asumistavan, muiden päihteiden käytön ja oppilaitoksen riippuvuussuhde huumeiden kokeiluun on tilastollisesti erittäin merkittävä p-arvon ollessa 0,001 tai pienempi. Testin perusteella viimeisen 30 päivän aikana kannabista kokeilleiden ja joskus huumeita kokeilleiden välillä ei ollut tilastollista merkittävyyttä eli tulosten välillä olleet eroavaisuudet saattoivat johtua myös sattumasta. Tähän taulukkoon tuotiin vain muutama tutkimuksen muuttujista esimerkinomaisesti. Muuttujien eroja voi tarkastella liitteistä 6 ja 7. P-arvot laskettiin Webropol-ohjelmalla.

7. POHDINTAA

Suomeen on vuosien varrella kantautunut kaksi suurempaa huumeaaltoa, 1960-luvulla ja 1990-luvulla. Uudet huumetrendit ovat olleet nuorisokulttuurin ja käyttäytymismallien muutoksista johtuvia ja ovat alkaneet miesten lisääntyneellä huumekekeiluilla. (Forsell ym. 2014.) Viitteet kolmannelta huumeaaltoalta ovat läsnä. Huumeiden käyttö on lisääntynyt viime vuosien aikana kaikissa ikäryhmissä sukupuoleen katsomatta, mutta varsinkin miesten keskuudessa. Lisääntyneeseen käyttöön sisältyy useita käyttöä edistäviä tekijöitä huumeiden helposta saatavuudesta aina ihmisten perusoikeuksien korostamiseen. Monilla yhteiskuntaa edistävillä ja kehittäville toiminnoilla on myös negatiivinen puolensa, jolla mahdollistetaan huumeiden helpompi saatavuus tai käyttö.

Globalisaatiolla ja teknologian kehityksellä on luotu pohja huumeiden kuljettamiselle, välittämiseksi ja myynnille. Schengen-alueella ihmisten ja tavaroiden vapaalla liikkuvuudella huumeaineiden kuljetus toiselta puolelta Eurooppaa tapahtuu vaivatta Suomeen (Tulli 2019). Teknologian kehityksellä ja älypuhelinien ollessa iso osa ihmisten elämää huumeet ja huumekauppa ovat käytännössä jatkuvasti nuorten tavoitettavissa. Huumekauppapaikkainakin mainittu Tor-verkko mahdollistaa huumeiden myyjille lähes vaarattoman alustan kaupitella kiellettyjä aineita ja nuorille taas helpon tavan hankkia niitä. Vaikka suurin osa ensikokeiluista tapahtuu ystävien luona tai kotibileissä, niin kehityksen tuomat salatut viestisovellukset ja verkkoselaimet (Kuvio 9) lisäävät houkutusta hankkia itse huumeita ensikokeilun jälkeen. Ensikokeilijan piiristä siirtyminen käyttäjäksi on tehty nuorille helpoksi. Yksityisyyden suojaa ja henkilökohtaista vapautta korostettaessa yksittäisen nuoren toimintaan puuttuminen on hyvin vaikeaa.

Osaltaan suuntaukseen on vaikuttanut sosiaalisen median nousu suureksi osaksi ihmisten elämää. Joukkoon kuulumisen tunne ja sosiaalinen paine vaikuttavat ihmisten ja erityisesti nuorten käyttäytymiseen. Ystävän tarjotessa kannabista on vaikea kieltäytyä, ettei leimaannu araksi tai tylsäksi. Joukosta ei haluta erottua. Ystäväpiiri sekä seura, jossa nuori liikkuu vaikuttaa hänen käyttäytymiseensä vahvasti. Huumeiden kokeilu ja käyttö tapahtuukin usein ystävien luona tai kotibileissä, joissa alkoholi ja ystävien painostus alentaa harkintakykyä. Osa vastaajista kommentoi juuri seuran vaikutusta huumeiden käyttöön kyselyssä.

”Käyttöön tai sen aloittamiseen vaikuttaa suuresti seura, jossa liikkuu. Olen iloinen omasta ystäväporukastani, jossa kukaan alaikäinen ei käytä viikoittain esimerkiksi alkoholia.”

Sosiaalisessa mediassa mielipiteet ja ajatukset leviävät nopeasti. Sosiaalinen media myös kasaa nuoria. Ennen ystäväpiiri koostui naapurin nuorista, kun nykyään jokainen nuori tuntee paikalliset ikätoverinsa, vähintään sosiaalisen median välityksellä. Tämä lisää mahdollisuutta huumeiden sosiaaliselle altistumiselle. Lähes jokainen tutkimukseen vastannut tuntee jonkun, joka on kokeillut huumeita (Liite 4). Sosiaalinen altistuminen huumeille tulee lisääntymään entisestään juuri sosiaalisen median ja verkostoitumisen takia. Huumeet tulevat yhä lähemmäs, jolloin ne arkipäiväistyvät. Yhä useampi nuori tulee tuntemaan jonkun huumeidenkäyttäjän tai näkemään itse huumeiden käyttöä ystävien kanssa ollessaan. Vaikka

sosiaalinen altistuminen huumeille tuleekin lisääntymään, ei se suoraan tarkoita huumeiden negatiivisten vaikutusten lisääntymistä. Huumeiden käytön tunteminen ja huumetietoisuus lisäävät myös ymmärrystä sen vaaroista ja riskeistä. Nuoret kaipaavat huumevalistusta ja sitä pitäisi heille myös antaa. Vaikenemisen ja maton alle lakaisemisen aika on ohi ja asioista tulisi keskustella avoimesti, myös koulussa.

Luotettavuus

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta kuvataan validiteetilla eli tutkimuksen pätevyydellä ja reliabiliteetilla eli tutkimuksen pysyvyydellä. Tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksella on selvitetty oikeita asioita oikeilla menetelmillä. Ilmiö eli tässä tapauksessa Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttö on todellisuudessa sellaista, miltä se tämän tutkimuksen valossa näyttää. Tutkimuksen pysyvyydellä taas tarkoitetaan sitä, että tutkimustulos on objektiivinen, tutkijasta riippumaton. Tutkimus on kyettävä toistamaan siten, että tutkimustulos pysyy muuttumattomana. (Kananen 2014, 261–263.) Seuraavaksi esitellään tämän tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin vaikuttaneita tekijöitä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten yleistä huumeiden käyttö on Rauman toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa, opiskelijoiden huumeasenteita sekä vertailla oppilaitosten tuloksia toisiinsa sekä aiempiin tutkimuksiin. Tutkimuksen tavoitteissa onnistuttiin. Sekä Rauman lyseon lukion että Rauman ammattikoulun vastaajamäärät olivat korkeat. Yhteensä vastauksia saatiin 361. Rauman lyseon lukion 220 vastaajalla oppilaitoksen vastausprosentti nousi 32 prosenttiin ja Rauman ammattikoulun 141 vastauksella 27 prosenttiin. Oletettavaa oli, että vastausprosentti tulee olemaan korkeampi lukiolaisilla kuin ammattikoululaisilla. Samoin odotettavissa oli, että naisten tutkimukseen osallistuminen tulee olemaan miehiä aktiivisempaa naisten ollessa yleisesti motivoituneempia koulunkäyntiä kohtaan. Kansallisessa Kouluterveyskyselyssä (Helakorpi ym. 2019) lukiolaisten vastausprosentit ovat nousseet 55–76 prosenttiin viimeisillä kerroilla. Ammattikoulujen vastausprosentteja ei ole laskettu, sillä kohdejoukon suuruus ei ole ollut tutkimuksen toteuttajien tiedossa.

Rauman ammattikoulun opiskelijoista 275 vastasi vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn huumausaineisiin liittyviin kysymyksiin. Näin ollen vastaajamäärä oli noin kaksinkertainen tämän tutkimuksen 141 ammattikoululaisen vastaukseen nähden. Tämän tutkimuksen Rauman ammattikoulun vastaajista 44 prosenttia oli miehiä ja 56 prosenttia naisia. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn vastaajista taas 55 prosenttia oli miehiä ja 45 prosenttia naisia. Vaikka tässä tutkimuksessa ammattikoulussa opiskelevilla naisilla huumeiden kokeilu oli selvästi miehiä alhaisempaa (Taulukko 5, sivu 43) ja naisten vastaajamäärä oli suhteellisesti Kouluterveyskyselyä korkeampi, niin huumeiden kokeilu oli Rauman ammattikoulun opiskelijoiden keskuudessa silti selvästi korkeampaa tässä tutkimuksessa (32%) kuin vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä (24%). Tulosten eroavaisuutta selittää osaltaan ikäjakauma. Kouluterveyskysely rajattiin koskemaan ainoastaan alle 21-vuotiaita ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita. Vaikka tähän tutkimukseen osallistuneita yli 19-vuotiaita ammattikoulun opiskelijoita oli vain 25, saattoi osa heistä olla yli 20-vuotiaita, mikä nostaa osaltaan huumeiden kokeilijoiden prosentuaalista määrää. Mutta pelkästään tutkimuksen ikäjakauma ei selitä kahdeksan prosenttiyksikön eroa. Kouluterveyskysely suoritettiin koulussa opettajan valvonnan alai-

sena paperisena versiona tai verkossa (Helakorpi ym. 2019, Laatuseloste), mikä saattaa tuntua joistain vastaajista painostavana, jolloin arkaluonteisiin kysymyksiin ei välttämättä vastata rehellisesti. Tämän tutkimuksen kyselyyn vastattiin vapaa-ajalla haluamallaan hetkellä verkossa, jolloin jokaisella vastaajalla oli haluamansa yksityisyys ja rauha vastata arkaluonteisiin kysymyksiin.

Lukiolaisten tuloksia arvioitaessa ja vertailtaessa aiempiin tutkimuksiin tulee ottaa huomioon, ettei Rauman lyseon lukio ole osallistunut Kouluterveyskyselyyn, jolloin selkeä vertailukohta tämän tutkimuksen tuloksiin puuttuu. Rauman lyseon lukion opiskelijoiden huumeiden käyttöaste (16%) asettuu kuitenkin hyvin lähelle Suomen lukiolaisten (14%) keskiarvoa. Tässäkin tulee huomioida, että Kouluterveyskyselyn tuloksissa ei huomioitu lukion 3. vuoden opiskelijoiden tuloksia.

Mitä alhaisemmaksi vastausprosentti kokonaisotannalla suoritettussa tutkimuksessa jää, sitä vähemmän tuloksia voidaan yleistää koskettamaan myös tutkimukseen vastaamatta jättäneitä. Vaikka tämän tutkimuksen vastaajamääriin on oltava tyytyväisiä, niin silti varsinkin Rauman ammattikoulun, mutta myös lukio-opiskelijoiden vastauksia kaivattiin enemmän, jolloin kokonaisotannalla suoritettu tutkimus olisi antanut luotettavampia ja yleistettävämpiä tuloksia. Alkuperäisenä ajatuksena oli toteuttaa kyselyyn vastaaminen kouluaikana. Opiskelijat olisivat vastanneet Raumalaisnuorten huumeiden käyttö -kyselyyn koulussa jonkin opitunnin aikana. Tutkimukseen osallistumisen oltua kuitenkin vapaaehtoista tämä mahdollisuus evättiin. Tutkimuksen kyselyyn vastaaminen jäi näin jokaisen opiskelijan oman valinnan ja tahdon varaan. Mikäli tutkimus olisi asetettu opiskelijoille pakolliseksi ja kyselyyn vastaaminen suoritettu kouluaikana, vastaajien määrä olisi ollut selvästi nykyistä 361 vastaajaa korkeampi ja samalla tutkimuksen luotettavuus olisi noussut.

Tutkimusta suunniteltaessa piti jo ottaa huomioon tutkimuksen tuleva vastaajakato. Tietty osa tutkimuksen perusjoukosta eli tässä tapauksessa Rauman toisen asteen opiskelijoista tulisi jättämään vastaamatta tämän tutkimuksen kyselyyn. Tutkimuksen toteuttajan oletuksena oli, että niistä Rauman toisen asteen opiskelijoista, jotka jättävät kyselyyn vastaamatta, suurempi osa on kokeillut joskus jotain huumetta kuin niistä, jotka vastaavat kyselyyn. Näin ollen oletuksena on, että Rauman toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttö ja kokeilu on todellisuudessa yleisempää kuin tämä tutkimus antaa ymmärtää. Oletettavaa on myös se, että tähän tutkimukseen eivät osallistuneet ne Rauman toisen asteen opiskelijat, joilla huumeiden käyttö on edennyt jo pitkälle. Tutkimuksessa huumeiden aktiivikäyttäjiä, jotka käyttävät huumeita useammin kuin kerran kuukaudessa, oli vain vähän (6%). Oletettavaa onkin, että huumeita säännöllisesti käyttäviä on selvästi enemmän kuin tutkimuksesta selviää, sillä näistä opiskelijoista osalle on saattanut muodostua huumeiden käytöstä jo koulunkäynnillisiä tai sosiaalisia ongelmia, jolloin huumeiden käyttöä selvittävään vapaaehtoiseen kyselyyn ei haluta vastata.

Tuloksia arvioitaessa tulee huomioida se, että toisen asteen opiskelijat eivät ole kokonaisvaltainen läpileikkaus kyseisestä ikäryhmästä. Toisen asteen opiskelijoiden ulkopuolelle jäävät kokonaan ne nuoret, jotka ovat siirtyneet peruskoulusta suoraan työelämään sekä ne,

jotka ovat tippuneet syystä tai toisesta tyhjän päälle. Jälkimmäisenä mainittujen nuorten huumeiden käyttöä on hyvin vaikea tutkia, sillä he eivät muodosta yhtenäistä ryhmää ja heitä on hyvin vaikea tavoittaa laajasti. Oletettavaa on, että näistä tyhjän päällä olevista nuorista suuri osa joutuu joko rahallisiin tai muihin ongelmiin, jos heiltä ei löydy riittävää tukiverkkoa ja kannustusta hakea opiskelemaan tai työelämään. Poliisin työssä on noussut esiin asia, jonka mukaan huumeongelmat ja rahaongelmat kulkevan käsikädessä. Mitä pidemmälle huumeiden käyttö on edennyt sen todennäköisemmin nuori on myös jonkin asteisissa rahaongelmissa. Nuoret, jotka ovat joutuneet huumeiden käyttöönsä takia poliisin kanssa tekemisiin, ovat harvoin kouluelämässä. Poikkeuksen tekevät nuoret, joista koulu on tehnyt ilmoituksen epäillyn huumeongelman vuoksi Ankkuri-työntekijälle tai sosiaalityöntekijälle (kts. luku 4.3.3, sivu 28).

Aineiston kerääminen toteutui odotetusti. Webropol-sovelluksella kyselyn yksittäisiä vastauksia pystyi seuraamaan ja analysoimaan ja tutkimaan niiden yhdenmukaisuutta ja eheyttä. Jokainen yksittäinen vastaus luettiin läpi ja tarkistettiin, että vastaaja oli vastannut kyselyyn johdonmukaisesti. Itse kyselyyn suunniteltiin testikysymys, johon sijoitettiin vastausvaihtoehto, jota yhdenkään opiskelijan ei rehellisesti ja huolellisesti vastatessaan tulisi vastata. Raumalaisnuorten huumausaineiden käyttö -kyselyn (Liite 3) kolmannessa kysymyksessä ”Missä oppilaitoksessa opiskelet?” vastausvaihtoehtona oli lukon ja ammattikoulun lisäksi peruskoulu. Tätä vastausvaihtoehtoa ei kuitenkaan yksikään vastaajista valinnut, mikä kertoo vastaajien huolellisuudesta ja motivaatiosta vastata kyselyyn. Totuudenmukaista ja toisissaan vastaamista pystyi Webropolin avulla seuraamaan myös vastausaikojen seurannasta. Kyselyyn käytetty vastausaika oli vastaajasta riippuen viidestä kymmeneen minuuttia, minkä puitteissa kyselyn testivastajatkin (luku 5.3) kyselyyn vastasivat. Yksittäiset vastaukset olivat johdonmukaisia, eikä niistä ilmennyt selviä ristiriitoja eri kysymysten osalta. Vastaushalukkuutta osoitti myös kyselyn viimeinen kohta ”Vapaa sana”, johon vastaaja sai halutessaan antaa kommenttia tai kertoa omia ajatuksiaan. Tähän kyselyn vapaaehtoiseen osaan vastasi jopa 49 vastaajaa.

Tutkimuksen ongelmat ja muutosehdotukset

Kysely toimi odotetusti yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Kyselyn kysymyksessä 12 ”*Oletko nähnyt elämäsi aikana jonkun käyttävän jotain huumetta?*” oli tarkoitus olla hyppy kysymykseen 14 ”*Oletko nähnyt tai kuullut, että jollain olisi/on hallussaan koulussa huumeita?*”, jos kysymykseen 12 vastasi ”En ole nähnyt huumausaineiden käyttöä”. Tarkoituksena oli siis, että vastaajalta jää yhteen, kysymystä 12 tarkentavaan kysymykseen vastaamatta, jos hän kertoo, ettei ole nähnyt huumeiden käyttöä. Hyppy tapahtui kuitenkin odottamattomasti kysymykseen 15, jolloin 74 Rauman lyseon lukion opiskelijaa ei vastannut kysymykseen 14, vaikka näin oli tarkoitus tapahtua. Virhe korjattiin heti sen havaitsemisen jälkeen kyselyn avaamispäivänä. Tämä vääristää kysymyksen 14 ”*Oletko nähnyt tai kuullut, että jollain olisi/on ollut hallussaan koulussa huumeita?*” vastausjakaumaa, sillä yksikään tähän kysymykseen vastaamatta jättänyt ei ollut elämänsä aikana nähnyt huumeiden käyttöä. Näin ollen huumeiden hallussapitoa koulussa nähneiden tai kuulleiden osuus nousi todellista korkeammalle. Tämän kysymyksen tuloksia käsiteltiin tässä tutkimuksessa edellä mainitun asian takia ainoastaan lukumäärällisesti.

Kyselyn tuominen Webropol-ohjelmasta tutkimuksen liitteeksi oli teknisesti haastavaa. Tuotua kyselyä ei pystynyt tuonnin jälkeen enää muokkaamaan, joten kysely tuotiin tähän työhön kuvakaappauksen avulla. Kuvakaappauksen takia liite 3:n asettelu eroaa muun työn asettelusta. Liitteen asettelu poikkeaa myös siitä, minkälaisena kysely todellisuudessa näyttäytyi siihen vastaaville.

Jälkikäteen ajateltuna kysely olisi voinut olla tarkempi. Tässä tutkimuksessa amfetamiinilla tarkoitetaan sekä amfetamiinia että metamfetamiinia. Nämä kaksi ainetta olisi voitu erottaa kyselyn toteutusvaiheessa toisistaan, jotta tuloksia arvioidessa metamfetamiinin osuus olisi voitu erottaa amfetamiinin osuudesta. Amfetamiinin osuus näiden kahden aineen yhteistuloksesta on todennäköisesti muiden tutkimusten (Hakkarainen ym. 2020) tavoin metamfetamiinia suurempi, mutta todellinen luku jäi toteutustavan takia ainoastaan arvailun varaan. Samoin lääkeaineet olisi voitu jakaa opioideihin ja bentsodiatsepiineihin, jolloin vaarana olisi tosin voinut olla, etteivät nuoret olisi ymmärtäneet termien eroa.

Jatkoa tälle tutkimukselle

Jatkotutkimusideana tulikin esille nimenomaan lääkeaineisiin keskittyvä tutkimus. Lääkeaineet ovat kannabiksen jälkeen käytetyin huumausaineryhmä ja niiden väärinkäyttö ja saataavuus saattavat olla muita huumausaineita selvästi helpompaa. Tosin niiden väärinkäyttö on terminä hyvin subjektiivinen. Moni saattaa kokea, ettei oma käyttö ole väärinkäyttöä, vaikka reseptilääkettä käyttäisikin ilman reseptiä tai reseptin vastaisesti. Toisena jatkotutkimusideana on tämän tutkimuksen toistaminen tietyn ajan kuluttua, jolloin tutkimustuloksia voidaan vertailla keskenään.

LÄHTEET

Ahlström, Salme ym. 2003: Päihdelääketiede. Jyväskylä. Duodecim.

Ali-Rekola ym. 2019: Rangaistuksen määrääminen huumausaine-, lääke- ja dopingrikoksissa. Helsingin ja Rovaniemen hovioikeuspiirien laatuhanke 2019. Oikeus.fi [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/karajaoikeuspainotteistenlaatuhankkeidenraportit/42jpiNIKn/LAATUHANKERAPORTTI_2019_.pdf

Amsterdam, Jan Van ym. 2015: European rating of drug harms. Journal of Psychopharmacology [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://irp-cdn.multiscreen-site.com/373e674b/files/uploaded/European%20Rating%20of%20Drug%20Harms%202015.pdf>

Anttila, Pirkko 2014: Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Metodix.

Bergström, Jan ym. 2001: Suomi ja huumeet – Tietopaketti huumeista. Helsinki. Irti Huumeista ry, Keskusrikospoliisi, Opetushallitus, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Stakes.

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2016: Euroopan huumeraportti 2016. EMCDDA [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/2625/Highlights_EDR2016_FI_Final.pdf.

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2017: Euroopan huumeraportti 2017. EMCDDA [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4541/TDAT17001FIN.pdf>

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019: Euroopan huumeraportti 2019. EMCDDA [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001FIN_PDF.pdf

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction 2017: Overdose deaths. EMCDDA [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2017/drd_en

Forsell, Martta & Tanhua, Hannele & Varjonen, Vili 2014: Huumetilanne Suomessa 2013. Tampere. THL. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-123-5>.

Gunnar, Teemu & Kankaanpää, Aino 2020: Jätevesitutkimus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

Hakala, Juha 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Gaudeamus.

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina 2019: Huumeiden käyttö ja huumeepoliittiset mielipiteet muutoksessa. Haaste – Teemana huumeet. 4/2019.

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina & Salasuo, Mikko 2018: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. THL. Tilastoraportti 2/2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201902256119>

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina & Pekkanen, Niina 2020: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2018. THL. Tilastoraportti 2/2020 [sähköinen tietoaaineisto]. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-441-7>

Hakkarainen, Pekka & Tammi, Tuukka 2019: Kriminalisointikeskustelu – Oli jo aikakin! Haaste 4/2019.

Harjunen, Elina & Issakainen, Eino 2019: Katsaus Lapinlahtelaisen Matin ja Liisan yläkouluun päihdetilanteeseen. Opinnäytetyö [sähköinen tietoaaineisto]. Poliisiammattikorkeakoulu. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019052211196>

HE 108/2018. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi huumausainelain muuttamisesta.

HE 180/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä.

HE 213/2000. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain ja pakkokeinolain 5 luvun 11 §:n muuttamisesta.

HE 22/2008. Hallituksen esitys Eduskunnalle huumausainelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 233/1990. Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 246/1984. Hallituksen esitys Eduskunnalle päihdehuoltolaiksi.

Heinälä, Pekka 2006: Kannabiksen käytön haittavaikutuksia. Päihdelinkki [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabiksen-kayton-haittavaikutuksia>

Helakorpi, Satu & Ikonen, Riikka 2019: Lasten ja nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskysely 2019. THL. Tilastoraportti 33/2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019091528281>

Härkönen, Janne & Raitasalo, Kirsimarja 2019: Lasten ja nuorten hyvinvointi: Nuorten päihdeiden käyttö ja rahapelaaminen: ESPAD-tutkimus 2019. Tilastoraportti 40/2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019110737026>

Härkönen, Janne & Raitasalo, Kirsimarja 2019: ESPAD-tutkimuksen perustulokset 2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Luettavissa: <http://www.terveytemme.fi/espada/tulokset/index.html#huumausaineet>

Jaatinen, Arttu 2018: Katsaus Savonlinnan nuorten huumausaineiden käyttöön. Opinnäytetyö [sähköinen tietoaaineisto]. Poliisiammattikorkeakoulu. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018073114416>

Joukanen, Seija 2015: Lääkkeiden päihdekäytön taustalla on usein traumatisoituminen. SIC Lääketietoa Fimeasta 1/2015.

Jääskeläinen, Marke & Räikkönen, Outi & Virtanen, Sirpa 2016: Päihdetilastollinen vuosikirja 2016: Alkoholi ja huumeet [sähköinen tietoaaineisto]. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-786-2>

Kallio, Miia 2017: Päihdelinkki. Bentsodiatsepiinit [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/bentsodiatsepiinit>

Kananen, Jorma 2014: Verkkotutkimus opinnäytetyönä – Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karttunen, Niina & Mäenpää, Sini & 2017: Päihdelinkki. Opioidit [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/opioidit>

Koskinen, Anu Leena 2020: "Yli 90 prosenttia saa pössytellä, piikittää, vetää nokkaan tai imeä eri aineita täysin rauhassa" – tunnetusta poliisista tilanne karkaamassa käsistä. Yle-Uutiset [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11169580>

Kinnunen, Aarne 2008: Kriminaalipolitiikan paradoksi [väitöskirja]. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Luettavissa: <http://hdl.handle.net/10138/152447>

Kiuru, Sarita 2018: Huume-epäily koulussa toimintamalli. Pro gradu. Tampereen yliopisto. Pori

Kiuru, Sarita & Malinen, Juha 2020: Huume-epäily koulussa toimintamalli. Päivitetty versio.

Larmela, Timo ym. 2019: Kansalaisaloite – Kansalaisaloite Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/4360>

Luosujärvi, Mika 2015: 4 hyvää sovellusta älypuhelimien turvaksi. Yle.fi [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/04/14/4-hyvaa-sovellusta-alypuhelimien-turvaksi>

Lääkelaitos 2009: Luettelot PKV-lääkevalmisteista sekä huumausaineita ja psykotrooppisia aineita sisältävistä lääkeaineista. LL Dnro 3176/4.6.4./2009.

Maanmittauslaitos 2020: Pinta-alat kunnittain 1.1.2020 [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/organisaatio/tilastot#Pinta-alat-kunnittain>

Pixabay: Tekijänoikeudeton kuvapankki [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://pixabay.com/fi/>

Poliisihallitus 2018: Menettely huumausaineen käyttörिकosta koskevissa asioissa. Poliisihallituksen ohje POL-2018-49612.

Poliisi.fi 2019: Huumausainerikokset [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/rikokset/huumausainerikokset>

Polstat 2020: Rikoksesta epäiltyjen määrät, valtakunnalliset ja poliisilaitoskohtaiset luvut ikäryhmittäin vuosina 2017 – 2020 [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/89664_Rikostilasto_RE-fi_24.4.2020.xlsx?012b9a0d46e8d788

Päihdelinkki: Gamma ja lakka [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/gamma-ja-lakka>

Rauman kaupunki 2020: Tietoa Raumasta [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.rauma.fi/kaupunki-ja-hallinto/tietoa-raumasta/>

Rauman lyseon lukio 2020: Rauman lyseon lukio [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://peda.net/rauma/rauman-lukio>

Räty, Esa 2019: OTI Päihderaportti 2013–2017. Onnettomuustietoinstituutti [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <http://www.lvk.fi/templates/vinha/services/download.aspx?fid=400642&hash=cd4dcb035c55bf3c7d8c675d137c77980c29c6370193940a5414d7c51159ab0a>

Rönkä, Sanna 2019: Huumeiden käyttäjien kuolemat Suomessa: Monimenetelmäinen tutkimus lääkkeellistymisen, sosiaalisen huono-osaisuuden ja huumeiden käyttökontekstien näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3370-0>

Sairanen, Sanna & Niinvaara, Kristiina 2005: Päihdelinkki. Opiaatit – Morfiini ja heroini [sähköinen aineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/opiaatit-morfiini-ja-heroiini>

Sairanen, Sanna & Tacke, Ulrich 2005: Päihdelinkki. Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet [sähköinen aineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/amfetamiini-metamfetamiini-seka-muut-piristeet>

Siro, Jukka 2017: Huumausainerikokset. Edita Publishing Oy. Keuruu.

Snapchat 2020: What is Snapchat [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://whatis.snapchat.com/>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016: Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta 2016–2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:978-952-00-3790-1>

Surakka, Veli-Matti 2010: Fentanyyli. Päihdelinkki [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/fentanyyli>

Sutela, Mika 2019: Huumerattijuopumukset liikenneturvallisuuden riskitekijänä. Haaste – Teemana huumeet. 4/2019.

Szilvay, Ilmari 2017: Päihdelinkki. Muuntohuumeet [sähköinen aineisto]. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/muuntohuumeet>

Tapio, Ilari 2019: Kannabis + terveys = avoin yhtälö. Turun sanomat 10.11.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017: Kansainvälinen huumeepolitiikka. THL [sähköinen tietoaaineisto]. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/huumausainepolitiikka/kansainvalinen-huumeepolitiikka>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019: Kouluterveyskysely 2019. Elintavat – 8. ja 9. luokat, Lukio 1. ja 2. vuosi, Ammatillinen oppilaitos. Perustulokset [sähköinen tietoaaineisto]. THL. Luettavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset2?-alue_0=87869&mittarit_0=200537&mittarit_1=199990&mittarit_2=199987&vuosi_0=v2017&kouluaste_0=161123#

Tilastokeskus: Tietoa tilastoista, Käsitteet – muuttuja [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/muuttuja.html>

Tilastokeskus 2019: Kuolemansyytilasto – Kuolemansyyt 2018. Tilastokeskus [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/ksyyt/2018/ksyyt_2018_2019-12-16_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2020: Työvoimatutkimus. Findikaattori [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://findikaattori.fi/fi/table/34>

Toikkanen, Maija & Saarivaara, Niko 2017: Turvapaikanhakijoiden luottamus Suomen poliisiin [sähköinen tietoaineisto]. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Theseus. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201703213540>

Tulli 2019: Tulli, Keskusrikospoliisi ja poliisilaitokset tutkivat tuhansia Silkkitiehen liittyviä rikosepäilyjä. Tulli. fi [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: https://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tulli-keskusrikospoliisi-ja-poliisilaitokset-tutkivat-tuhansia-silkkitiehen-liittyvia-rikosepailtyja

Tulli 2019: Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2019. Tulli.fi [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-toiminta/julkaisut>

Valtakunnansyyttäjä 2018: Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta. Yleinen ohje. VKS 2018:2. Dnro 7/31/17 [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://syyttajalaitos.fi/vks-2018-2-seuraamuksen-maaraaminen-huumausaineen-kayttorikoksesta>

Vanha-Majamaa, Anton 2018: Kannabiskirja. Helsinki. Kosmos.

Varjonen, Vili 2015: Huumetilanne Suomessa 2014. THL. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-414-4>

WinNova 2020: Esittely – Tervetuloa Winnovaan [sähköinen tietoaineisto]. Luettavissa: <https://www.winnova.fi/winnova/esittely>

Yli-Parkas, Hanne 2019: Nuoret käyvät keskenään netissä huumekauppaa yhä enemmän. Turun sanomat 10.11.2019.

LIITTEET

LIITE 1. Taulukko 1. Poliisin ja Tullin huumausainetakavarikkomäärät (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2016; Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2017; Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019; Tulli 2019), kg/kpl

Huumausaine (kg)	2013	2015	2017	2019/Tulli
Kannabis (hasis/marihuana)	365	271	1015	302
Amfetamiinit	298	300	259	24
Kokaiini	6	9	7	33
Heroiini	0,09	0,4	0,4	7,3
Ekstaasi (kpl)	131 700	23 600	66 400	40 900
Kannabiskasvit	21 800	23 000	15 200	

Taulukko 2. Huumausaineiden hallussapidon enimmäismäärät ollakseen huumausaineen käyttörököksen piirissä (Valtakunnansyyttäjä 2018).

Luokka	Huumausaine	Vähäinen määrä
1.	Hasis	< 10 g
	Marihuana	< 15 g
	Khat	< 1 kg
	Lievä ryhmä lääkkeitä	< 100 kpl
2.	Amfetamiini	< 3 g
	Amfetamiini johdannaiset (ekstaasi)	< 10 kpl
	Gamma	< 150 ml
	LSD	< 10 kpl
	Keskimmäinen ryhmä lääkkeitä	< 5 kpl
3.	Heroiini	< 1 g
	Kokaiini	< 1,5 g
	Ankara ryhmä lääkkeitä	< 3 kpl

LIITE 2. Suomalaisista 15–24 -vuotiaista kokeillut jotain huumausainetta viimeisen 30 päivän, viimeisen vuoden tai elämänsä aikana (Hakkarainen 2020, 53–71), %

<i>Huumausaine / Sukupuoli</i>	<i>Kuukausiprevalenssi</i>	<i>Vuosiprevalenssi</i>	<i>Elinikäisprevalenssi</i>
<i>Huumeet (yhteensä)</i>	6	15	26
<i>Miehet</i>	8	19	30
<i>Naiset</i>	4	11	23
<i>Kannabis (yhteensä)</i>	6	14	25
<i>Miehet</i>	8	18	29
<i>Naiset</i>	3	11	22
<i>Ekstaasi (yhteensä)</i>		3	5
<i>Miehet</i>		4	7
<i>Naiset</i>		1	4
<i>Amfetamiini (yhteensä)</i>		2	4
<i>Miehet</i>		3	6
<i>Naiset</i>		1	3
<i>Huumaavat sienet (yhteensä)</i>			5
<i>Miehet</i>			6
<i>Naiset</i>			3
<i>Kokaiini (yhteensä)</i>			2
<i>Miehet</i>			3
<i>Naiset</i>			2
<i>LSD (yhteensä)</i>			3
<i>Miehet</i>			6
<i>Naiset</i>			1
<i>Gamma ja lakka (yhteensä)</i>			1
<i>Miehet</i>			1
<i>Naiset</i>			0
<i>Heroiini (yhteensä)</i>			0
<i>Miehet</i>			0
<i>Naiset</i>			0
<i>Läkkeet väärinkäytettynä</i>	2	4	9
<i>Miehet</i>	1	5	9
<i>Naiset</i>	2	4	8

LIITE 3. Kysely raumalaisnuorten huumausaineiden käytöstä

Kysely raumalaisnuorten huumausaineiden käytöstä

Arvoisa vastaaja!

Tällä kyselyllä selvitetään Rauman toisen asteen opiskelijoiden mielipiteitä ja kokemuksia huumausaineista. Vastauksia hyödynnetään osana Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä.

Kysely on täysin anonyymi. Tietoja ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti massana ketään yksilöimättä. Vastaajan nimeä tai syntymäaikaa ei kysytä, joten vastaajaa ei voida yksilöidä.

VASTAUSOHJEET

Kysely koostuu vastauksista riippuen enintään 27 kysymyksestä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin **5-10 minuuttia**.

Lue jokainen kysymys huolella ennen vastaamista!

Jokaiseen kysymykseen tulee vastata, jotta pääsee **SEURAAVA**-painikkeella eteenpäin. Etenemistään voi seurata sivun alalaidassa olevasta palkista. Kyselyn lopussa paina **LÄHETÄ**, jolloin vastauksesi tallentuu.

Jokaisen vastauksia tarvitaan!

Vastaathan kyselyyn avoimesti, rehellisesti ja yksin, jotta luotettavaa ja vertailtavaa tietoa saadaan.

Etukäteen kiittäen,
Jalmari

Tässä kyselyssä:

- **Huumausaineella** tarkoitetaan kaikkia kiellettyjä aineita, joita voidaan käyttää huumaavassa tai päihdyttävässä tarkoituksessa.
- **Lääkkeellä** tarkoitetaan kaikkia uni-, mieliala- ja kipulääkkeitä sekä vastaavia, joita käytetään vastoin käyttötarkoitusta ilman reseptiä huumaavassa tarkoituksessa, joko yksin tai alkoholin kanssa (mm. Subutex, Lyrica, Metadon, Tramal, Diapam, Rivatril, Tenox, Xanor, Oxycodinit).

Kyselyn ulkopuolelle jäävät muut päihteet, kuten tupakkatuotteet ja alkoholi.

1. Mikä on sukupuolesi? *

- Mies
- Nainen

2. Kuinka vanha olet? *

- 15-vuotias
- 16-vuotias
- 17-vuotias
- 18-vuotias
- 19-vuotias
- 20 tai vanhempi

3. Missä oppilaitoksessa opiskelet? *

- Lukiossa
- Ammattikoulussa
- Peruskoulussa

4. Mitä harrastat? *

- Joukkueurheilua
- Yksilöurheilua
- Musiikkia
- Jotain muuta, mitä?
- En harrasta

5. Miten asut? *

- Yksin
- Vanhempien kanssa
- Jotenkin muuten, miten?

6. Miten koet huumausaineiden käytön? *

	Hyväksyttävää	En osaa sanoa	Tuomittavaa
a) Kannabis	☐	☐	☐
b) Muut huumausaineet	☐	☐	☐
c) Lääkkeiden käyttö huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐	☐

7. Koetko seuraavien huumausaineiden satunnaisen kokeilun (1-3 kertaa) vaaralliseksi? *

	Kyllä	En
Kannabis	☐	☐
Ekstaasi	☐	☐
Amfetamiini	☐	☐
LSD	☐	☐
Kokaiini	☐	☐
Huumaavat sienet	☐	☐
Heróiini	☐	☐
Lääkkeet huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐

8. Olisitko kiinnostunut kokeilemaan seuraavia huumausaineita, jos niiden käyttö olisi laillista? *

	Kyllä	En ole varma	En
Kannabis	☐	☐	☐

	Kyllä	En ole varma	En
Ekstaasi	☐	☐	☐
Amfetamiini	☐	☐	☐
LSD	☐	☐	☐
Kokaiini	☐	☐	☐
Huumaavat sienet	☐	☐	☐
Heroiini	☐	☐	☐

9. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Kannabiksen käyttö tulisi laillistaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Kannabiksen kasvatusta tulisi laillistaa?	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kuinka monta ihmistä tunnet henkilökohtaisesti, jotka ovat kokeilleet huumausaineita? *

- En yhtään
- 1-2
- 3-5
- 6-10
- 11-20
- 21 tai enemmän

11. Oletko viikoittain tekemisissä ihmisen kanssa, joka käyttää säännöllisesti huumausaineita? *

- Kyllä
- En

12. Oletko nähnyt elämäsi aikana jonkun käyttävän: *

Kysymyksellä ei tarkoiteta tv:n tai sosiaalisen median välityksellä nähtyä käyttöä.

- Kannabista
- Ekstaasia
- Amfetamiinia tai metamfetamiinia
- Kokaiinia
- LSD:tä
- Huumaavia sieniä
- Lakkaa tai gammaa
- Heroiinia
- Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa
- Jotain muuta, mitä?
- En ole nähnyt huumausaineiden käyttöä

13. Missä olet nähnyt huumausaineita käytettävän? *

- Kotona
- Ystävän luona
- Yökerhossa
- Kotibileissä
- Festareilla
- Koulussa

- Kadulla/ulkona
- Muualla, missä?

14. Oletko nähnyt tai kuullut, että jollain olisi/on ollut hallussaan koulussa: *

	Kannabista	Muuta huumausainetta	Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa	En ole nähtyt
Yläasteella	☐	☐	☐	☐
Lukiossa	☐	☐	☐	☐
Ammattikoulussa	☐	☐	☐	☐

15. Onko sinulle tarjottu elämäsi aikana: *

- Kannabista
- Ekstaasia
- Amfetamiinia tai metamfetamiinia
- Kokaiinia
- LSD:tä
- Huumaavia sieniä
- Lakkaa tai gammaa
- Heroiinia
- Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa
- Jotain muuta, mitä?
- Minulle **ei ole** tarjottu huumausaineita

16. Minkä ikäinen olit, kun sinulle ensi kertaa tarjottiin: *

	12 tai alle	13-16	17-18	19 tai vanhempi	Minulle ei ole tarjottu
Kannabista	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta huumausainetta	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐	☐	☐	☐

17. Käytätkö viikoittain: *

- Alkoholia
- Tupakkaa
- Muita tupakkatuotteita
- En mitään edellä mainittua

18. Oletko koskaan elämäsi aikana kokeillut huumeaineita? *

- Kyllä
- En

19. Oletko kokeillut tai käyttänyt:

	Viimeisen 12 kk aikana	Elämäsi aikana	En koskaan
Kannabista	☐	☐	☐
Ekstaasia	☐	☐	☐
Amfetamiinia tai metamfetamiinia	☐	☐	☐
Kokaiinia	☐	☐	☐
LSD:tä	☐	☐	☐

	Viimeisen 12 kk aikana	Elämäsi aikana	En koskaan
Huumaavia sieniä	☐	☐	☐
Lakkaa tai gammaa	☐	☐	☐
Heroinia	☐	☐	☐
Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐	☐
Jotain muuta, mitä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

20. Oletko viimeisen 30 päivän aikana kokeillut tai käyttänyt: *

	En kertaakaan	1 kerran	2-4 kertaa	5 kertaa tai useammin
Kannabista	☐	☐	☐	☐
Ekstaasia	☐	☐	☐	☐
Amfetamiinia tai metamfetamiinia	☐	☐	☐	☐
Kokaiinia	☐	☐	☐	☐
LSD:tä	☐	☐	☐	☐
Huumaavia sieniä	☐	☐	☐	☐
Lakkaa tai gammaa	☐	☐	☐	☐
Heroinia	☐	☐	☐	☐
Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐	☐	☐
Jotain muuta, mitä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐

21. Minkä ikäisenä kokeilit ensimmäistä kertaa: *

	alle 12	12-14	15-17	18 tai yli	En milloinkaan
Kannabista	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstaasia	☐	☐	☐	☐	☐
Amfetamiinia	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkkeitä huumaavassa tarkoituksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta huumausainetta	☐	☐	☐	☐	☐

22. Miten olet huumausaineita käyttänyt? *

- Polttamalla
- Suun kautta syömällä/nielemällä
- Nenän kautta
- Suonensisäisesti
- Muuten, miten?

23. Keneltä olet saanut tai hankkinut käyttämäsi huumausaineet? *

- Ystävältä
- Tutulta

- Tuntemattomalta
- Perheenjäseneltä
- Valmistin itse
- Joltain muulta, keneltä?

24. Missä olet saanut haltuusi käyttämäsi huumausaineet? *

- Kotona
- Ystävän luona
- Yökerhossa
- Kotibileissä
- Festareilla
- Koulussa
- Kadulla/ulkona
- Postin välityksellä
- Muualla, missä?

25. Miten olit yhteydessä huumausaineiden myyjään, valmistajaan, välittäjään tai luovuttajaan huumausaineita hankkiessasi? *

- Kasvotusten/ystävän kautta
- TOR-verkossa

- Avoimessa verkossa
- Whatsapissa
- Snapchatissa
- Wickrissä
- Muualla sosiaalisessa mediassa
- Muuten, miten?

26. Oletko itse antanut, myynyt tai muuten välittänyt huumeaineita? *

- Kyllä
- En

27. Vapaa sana.

Ei pakollinen.

LIITE 4. Montako huumeidenkäyttäjää Rauman toisen asteen opiskelijat tuntevat, %

		0	1-2	3-5	6-10	11-20	21 tai yli
	Kaikki (N=361)	15	26	26	18	8	7
Sukupuoli							
	Miehet (N=134)	17	20	26	17	11	9
	Naiset (N=227)	14	30	26	18	7	5
Oppilaitos							
	Lukio (N=220)	21	31	26	13	7	2
	Ammattikoulu (N=141)	6	19	26	24	11	14
Oppilaitos & sukupuoli							
	Lukio, miehet (N=72)	25	24	26	15	10	0
	Lukio, naiset (N=148)	19	35	26	12	5	3
	Ammattikoulu, miehet (N=62)	8	16	26	18	13	19
	Ammattikoulu, naiset (N=79)	5	20	27	29	10	9
Ikä							
	16 tai alle (N=67)	23	27	24	14	9	3
	17 (N=116)	14	33	27	14	5	7
	18 (N=110)	14	25	29	21	5	6
	19 (N=39)	18	13	26	18	23	2
	20 tai yli (N=29)	0	21	21	27	14	17
Harrastukset							
	Harrastaa (N=240)	15	28	30	15	8	4
	Ei harrasta (N=121)	15	23	19	21	11	11

LIITE 5. Rauman toisen asteen opiskelijoista on viikoittain tekemisissä huumeita säännöllisesti käyttävän kanssa, %

		Kyllä	En
Sukupuoli	Kaikki (N=361)	12	88
	Miehet (N=134)	18	82
	Naiset (N=227)	9	91
Oppilaitos	Lukio (N=220)	9	91
	Ammattikoulu (N=141)	18	82
Oppilaitos & sukupuoli	Lukio, miehet (N=72)	14	86
	Lukio, naiset (N=148)	6	94
	Ammattikoulu, miehet (N=62)	23	77
	Ammattikoulu, naiset (N=79)	14	86
Ikä	16 tai alle (N=67)	15	85
	17 (N=116)	10	90
	18 (N=110)	12	88
	19 (N=39)	15	85
	20 tai yli (N=29)	10	90
Harrastukset	Harrastaa (N=240)	10	90
	Ei harrasta (N=121)	17	83

LIITE 6. Taulukko 1. Rauman toisen asteen opiskelijoista kokeillut kannabista joskus elämänsä aikana, viimeisen vuoden aikana tai viimeisen 30 päivän aikana, %

	Elinikäisprevalenssi	Vuosiprevalenssi	Kuukausiprevalenssi
Kaikki (N=361)	21,6	13,6	6,4
Sukupuoli			
Miehet (N=134)	28,4	19,4	7,5
Naiset (N=227)	17,6	10,1	5,7
Oppilaitos			
Lukio (N=220)	16,4	11,4	5,5
Ammattikoulu (N=141)	29,8	17,0	7,8
Oppilaitos & sukupuoli			
Lukio, miehet (N=72)	19,4	15,3	5,6
Lukio, naiset (N=148)	14,9	9,6	5,4
Ammattikoulu, miehet (N=62)	38,7	24,2	9,7
Ammattikoulu, naiset (N=79)	22,8	11,4	6,3
Oppilaitos & ikä			
Lukio, 16 tai alle (N=46)	8,7	6,5	4,3
Lukio, 17 (N=75)	17,3	12,0	4,0
Lukio, 18 (N=71)	18,3	12,7	7,0
Lukio, 19 tai yli (N=28)	21,4	14,3	7,1
Ammattikoulu, 16 (N=21)	28,6	19,0	9,5
Ammattikoulu, 17 (N=41)	17,1	17,1	9,8
Ammattikoulu, 18 (N=39)	30,8	23,1	5,1
Ammattikoulu, 19 (N=15)	40,0	20,0	20,0
Ammattikoulu, 20 tai yli (N=25)	44,0	4,0	0,0
Harrastukset			
Harrastaa (N=240)	17,1	9,2	3,3
Ei harrasta (N=121)	32,2	24,0	13,2
Asuminen			
Yksin (N=52)	44,2	15,4	13,5
Vanhempien kanssa (N=290)	15,9	12,1	4,5
Päihteet			
Tupakan tai alkoholin säännöllinen käyttö (N=124)	47,6	32,3	13,7

Ei pähteitä säännöllisesti (N=237)	8,0	3,8	2,5
---------------------------------------	-----	-----	-----

Taulukko 2. Rauman toisen asteen opiskelijoista kokeillut kannabista viimeisen 30 päivän aikana, kpl

		0 kertaa	1 kertaa	2–4 kertaa	5 tai useammin
Kaikki (N=361)		338	10	10	3
Sukupuoli					
	Miehet (N=134)	124	4	4	2
	Naiset (N=227)	214	6	6	1
Oppilaitos					
	Lukio (N=220)	208	8	4	0
	Ammattikoulu (N=141)	130	2	6	3
Oppilaitos & sukupuoli					
	Lukio, miehet (N=72)	68	3	1	0
	Lukio, naiset (N=148)	140	5	3	0
	Ammattikoulu, miehet (N=62)	56	1	3	2
	Ammattikoulu, naiset (N=79)	74	1	3	1
Ikä					
	16 tai alle (N=67)	63	2	2	0
	17 (N=116)	109	3	3	1
	18 (N=110)	103	3	4	0
	19 (N=39)	34	2	1	2
	20 tai yli (N=29)	29	0	0	0
Harrastukset					
	Harrastaa (N=240)	232	3	4	1
	Ei harrasta (N=121)	105	7	7	2

LIITE 7. Rauman toisen asteen opiskelijoista kokeillut huumausainetta joskus elämänsä aikana, %

		Ekstaasi	Amfet.	Kokaiini	LSD	Huum. sienet	Lääkkeet
	Kaikki (N=361)	3,9	4,7	1,4	3,6	2,5	6,6
Sukupuoli							
	Miehet (N=134)	5,2	7,5	2,2	6,0	4,5	8,2
	Naiset (N=227)	2,6	3,1	0,9	2,2	1,3	5,7
Oppilaitos							
	Lukio (N=220)	1,8	1,8	0,9	2,7	0,5	3,6
	Ammattikoulu (N=141)	7,1	9,2	2,1	5,0	5,7	11,3
Oppilaitos & sukupuoli							
	Lukio, miehet (N=72)	1,4	2,8	1,4	2,8	0,0	4,2
	Lukio, naiset (N=148)	2,0	1,4	0,7	2,7	0,7	3,4
	Ammattikoulu, miehet (N=62)	9,7	12,9	3,2	9,7	9,7	12,9
	Ammattikoulu, naiset (N=79)	5,1	6,3	1,3	1,3	2,5	10,1
Oppilaitos & ikä							
	Lukio, 16 tai alle (N=46)	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	2,2
	Lukio, 17 (N=75)	1,3	1,3	1,3	1,3	0,0	5,3
	Lukio, 18 (N=71)	2,8	1,4	0,0	4,2	1,4	2,8
	Lukio, 19 tai yli (N=28)	3,6	3,6	3,6	7,1	0,0	3,6
	Ammattikoulu, 16 (N=21)	9,5	14,3	4,8	9,5	9,5	14,3
	Ammattikoulu, 17 (N=41)	9,8	7,3	2,4	4,9	7,3	7,3
	Ammattikoulu, 18 (N=39)	7,7	5,1	0,0	7,7	7,7	12,8
	Ammattikoulu, 19 (N=15)	0,0	13,3	6,7	0,0	0,0	13,3
	Ammattikoulu, 20 tai yli (N=25)	4,0	12,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Harrastukset							
	Harrastaa (N=240)	1,7	2,5	0,8	1,3	1,3	3,8
	Ei harrasta (N=121)	8,3	10,7	3,3	8,3	5,0	13,2
Asuminen							
	Yksin (N=52)	5,8	7,7	0,0	1,9	3,8	11,5
	Vanhempien kanssa (N=290)	3,1	3,8	1,0	3,4	2,1	4,8
Pähteet							

Tupakan tai alkoholin säännöllinen käyttö (N=124)	10,5	11,3	4,0	9,7	6,5	16,9
Ei päihteitä säännöllisesti (N=237)	0,0	1,3	0,0	0,4	0,4	1,3